

4615.

1264.

Al. 4615.

Susa Guttenusfe

weifenne

Katekismus,

ärroselletud.



Kurresare linnas,

trükkitud Ch. Usfafrey kirjadega.

1864.

Daß in vorliegendem Manuscripte nichts wider die heilige Schrift und unsere Bekenntnisschriften enthalten sei, wird von dem Deselschen Evangelisch-Lutherischen Consistorium desmittelft attestirt.

Arensburg, am 2. Januar 1864.

Im Namen und von wegen des Deselschen Evangelisch-Lutherischen Consistoriums.

C. v. Galdenstube,
Präsident.

Nr. 2.

(L. S.)

Ed. Baron Saß,
stellv. Sectr.

1264.
Von der Censur gestattet.

Dorpat, den 22. Januar 1864.

Nr. 4.

(L. S.)



Jesusse nimmel ja auuks!

1) Kelle järrele nimmetakse sind ristiinnimes-
feks?

Kristusse, minno Õnnisteggia järrele, kelle
sisse mind on ristitud.

2) Mis peab so keigeüllem nõudminne: ollema,
et ristiinnimenne olled?

„Et õnsaks saan“.

„Nõudke ennestõ õnnistust tagga kartusse ja wär-
ristusfega.“ Wil. 2, 12.

„Nõudke esfite Jummal riki ja temma õigust, siis
sedda keil peab teile pealegi antama.“ Matt. 6, 33.
Wangihoidja küsminne: „mis pean ma teggema, et
ma õnsaks saan?“ Apost. 16, 30.

3) Kust õppid, kuidas wõid õnsaks sada?

Jummal sõrnast ehk pühast kirjast (piibli
ramatust).

„Õnsad on need, kes Jummal sõnna kuulwad
ja sedda tallele pannewad.“ Matt. 11, 28.
(2. Tim. 3, 15).

4) Mikspärrast tedda Jummal sõnnaaks nimme-
takse?

Sellepärrast, et Jummal sedda on rätinud,
prohwetide ja apostilide läbbi.

„Teie ep olle mitte need, kes rägivad, waid teie Issa Waim, kes teie seeft rägib.“ Matt. 10, 20.
(Loe Ebrea 1, 1).

5) Miispärrast tedda pühhas kirjaks nimmetakse?
Sellepärrast, et „pühhad Jummalas mehhed on rätinud (ja kirjotanud) juhhatud pühhas Waimust“. 2. Peetr. 1, 21.

„Keif pühha kirri on Jummalast sisse antud.“
2. Tim. 3, 16.

6) Mitto jaggo on pühhal kirjal?

Kaks jaggo, teine wanna, teine ue seadusse ramat; teine enne Kristust, teine pärrast Kristust kirjotud.

Lisja. Wanna seadusse ramato jure on weel mönned ramatud liisatud, mis apokriwaks nimmetakse. Need ep olle mitte pühhas Waimust sisse antud, ja ei tulle sellepärrast ka mitte pühhas kirjaks arwata, agga segipärrast on nemmad head ja kasolisised luggeda. Sest meie same neist sedda arwo, mis selle wahhe aeal — wiimsest prohwetist Maleakist — Kristusest sadik — Israelis on sündinud. Pealegi andwad nemmad mönda head õppetust.

7) Mis on pühha kirja tuum?

„Kristus, mailma Önnisteggia“.

„Ratsuge kirjad läbbi, sest teie arwate, et teil nende sees on iggawenne ello, ja need on, mis minnuft tunnistawad.“ Joan. 5, 39.

Lisja. Lutterus ütleb: Kui sa pühha kirja luggedes, temma seeft Kristust ei leia. Siis on keif so luggeminne üsna muido, kui sa sedda ka 1000 korda ollefsid luggenud.

8) Mis kulutakse wana seaduse ramatus Õnnisteggia tullemisest?

Et temma pididi tullema.

9) Mis kulutakse ue seaduse ramatus Õnnisteggia tullemisest?

Et temma jubba „on tulnud“.

10) Kuidas sünnib pühha kirja temma õppetuse polest jaggada?

Teine on „kässõõppetus“, teine „armoõppetus“ (Käst ja Ewangelium).

„Kässõõppetus on Mosesse läbbi antud; arm ja tödde on Jესusse Kristusse läbbi sanud.“ Joan. 1, 17.

11) Mis wahje on kässõ ja ewangeliummi wahhel?

Käst õppetab meid, mis pühha Jēsand meie käest „nöuab“; agga ewangelium õppetab meid, mis armolinne Jummal meile „on annud“.

„Teie peate pühhad ollema, sest pühha ollen minna, Jehowa.“ 3. Mos. 19, 2.

„Temma on sulle teada annud, oh innimenne, mis hea on; ja mis nöuab Jehowa so käest muud, kui et ja pead teggema, mis kohhus on.“ Mik. 6, 8.

„Nenda on Jummal mailma armastanud, et temma omma ainosündinud Poea on annud, et ükski, kes temma sisse ussub, ei pea hukka sama, waid et iggawenne ello temmal peab ollema.“ Joan. 3, 16.

12) Mis ramatõke se on, kuhhu pühha kirja õppetust: kässust ja ewangeliummist, — lühhidelt on kokkopandud?

Katekismus, õnja Lutterusse kirjotud, peale 300 aasta eest.

13) Mis Katekismusse wiis peatükki õppetawad?

Esimesenne: Jummalala künneft käsust,

teine: ristiusust,

kolmas: Jõsa meie palwest,

neljas: ristmisse saakramentist,

wies: altari saakramentist.

14) Mitispärrast on neid 5 peatükki nenda teine teise järrele seatud?

Esimesest peatükist õppin omma hinge haigust tundma (patto); teisest peatükist: hinge rohto (Jummalala armo); kolmest wiimsest: kuidas sest hinge rohhust õõsa saan, et mo hing terweks saaks.

Oh Jesus Kristus kosfuta

Müüd omma semet Waimoga,

Et süddant sulle anname,

Ja walmist wilja kanname.

Summa. Jummal on teinud sinu suhtes suuri asju (20)
Käsi meid läbi nälga?

Summa: Jummal ja Jummal on teinud sinu suhtes suuri asju.

21. Esimenne peatük.

Summa Jummal on teinud sinu suhtes suuri asju.

Jummal kümnest käsust.

15) Kus teame, mis Jummal ees hea või kurri on? mis tulleb teha ja teggematta jätta?

1) Ommast süddame tunnistusfest (Rom. 2, 14. 15. — Josef ja kuusaja naene 1. Mos. 39, 9).

2) Jummal kümnest käsust.

16) Agga kui süddame tunnistus meile jubba tunnistas, mis hea või kurri, mis tarwis siis weel Jummal kümnest käsko?

Sellepärrast, et meie süddame tunnistus patto läbbi on pimmedaks ja seggaseks jänud.

17) Kus kohtas andis Jummal omma käsko?

Kõrbes Sinai mäe peal.

18) Mil aeal andis Jummal omma käsko?

Sel aeal, kui temma Moosesse läbbi Israeli rahwast Egiptusfemaalt olli peastnud (1500 aastat enne Kristust, 50mal päwal pärrast wäljaminnemist, wanna seadusse nellipühhi).

19) Mikspärrast kirjotas Jummal omma käsko kahhe laua peale?

Sellepärrast, et meil kahhega on teggemist: Jummalaga ja liggimessega.

20) Mis on keigeüllem assi, mis Jummal ommas kaskus meie käest nõuab?

Armastus: Jummal ja liggimesse wasto. Sest „armastus on kasko taitminne“. Rom. 13, 10.

„Sinna pead Issandat omma Jummalat armastama — keigest ommast süddamest, ja keigest ommast hingest, ja keigest ommast melest. Sefamma on se esimenne ja suur kaskosõnna. — Agga teine on selle sarnane: sinna pead omma liggimest armastama kui isseennast. Neis kahhes kaskosõnnas on keif kask ja prohwetid kous.“ Matt. 22, 37—40.

21) Mitto kasko õppetawad meid, et Jummalat keigest ommast süddamest, hingest ja melest peame armastama?

Koim esimest.

22) Mitto kasko õppetawad meid, et omma liggimest kui isseennast peame armastama?

Seitse wimist.

23) Mis on kümne kasko esimesesed sõnnad?

„Minna ollen Issand, sinno Jummal.“

24) Mikspärrast on Jummal need sõnnad omma kaskude hakkatusseks kirjotanud?

Sellepärrast, et iggamees teaks, kes need kaskud on annud, ja kes ükskord arro nõuab. Sest temma on „kunningate kuningas“, ja sellepärrast keigeüllem kaskoandja.

„Üks ainus kaskoandja on, kes wõib õnsaks tehha ja hukka panna.“ Jak. 4, 12.

Need kümme kasko mõistkem nüüd,

Need näitwad meile patto süüd.

Meid sanud Moses Jummalalt,

Ja tõi neid meile üllewelt.

Esimestenne käsfolaud.

Armastussest Jummalast wasto.

Esimestenne käsk.

Sul ei pea mitte teisi jummalaid ollema minno kõrwas.

Mis se on?

Meie peame Jummalat ülle teige asjade kartma, armastama ja temma peale lootma.

25) Mitto asja tulleb iggaühhe kässo jures tähhele panna?

Kaks asja: sedda head, mis Jummal meid käsrib, — ja sedda kurja, mis temma meid kelab.

26) Mis kelab Jummal esimeses käskus?

Et meil ei pea mitte teisi jummalaid ollema temma kõrwas, ehk woõra jummalast tenistust.

27) Mitmesuggune on woõra jummalast tenistus?

Kahhesuggune: teine awalik, teine sallaja.

28) Mis on awalik woõra jummalast tenistus?

Kui lodud asja ehk selle kuiio kui Jummalast auustakse ja kummardakse

neuda kui paggana rahwas päikesse, ku, taewastähtesi, metslomasi, ja nikkerdud kuiusi kummardab ehk Israeli rahwas kuld wasjikat kummardas.

„Sinna ei pea ennesele mitte teggema ei nifferdud (noaga holetud) kuido egga mingisuggust näggo fest, mis taewas üllewel, ei fest, mis al ma peal, egga fest, mis wees ma al on. Sinna ei pea nende ette mitte kumardama egga neid tenima.“
2. Mos. 20, 4. 5. —

„Ebbajummalad on hõbbe ja kuld, innimesse kätte tö. Su on neil, ja nemmad ei rägi mitte. Silmad on neil, ja nemmad ei nä mitte. Kõrwad on neil, ja nemmad ei kule mitte, ei olle ta hinge nende suus.“
Law. 135, 15. 16.

29) Mis on sallaja woõra jumjala tenistus?

Kui inimenne „Jummalast omma süddamega ärralahkub“ (Jer. 17, 5) ja sellepärast lodud asja ennam kardab¹⁾ ehk ennam armastab²⁾, ehk lodud asja peale ennam lodab³⁾ kui Jumjala peale.

Nenda kui Pilatus rahwast kartis, Judas mammonat armastas, Koliat ennese peale lotis.

1) „Jumjala sõnna peab ennam kuuldama, kui innimeste sõnna.“
Apost. 5, 29.

2) „Urge armastage mitte mailma, egga sebda, mis mailmas on. Kui legi mailma armastab, selle sees ei olle mitte Issa armastust. Sest keif, mis mailmas on: lihha himmo, silma himmo, ja ello kõrkus, ei olle mitte Issast, waid se on mailmast.“
1. Joan. 1, 15. 16.

„Kes issa ehk emma ennam armastab kui mind, se ep olle mitte minno wäärt. Ja kes poega ehk tüttart ennam armastab kui mind, se ep olle mitte minno wäärt.“
Matt. 10, 37.

„Horus, tirastus, ja keif kurri himmo ja ahnus, se on woõra jumjala tenistus.“
Kol. 3, 5.

- „Rõht on nende Jummal.“ Wil. 3, 19.
- 3) „Loda Jehowa peale, ja ärra toeta ennast mitte omma mõistusse peale.“ Öppet. 3, 5.
- „Ärranetud on se mees, kes lodab innimesse peale, ja panneb lihha ommaks käewarrets ja lahlab Jehowast omma sübdamega ärra.“ Jer. 17, 5.
- „Räsfi neid, kes rikkad, et nemmad ei pea surelissed ollema, egga ladduma rikkusse peale lootma, waid ellawa Jummal peale.“ 1. Tim. 6, 17.

II. 30) Mis käsib Jummal esimeses kaskus?

Et meie tedda „ülle keige asjade peame kartma, — armastama, — ja temma peale lootma“.

31) Mis se on: Jummalat ülle keige asjade kartma?

Se on: ei ühhegi mu eest ennast nenda hoidma, kui selle eest: „Jummal wasto patto teggema“ ja tedda sega wihhastama

nenda kui jummalakartlik Josep, kes kiusaja wasto ütles: „kuida peaksin ma sedda suurt kurja teggema, ja Jummal wasto patto teggema.“

Sest „Jehowa kartus on kurja wihkama“. Öppet. 8, 13.

Eisja. Agga jesinnane Jummalakartus ey olle mitte „sullase põlwe“ waid „lapse põlwe“ kartus. Rom. 8, 15. (1. Joh. 4, 18).

32) Mikspärrast pead sa Jummalat ülle keige asjade kartma?

Sellepärrast, et ei ükski, ei taewas egga ma peal, olle ni suur, kui Isand, minno Jummal, kes „kunningate kuningas ja isandate Isand“.

Seft temma näab keit, on keitid paitus, keige-
wäggenam, iggatvenne, pühha ja õige.

„Ütski ei olle ollemas, kui sinna, oh Jehowa!
suur olled sinna, ja suur on sinno nimmi wõi-
musse polest. Kes ei peaks sind kartma, ja
kuningas! seft sulle sünnib se.“ Jer. 10, 6.

„Ärge kartke neid mitte, kes ihho ärratapwad, ja ei
wõi pärrast enam ühtegi teha. Agga kartke
tedda, kellel pärrast ärratapmist melewald tä on:
pörge heita. Töest minna ütlen teile: tedda
kartke. Luk. 12, 4, 5.

33) Mis se on: Jummalat ülle keige asjade
armastama?

Se on: Jummalat omma keigearmsamats pidda-
ma ja sellepärrast iggal aeal püüdina „temma mele
pärrast olla“, (2. Kor. 5, 9), ja enneminne kei-
gest muust ilma jäma, kui temmast,

nenda kui Abraam, kes enneminne ommast ainsast poeast
olleks ärralahkunud, kui ommast Jummalast.

„Kes on mulle armsam kui sinna? Kui ma sinno
jures ollen, ei himmusta ma ühtegi siin ma peal.

Kui mo lihha ärralõppeb ja mo südda ta, siis olled
ja, Jummal, mo süddame kaljo ja mo ossa igga-
west.“ Law. 73, 25, 26.

„Seft se on Jummal armastus, et meie temma
kässofõnnad peame.“ 1. Joan. 5, 3.

„Minno lapsõfessed, ärge armastagem mitte sõnnaga
egga kelega, waid teoga ja tõega.“ 1. Joan. 3, 18.

34) Mikspärrast pead sa Jummalat ülle keige
asjade armastama?

Sellepärrast, et ei ütski, ei taewas egga ma
peal, olle ni hea, kui Jõsand, minno Jummal.

Sest ükski ei olle mulle ni paljo hea d teinud, kui temma, ihho ja hinge polest. Sest mo Jummal on helde ja hallastaja, armolinne ja pittkamelelinne ja tössine.

„Ükski ep olle hea, kui agga üks, se on Jummal.“

Sest „Jummal on armastus.“ Mark. 10, 18.

1. Joan. 4, 16.

„Keif hea andmine ja keif täis and on ülkewelt, ja tulleb mahha walgusse Issast.“ Jak. 1, 17.

„Armastagem tedda, sest ta on meid esjite armastanud.“ 1. Joan. 4, 19.

36) Mis se on: Jummal peale ülle keige asjade lootma?

Se on: iggal aeal enmast ihho hingega Jummal peale holeks andma, isseärranis hädda aeal temma käest abbi otsima, ja kui temma omma abbiga wibib, segipärrast kindlaste uskuma, et temma wimaks keif hästi toimetab,

nisuggune lotus olli Danielil löukoera aukus ja temma söbradel põllewas ahjus.

„Wägga önnis on se innimenne, kes sinno peale loda b.“ Law. 84, 13.

„Mo abbi tulleb Jehowa käest, kes taewa ja ma teinud.“ Law. 121, 2.

„Meie teame, et keif heaks tulleb neile, kes Jummalat armastawad.“ Rom. 8, 28.

„Wereta Jehowa peale ommad teed ja loda temma peale, küll temma toimetab keif hästi.“ Law. 37, 5.

36) Mikspärrast wöid sa Jummal peale ülle keige asjade lota?

Sellepärrast, et ei ükski, ei taewas egga ma peal, olle ni ustaw, kui Issand, minno Jummal.

Sest temma wõib ja temma tahhab mulle iggal aeal keik head ja abbi anda.

„Issand on ustaw, kes teid tahhab kinnitada ja turja eest hoida.“ 2. Tess. 3, 3.

„Mis inimeste jures on wõimatta, sedda wõib Jummal tehha.“ Luf. 18, 27.

„Süa mind appi ahastusse päwal, siis tahhan ma sind sest wäljakiskuda, ja sinna pead mind auustama.“ Law. 50, 15.

37) Mis tahhab siis Jummal so läest, et temma sind käsib, tedda ülle keige asjade karta, armastada, ja temma peale lota?

Mo süddant, mitte polikkult, waid terwelt, nenda kui temma isje ütleb ommas sõnnas:

„Anna, mo poeg, omma südda mulle.“ Öppet. 23, 26.

Boeg, anna südda minnule,

Ni ütleb, armas Jummal, sa;

Sest annan, Jummal, sinnule

Ra omma süddant keelmatta.

Sind ülle keige asjade

Ma tahhan karta, armasta,

So peale lota kindlaste,

Ei ial sinnust lahkuda.

38) Agga mißpärrast on Jummal sedda käsö—
essimesjeks seadund?

Sellepärrast, et „se on keigeüllem käsö—
sõnna.“ (Mark. 12, 30). Sest kes sedda essi—
mest käsö täidab, se täidab ka keik teised lih—
heksa. Kui südda Jummal pärrast on, siis on ka sõnnad ja teud temma mele pärrast.

39) Mis sõnnadega tulletab sulle ka Lutternus teiste ühheksa käsjo ärrafelletamisje jures ikka jälle mele, et essimenne käsft „keigeüllem“ on?

Mende sõnnadega: „meie peame Jummalat kartma ja armastama.“ Sest Jummalat kartus hoiab innimest, sedda teggemast, mis Jummal keelab, ja Jummalat armastus aeab tedda, sedda teggema, mis Jummal käsftib.

Teine käsft.

Sinna ei pea mitte Jummalat omma Jõsanda nimme ilmaasjata suhho wõtma! sest Jõsand ei jätta tedda nuhtlematta, kes temma nimme furjaste prugib.

Mis se on:

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie temma nimme jures mitte ei nea, ei wanni, ei lausu, ei walleta egga petta, waid et meie sedda keige hädda sees appi hüame, pallume, kidame ja tänname.

1. 40) Mis kelab Jummal teises käsftus?

Et meie ei pea mitte Jummalat nimme ilmaasjata suhho wõtma ehk furjaste prukima. Sest „pühha ja kartusje wäärt on temma nimmi.“ Law. 111, 9.

41) Mis se on Jummal nimme kurjaste prufima?

Se on kui kegi Jummal nimme jures: neab,
— wannub, — lausub, — waltetab ehk
pettab.

42) Mis se on: Jummal nimme jures needma?

Se on, kui kegi isseennese ehk teise peale Jum-
mala käest kurja pallub, üteldes: „nuhhelgo
mind Jummal!“ — „Jummal maksko sedda temma
kätte.“

Sebedeusse poead: „tulb taewast“. Lut. 9, 54.

„Dunnistage neid, kes teid taggafusawad, önnistage, ja
ärge wanduge (neage) mitte.“ Rom. 12, 14.

43) Mis se on: Jummal nimme jures (wannet)
wanduma?

Se on, kui kegi Jummalat tunnistajaks kut-
sub, et ta töt rägib, ja kättemaksjaks, kui ta
peaks waltetama.

44) Millal sünnib (wannet) wanduda?

Kui kohtowannemad sedda peale pannewad.
Sest nisuggune wanduminne on Jummal auuks
ja liggimesse heaks — töe asja finnitamisjeks ja
tüllil asja lõppetamisjeks.

„Sa pead Jummalat kartma ja temma nimme jures
wanduma.“ 5. Mos. 6, 13.

„Wanne teeb keige wastoräkimisse peale otfa finni-
tamisjeks.“ Ebreä 6, 16.

Lisja. Kes kohto ees wannub, töstab parrema kae
kolm sörme ülles taewa pole, kolmaino Jummal
pole; agga kaks sörme, mis ihho ja hinge tähen-
dawad, pörab ta alla wasto maad. Sega tunnistab

wanduja: Kolmainus Jummal on minno tunnistaja, et ma töt rāgin. Agga kui ma peaksin walletama kolmaino Jummal ees, siis mingo mo ihho ja hing iggaweste pōrgo.

45) Mis wanduminne on siis Jummalast keeldud?

Walle wanne, mis hirmus pat on Jummal ees. Sest walle-wanduja wannub ennast kolmaino Jummalast lahti, ja annab ennast ihho ja hingega iggawesteks aeaks kurradi ommaks.

„Teie ei pea mitte mo nimme jures walskussega wanduma, sest sa teotad omma Jummal nimme.“

3. Mos. 19, 12.

46) Mis wanduminne on weel Jummalast keeldud?

Kui ilmaasjata, igga tühja asja jures wannutakse, üteldes: „se on Jummal ees tõssi.“

Sedda ilmaasjata wandumist kelab Jesus nende sõnnadega: „Teie kõnne olgo: jah, jah — ei mitte, ei mitte, agga mis ülle selle on, se on tiggedaft.“ Matt. 5, 37.

47) Mis se on: Jummal nimme jures lausuma?

Se on, kui kegi Jummal sõnnaga tahhab liggimest aidata, mitte Jummalast seatud, waid immelikul kombel; kas haigust parrandada ehk ärrakaddunud asja üllesleida j. n. s.

Lisja. Rõidmisses nimmetakse, kui kegi sel wiisil tahhab liggimesele kurja tehha.

48) Agga mikspärrast on lausuminne pat? Omme-tegi tahhab lausuja liggimest aidata?

Jummal ep olle tōutanud, sel wiisil aidata, pealegi lausumist kui pūsti paggana tōöd keel-

nu d. Sest lausuminne ja ka noidminne ou pag-
gana aea pärrandus.

Sest Jummal ütles Ibraeli rahwale, enne kui naad
Kananimale läksid, kus pagganad ellasid: „Kui
sa senna male tulled, mis Jehowa, so Jummal,
sulle annab, siis ei pea sa mitte õppima teg-
gema pagganate hirmsa asjade järrele. Ei so
seast ei pea leitama õnneandjat, egga sedda,
kes lausub, egga noida egga wallowõtjat
egga teadmameest. Sest iggamees, kes sedda
teeb, on Jehowale hirmus. Sest need pagga-
nad, mis sa ärraaead, kuulwad neid, kes lausu-
wad. Agga sulle, sulle ei olle Jehowa so Jum-
mal mitte nenda lubba annud tehha.“
5. Mos. 18, 9—14.

49) Agga kas siis se ka patto teeb, kes lausuja.
jure lähhäb abbi otsima?

Jah tõeste. Sest et temma sel kombel mitte
Jummala jures abbi ei otsi, waid kurradi, Jum-
mala keigetiggedama waenlase jures.

„Teie ei pea mitte pöörma pommisejate noide pole
egga teadmameeste pole. Urge otsige neid, et
teie neist rojasete ei sa. Minna ollen Je-
howa, teie Jummal.“ 3. Mos. 19, 31.

50) Mis se on: Jummal nimme jures wallekama
ja petma?

Se on, kui kegi walle õppetust kulutab ja
sedda Jummal sönnaks kidad (walle prohwet)
ehk kui kegi Jummal nimme ja sönna silma
kirjaks suhho wöttab, et temmal teiste ees
waggadusse näggo olleks (wariseer).

„Arge uskuge mitte igga waimo, waid katsuge waimud läbbi, kas nemmad Jummalast on. Sest mitto walleprohwetit on wäljaläinud mailma sisse.“ 1. Joan. 4, 1.

„Hädä teile, teie wariferid, teie fallalikkud! Teie ollete küll wäljaspiddi pealt nähha biged inimeste ees. Agga seeftpiddi ollete teie täis fallalikko meelt ja üllekohhut.“ Matt. 23, 27, 28.

„Sefinnane rahwas tulles minno liggi omma suga ja auustab mind omma mofkadega, agga nende südda on kangel minnust ärra.“ Matt. 15, 8.

Lisä. Ka se prugib Jummal nimme kurjaste, kes, ilma Jummal peale mõtlematta, temma pühha nimme suhho wõttab (üteldes: „Jesä poeoke!“ „Jummal hoidko!“ — „Kallis Jesus!“ — „kes Jummal sedda teab!“ —) ehk, kes, ilma Jummal peale mõtlematta, palwet teeb ehk loeb, Jummal föнна loeb ehk kuleb, waimolikkuid laulusi laulab.

51) Mis ähwardab Jummal sellele, kes temma nimme kurjaste prugib?

Et temma „tedda ei jätta nuhtlematta“. (Ananias ja Sawira).

52) Mikspärrast on Jummal umbest selle käsule ähwardamist jure pannud?

Sellepärrast, et lihhalik inimenne sedda ei arwa jureks pattuks, mis kelega tehakse.

„Kui kegi teie seast arwab Jummal tenia ollewad, ja ei tallitse mitte omma keelt, waid pettab omma süddant, selle Jummal tenistus on tühhine.“ Jak. 1, 26.

„Minna ütlen teile, et innimesesed peavad arro tegema kohto päwal iggaihhest tühjaft sõnnast, mis nemmad on räfinud.“ Matt. 12, 36.

* * *

II. 53) Summal kelab omma nimme kurjaste prufimast, agga mis Summal omma nimme polest käsib?

Et meie sedda öiete, se on temma auuks prugime.

54) Kuidas prugime Summala nimme öiete, temma auuks?

Kui sedda „keige hädda sees appi hüame, — pallume, — kidame ja tänname“.

55) Millal peame Summala nimme appi hüüdma?

„Keiges häddas“, olgo ihho ehk hinge, meie omma ehk liggimesse. (Jakob hüdis Summalat appi omma wenna Esawi wasto).

„Hüa mind appi ahhastusse päwal, siis tahhan ma sind sest wäljakistuda, ja sinna pead mind auustama.“ Law. 50, 15.

56) Millal peame palluma?

„Iggal aeal“, ka siis kui meil ühtegi hädda käes ep olle. (Anna tenis Summalat palwetega ööd ja päwad).

„Palluge iggal aeal.“ Ewes. 6, 18.

57) Mis asja pärrast peame Summalat kiitma?

Temma immeasjade pärrast, mis temma omma wäe ja armo läbbi teeb. (Safaria ja Maria kitusse laul).

„Ma tahhan Jehowat kita, ma tahhan keifi ta imme-
asjo juttustada, ma tahhan so nimme kites
laulda, ja keigeförgem.“ Lam. 9, 2. 3.

58) Mis asja pärrast peame tedda tännama?

Temma abbi ja keige hea aänne eest. (Puh-
taks sanud Samariamees pörab ümber ja tännab).!

„Tännage Issandat, sest temma on helde ja temma
heldus kestab iggawest.“ 1. Nea ram. 16, 34.

Oh! ärra ial nimmeta
Mo kallist nimme asjata;
Waid hüa appi süddamest
Ja kida mind ka iggawest.

Kolmas käsik.

Sinna pead pühhapäwa pühhitsema.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama,
et meie jutlust ja Jummalat sõnna ei põlga,
waid et meie sedda pühhaks peame, heal meel
kuleme ja õppime.

I. 59) Mis käsib Jummal kolmandamas käskus?

Et pühhapäwa peame pühhitsema.

60) Mitmet nädalapäwa pühhitseti wanna seadusse
aeal?

„Seitsmet päwa“, lomise tö mällestusjeks.

„Ja Jummal õnnistas seitsmet päwa ja pühhitse
tedda, et temma siis olli hinganud keigest ommast
tegemisest.“ 1. Mos. 2, 3.

61) Mitmet nädalapäwa pühhitsetakse u e seadusse aéal?

Näddala eß si meßt päwa, lunnastamisse tö mällestusfests. Sest sel päwal on Kristus furnuift üllestõusnud ja pühha Waim ristifoggodust seadnud.

62) Mikspärrast nimmetakse pühhapäwa ka hingamisse päwaks?

Sellepärrast et meie, argipäwa tööst hingades, ennast iggawesse hingamisse wadto peame walmistama.

„Kuus päwa pead sa tööd teggema, agga seitšmes päaw on hingamisse päaw Jehowale, sinno Jummalale. Siis ei pea sa ühtegi teggemist teggema, ei sinna, ei so poeg, egga so tüttar, ei so fullane egga so ümmardaja, ei so lojus.“ 2. Mos. 20, 9. 10.

„Sepärrast on Jummal rahwal weel üks hingamisse aeg ces. Sest kes temma hingamisse sisse on sanud, se hingab ka isse omma teggudest, otsekui Jummal omma teggudest. Sepärrast jõudkem sesamma hingamisse sisse miina. Ebreä, 4, 9. 10.

1. Lissa. Oh wata Jummal armo, kes meile paradisist wäljalükkatud pattustele hingamisse päwa paradisi andeks on kasa annud, mis meile iggawest hingamist ühhe parrema paradisi sees peab meletulletama!

2. Lissa. Ristifoggodus pühhitseb weel mõnned teised Pühhad, kelle seast jõulud, üllestõusmise pühha ja nellipühhi keige üllemad.

63) Kuidas peame pühhapäwa pühhitsema?

Meie peame jutlust ja Jummal sönna pühhakõ piddama.

64) Kuidas peame jutlust ja Jummalat sõnna pühhaks?

Kui sedda heal meel ja tähhelepanemisega kuleme ja loeme, ja holega temmast õppime, mis meie õnnistuseks tarwis lähhäb.

„Jehowa! ma armastan so koea elloasjet ja sinno aumaea paika.“ „Kui magusad on so sõn-
nad mo sulaele, need on ennam kui messi mo suus.“ Law. 26, 8; 119, 103.

„Õnsad on need, kes Jummalat sõnna kuulwad ja sedda tallele pannewad.“ Luf. 11, 28.

„Sinno sõnna on mo jallate lambiks, ja walgus-
seks mo jalgte peal.“ Law. 119, 105.

65) Agga kas siis argipäwal ep olle tarwis, Jum-
mala sõnna kuulda ja õppida?

Wägga tarwis! Sest kuidas mo ihho iggapäätw leiba tarwitab, nenda ka mo hing. Agga hinge leib on Jummalat sõnna.

„Kristusse sõnna ellago rohkeste teie seas teige tarkusfega. Õppetage ja maenitsege issecunast wai-
molikto lauludega.“ Kol. 3, 16.

Lisja. Igga perreisja ehk perreemma kohhus on selle eest hoolt kanda, et Jummalat sõnna saab iggapä perrega loetud. Wuido ep olle so pühhapäwa pühhitsemisest ühtegi kasso, waid argi-
päwa murre ja kerra wiib kui wolas wessi leik pühhapäwal korjatud leiwapallosesti ärra. — Dlle Josua sarnane, kes ütles: „agga minna ja mo perre tahhame Jehowat tenida.“

II. 66) Mis keelab Jummal kolmandamas käskus?

Et meie mitte ei pea jutlust ja Jummal sõnna põlgama.

„Kes teid kuleb, se kuleb mind, ja kes teid ärra-põlgab, se põlgab mind ärra.“ Luf. 10, 16.

67) Kust tunnukse, et kegi jutlust ja Jummal sõnna põlgab?

1. Kui ta omma lihhalaiskuse peärast mitte ei tulle pühha kotta, ei tahha isse Jummal sõnna luggeda egga ka teiste luggemist kuulda. (Ebreä 10, 25. Kol. 3, 16).

2. Kui ta Jummal sõnna kül kõrwaga kuleb ja silmadega loeb, agga ei ella selle järrele. (Saf. 1, 22).

3. Kui ta pühhapäwal lihharõmo otsib ja lihha teud teeb. (Ewef. 5, 18).

4. Kui ta pühhapäwal ahnusse peärast argipäwa tööd teeb. (2. Mos. 16, 27).

68) Mis tö ep olle pühhapäwal mitte Jummalast keeldud?

1. Jggapäise tarwidusse tö, (härğa jootma Luf. 13, 15.)

2. Hädda tö, (lammast august wäljatõmbama. Matt. 12, 11).

3. Armastusse tö, (liggimest äitma. Luf. 6, 9)-

Sa keige omma perrega
Pead pühhapäwal hingama
Lasi' seista argipäwa tööd
Et Jummal siuno sees teeks hääd.

Ühis. Kolmest esimesest kärsust olled õppinud, mis so lohus on Jumala wasto, kedda ja südda me, su ja teoga pead armastama. Nüüd tullewad teise laua kärsud tähhele panna, kust ja õppid, mis so lohus on liggimesse wasto: seitse wimist kästo, kelle seast esimesenne ja üllem se on: „sinna pead omma isja ja emma auustama.“ Sest, et Jummal neid sinno ülle — ennese asemele on seadnud, siis ei tulle neid ükspänis armastada, kui muud liggimest, waid ka auustada. Iseenda pärrast, kes neile ni suurt au ja meelwalda on annud.

Teine käsfolaud.

Armastusest liggimesse wasto.

69) Kes on so liggimenne?

Igga innimenne, olgo tuttaw ehk woõras, sõber ehk waenlane, hea ehk kurri, ristiinnimenne ehk pagganainnimenne. (Hallastaja Samariamees. Lut. 10, 29).

70) Kas wõib kegi Jummalat armastada ja omma liggimest wihkada?

„Kui kegi ütleb: ma armastan Jummalat, — ja wihkab omma wenda, se on wallelik. Sest kes ei armasta omma wenda, kedda ta nääb, — kuidas se wõib Jummalat armastada, kedda temma mitte ei nä. 1. Joan. 4, 20.“

„Armastus ei te liggimessele kurja; siis on armastus kässo täitminne.“ Rom. 13, 10.

„Keif nüüd, mis teie ial tahhate, et innimesed teile peaksid teggema, nendasammoti tehke ka teie neile, sest se on käsk ja prohvetid.“ Matt. 7, 12.

„Ärge armastagem mitte sõnnaga egga telega, waid teoga ja töega.“ 1. Joan. 3, 18.

71) Mis wahhet on Jummal innimeste seas seadnud?

Muist on Jummal ennese asfemele seadnud illemaitš, muist jälle teiste allamaitš.

Neljas käsk.

Sinna pead omma isfa ja omma emma auustama,

et sinno käski hästi käib ja sinna kaua ellad ma peal.

— Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma wannemid ja isfandid ei põlga egga wihhasta,

waid et meie neid auustame, tenime, nende sõmma kuleme, ja neid armsaks ja kalliks peame.

I. 72) Mis käsib Jummal neljandamas käskus?

Et minna omma isfa ja emma pean auustama.

73) Mikspärrast käsib Jummal neid auustada?

Sellepärrast, et Jummal neid ennese asfemele on seadnud, ja mulle nende läbbi paljo head teeb, ihho ja hinge poleft.

Viisja. Agga wannemad möttelgo iggal aeal omma sure auu peale, mis Jummal neile annud, ja ärgo teotago omma auu mitte, Jummalal kartmatta ello läbbi omma lapsi laia tee peale juhhatades; waid olgo omma wagga ello läbbi omma lastele heaks õppetuse märgiks, ja kaswatago neid õigel aeal karristades, ja jubba norelt neid õnnisteggia jure juhhatades. Ka wannemate kohta käib se raske Kristusse sõnna „weskiwuijt“. (Matt. 18, 6.; Ewef. 6, 4.; Mark. 10, 14).

74) Kuidas pead sa omma wannemaid auustama?

Ma pean neid truište tenima, hea melega nende sõnna kuulma, ja neid surmani armfaks ja kalliks piddama.

„Lapsed, kuulge omma wannemate sõnna teige asjade sees.“ Sest se on Isfanda mele pärrast.“

Kol. 3, 20.

75) Agga kui wannemad sind peaksid käsima, mis Jummalal käsjo wasto on, kas warrastama ehk waltetama; — mis siis tehha?

„Jummalal sõnna peab ennam kuuldama, kui inimeste sõnna.“ Apost. 5, 29.

76) Mis on so kohhus, kui wannemad wannaks ja jõutumaks jänud?

Siis pean jedda head, mis nemmad mulle lapse põlwes teinud, neile tassuma, neid hea melega toites ja harrides, kuidas wagga Josef teggi omma ellatand isjale.

„Õnna wannematele head jälle tassuda, on hea ja armas Jummalal ees.“ 1. Tim. 5, 4.

Isisa. Ärgo mingo, mo laps, sinno kohta töeks se hirmus wannaegne sõnna: Üks isä toidab enne minne omma kuus last, kui kuus last omma üht isäat.

II. 77) Mis kelab Jummal neljandamas käskus?

Et ma omma wannemaid mitte ei pea põlgama egga wihhastama.

78) Mis se on: omma wannemaid põlgama?

Se on, kui laps omma wannemaid mitte ei auusta ommas süddames kui neid, kes Jummalassemel on.

79) Mis se on: omma wannemaid wihhastama?

Se on, kui laps omma wannemaid ei sõnna egga teggude polest ei auusta, kui wastorägib, sõimab, kangekaelne ja sõnnakuulmatta on.

80) Rust teame, raske patto ollewad, kui omma wannemaid põlgame ja wihhastame?

Jummal needmiisest, mis temma nisugguste laste peale pannud: „Ärranetud olgo, kes omma isä ja omma emma alwaks panneb.“ 5.Moj.27, 16. Noa neab Hami ärra.

81) Mis töutust on Jummal neljandama käskule lure pannud nende laste kohta, kes omma wannemaid auustawad?

„Et sinno käsfi hästi käib, ja sinna kaua ellad ma peal.“

82) Agga kui omma wannemaid auustaja laps norelt ärrasurreb, kuidas siis Jummal tüütus tõeks lähhäb?

Siiß annab Jummal selle lapsese weel parremat asja, kui ta temmale tüütanud: iggawest ello aealikko pitka ea eest.

83) Redda panneb Jummal neljandama kässo järrel ka weel wannemate kõrwa ja au siisse?

„Isjandid“ ehk üllemaid, kui on kunningat, koftowannemaid, leiwawannemaid, õppetajat, kolitajat.

Lisja. Mis allamate kofhus on omma üllemate wasto, — teniate kofhus omma leiwawannemate wasto, — ja koggodusse liikmete kofhus omma õppetaja wasto; sedda leiad sa koddõõppetusfes.

Kui head põlwe armastad

Ja pitka igga himmustad

Siiß pead isja emmale

Sa auu andma truiste.

Lisja. Nelli esimest kässo on sind õppetanud, mis so kofhus on Jummal ja nende wasto, sedda Jummal ennese assemele on seadnud. Kuus wimist kässo õppetawad sind, kuidas sa Jummal anded pead kalliks piddama ja hoidma, mis temma so liggimesesle (ja ka sulle) on annud: ello, — abbikasa, — warra, — au.

Wies käsß.

Sinna ei pea mitte tapma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama,

et meie omma liggimesse ihhule ühtegi kahjo
egga kurja ei te,

waid et meie tedda aitame ja temmale head
teme keige ihho hädda sees.

84) Mis kelab Jummal wiendamas käskus?

Et meie ei pea mitte tapma, egga omma liggi-
misse ihhule kahjo ehk kurja teggema.

85) Mitmesuggune on tapminne?

Kolmesuggune: 1) käega, 2) kelega ja
3) süddamega.

86) Mis se on: liggimest käega tapma?

Se on, kui kegi „innimesse werd ärrawallab“,
kuida Kain, ehk kui kegi liggimest ilma õigusseta
peksab, kuida jodit.

„Kes innimesse werd ärrawallab, felle werri peab
innimesse läbbi sama ärrawallatud, sest temma on
innimest Jummalanäo järrel teinud.“ 1.Mos.9,6.

„Kellel on paljo rido? kel kaebdus? kel hawad
ilmaasjata? kellel sinnised filmad? — Neil
on, kes aega wiitwad wina jures.“ Öppet.23,29.

87) Agga kas se ep olle wiendama käsko wasto, kui
üllemad omma allamaid käsiwad nuhhelda, ehk
wannemad omma lapsi farristawad?

Ei koggoniste mitte! Sest Jummal on neile
isse jedda melewalda annud.

„Sest üllem on Jummalatener, kättemaksja,
sedda nuhtlema, kes kurja teeb.“ Rom.13,4.

„Kes omma wiisja ei prugi, se wihtab omma
poega; agga kes tedda armastab, se wöttab tedda
aegfaste farristada.“ Öppet.13,24.

88) Mis se on: liggimest kelega tapma?

Se on, kui kegi sõimades, wandudes ja rieldes liggimessele melehaigust teeb.

„Teie ollete kuulsud, et wannematele on rägitud: sinna ei pea mitte tapma; agga kes ial tappab, on kohto wäärt. Agga minna ütlen teile, kes ial omma wenna wasto ütleb: „sa jölle, se on pörگو tulle wäärt.“ Matt. 5, 21. 22.

89) Mis se on: liggimest süddamega tapma?

Se on, kui kegi liggimest wihtab, kuidas Esau Jakobit, ehk kui kegi hallastamatta süddamega omma liggimest hädda sees jättab aitmatta, kuidas preester ja lewit.

„Iggaiks, kes omma wenda wihtab, se on innimesse tapja.“ 1. Joan. 3, 15.

„Ärge laske päwa loja miina omma wihtastamisse ülle, ja ärge andke maad kurradile.“ Ewef. 4, 27.

„Agga kel maailma peatoidust on, ja näab omma wennale middagi tarwis ollewad, ja panneb omma süddame temma eest kiinni, kuidas jääb Jummal armastus temma sisse!“ 1. Joan. 3, 17.

90) Kas Jummal ka weel muud tapmist kelab, kui liggimesse tapmist?

Jah! temma kelab ka isseenese tapmist, olgo et inimenne emesele otsa teeb, kuidas Judas, ehk omma ihho terwist rikkub ja sega omma ellopäiwi lühhendab, kuidas jodik. (1. Kor. 6, 19.; 3, 17).

Wisja. Sedda üllem hing ihhust on, sedda raskem pat on hinge tapminne. Sa tappad teise hinge, kui tedda kiisad patto teggema: lakkuma, horama, warrastama, wanduma. Misjugguse hingetapja kohta

ütleb Jeesus: „Hädä selle innimessele, kelle läbbi pahhandus tulleb. Sellele olleks parrem, et weski-kiwwi temma kaela peaks podama.“ Matt. 18, 7, 6. — Sa tappad ennese hinge, kui „liha järrele“ ellad. (Rom. 8, 13).

2. Pissja. Ülleannetusse ja koerusse pärrast ellajaloma tappa ehk pinada, — linnopesja. lõhkuda, noort metsa ärrarikkuda, on ka pat Jummal ees. (Öppet. 12, 10).

* * *

II. 91) Mis käsib Jummal wiendamäs käsus?

Et meie omma liggimest peame aitma ja temmale head teggema keige ihho hädda sees, (se on haigusse, waesusse, pudusse, jurma häddas, Matt. 25, 35. 36). Sest ütleb Jeesus: „Sedda ollete teie mulle teinud.“ Matt. 25, 40.

„Arge unnustage mitte ärra head teggematta ja teistele jaggamatta. Sest nisuggused ohwrid on Jummal meele pärrast.“ Sest „kes kehwa peale armo heidab, se laenab Jehowale, ja se ta ssub temma kätte, mis ta head teinud.“ Ebreä 13, 16. Öppet. 19, 17.

92) Agga kas peame ka wihamameest aitma ja temmale head teggema?

Jah! „tehke head neile, kes teid wihtawad, et teie wõiksite sada omma Jõsa lapsiks, kes taewas on.“ Matt. 9, 44. 45.

„Ärra anna ennast kurjast ärrawõita, waid wõida sinna kurja ärra heaga.“ Rom. 12, 21.

Pissja. Agga ka hinge hädda sees peame liggimest aitma ja temmale head teggema, kurvastusse

rõmuštades, eeskütõse te peal tedda maenitšedes.
(1. Tesj. 5, 14.; Jak. 5, 19, 20).

93) Misfuggune meel meil peab liggimesse wasto
ollema, et tedda head temmale wõikšime tehha?

Meie peame armolišsed ollema kuida Sama-
riamees, rahhonõudjad, kuida Abraam, ja ärra-
leplikud, kuida Josep.

„Olge armolišsed, nenda kui teie Issagi armolinne
on.“ Luk. 3, 36.

„Õnsjad on rahhonõudjad, sest neid peab Jummal
lapsiks hütama.“ Matt. 5, 9.

Ei pea ša tapma, wiškama,
Ei maksma kurja kurjaga,
Waid olle helde, tashane,
Te head ša wiqhameestele.

Knes kášš.

Sinna ei pea mitte abbiello ärrarikkuma.

Mis še on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama,
et meie káššinaste ja puhtaste ellame kõnnede ja teg-
gude sees,

ja et iggaüks peab omma abbišafat armastama
ja auustama.

I. 94) Mis kelab Jummal kuendamas káššus?

Et meie ei pea mitte abbiello ärra-
rikkuma.

95) Mis on abbiello?

Se on Jummalal seatud pühha põlli, kus mees ja naene peavad armastuses kous ellama, kuni Jummal isse neid jälle ärralahhutada aelikkõ surma läbbi.

„Sepärrast jättab mees omma isä ja omma emma mahha, ja hoiab omma naese pole, ja nemmad peavad üks lihha ollema.“ „Mis niid Jummal on ihte pannud, sedda ärgo lahhutago innimenne mitte.“ 1. Mos. 2, 24.; Matt. 19, 6.

96) Mis pärrast on Jummal abbiello seadnud?

Sedda tunnistab nimmi isse: abbi=ello, se on, et mees ja naene teine teisele peavad abbiiks ollema 1) aelikkõ ello üllespiddamisse, 2) iggawesse ello nõudmissese ja 3) laste kaswatamisse polest.

„Ja Jehowa Jummal ütles: se ep olle mitte hea, et innimenne üksi on. Ma tahhan temmale abbi tehha, mis temma koghane on.“ „Sädda jellele, kes üksi on, kui ta langeb, ja ei olle teist, kes tedda üllestöstab.“ 1. Mos. 2, 18.; Rogg. 4, 9.

97) Kuidas rikkub abbiello=rahwas abbiello ärra?

Kui se armastus ärrakustub, mis nemmad abbiello sisse minnes, teine teisele Jummalal eest tötajid, (kui nemmad teine teisega ridus ellawad, ehk kui mees teist naest, ehk naene teist meest himmustab).

„Iggaiüks, kes naese peale watab, tedda himmustades, on jo abbiello temmaga ärrarikkunud ommas jüddames.“ Matt. 5, 28.

„Keikide jures olgo abbiello auu sees, ja abbiello wodi olgo rojastamatta. Agga kül Summal nuhtleb hora-
piddajad ja abbiello rikfujad.“ Ebre 13, 4.

98) Kas Summal kuendama kāsso üksi abbiello rahwa kohta on annud?

Ei mitte, waid ka wallalise rahwa kohta.

99) Mis kelab Summal kuendamas kāsksus keikide kohta?

Keik häbbematta tööd, roppo kõnnet ehk laulo ja roppo himmo.

„Agga horajaht ja keik rojastus olgo nimmemata-
matta teie seas, nenda kui pühhadele sünnib, ja häbbematta tö, ja jölle kõnne ehk nalja-
heitminne, mis ei sünni.“ Ewes. 5, 3. 4.

100) Mikspärrast on horatö ni hirmus pat Summala ees?

Sellepärrast et horaja mitte üksi omma hinge, waid ka omma ihho rojastab, mis pühha ristmis-
ses — pühha Waimo templiks sai püh-
hitsetud, ja wiimisel päwal jälle üllesärra-
takse.

„Pöggeneg horatö eest. Igga pat mis inimenne ial teeb, on wäljaspidi ihho, agga kes hora-
tööd teeb, se teeb patto omma ennese ihho wasto. Ehk eks teie ei tea, et teie ihho on pühha Waimo tempel, kes teie sees on, kedda teie Summalalt sanud, ja teie ei olle mitte isse-
enneste pärrast. Sest teie ollete kalli hinnaga ostetud. Sepärrast auustage Summalat ommas ihhus ja ommas waimus, mis Summala pärrast on.“ 1. Kor. 6, 18 — 20.

„Kui tegi Jummal templi ärrarikkub, tedda tahhab Jummal ärrarikkuda. Sest Jummal tempel on pühha, ja se ollete teie.“ 1.Kor. 3, 17.

101) Mis asja eest peame ennast hoidma, et selle hirmsa patto sisse mitte ei lange?

Keige eest, mis roppo himmo ärratab ja kasvatab, kui on laisklemine, liigjominne, kurri selts ja kõrtsi jooksmine.

„Ärge joge ennast täis magusast wina, kust üks õnneto ello tulleb, waid sage täis Waimo.“ Ewef. 5, 18. Loe Öppet. 23, 31 — 34.

„Kurjad kõnned rikkwad head kumbed ärra.“ 1. Kor. 15, 33.

* * *

II. 102) Mis käsib Jummal kuendamas käsklus ni hästi abbiello rahwa kui wallalise rahwa kohta?

Et meie kassinaste ja puhtaste peame ellama kõnnede ja teggude sees.

103) Mis peame teggema, et wõiksime kassinaste ja puhtaste ellada kõnnede ja teggude sees?

Meie peame, waltwades ja palludes, roppo himmo jäddemet kohhe ärrakustutama, enne kui ta sureks tulleks lähh, (kuida Josef).

„Kes Kristusse pärralt on, need on omma lihha risti lõnud ihaldamiste ja himmudega.“ Ewef. 5, 24.

„Õnsad, kes puhtad jäddames, sest nemmad peawad Jummalat, näggema.“ Matt. 5, 8.

104) Mis käsib Jummal tuendamas kästus isse-
ärnanis abbiellorahwa kohta?

„Et iggäüts omma abbitasat peab armastama ja auustama.“

„Mehhed, armastage omma naesi, nenda kui Kristuski on armastanud koggodust, ja on isseennast jelle eest ärraannud.“ Ewef. 5, 25.

„Naesed, kuulge omma meeste sõnna, kui Jõsanda sõnna. Sest mees on naese pea. Agga nenda kui koggodus Kristusse melewalla al on, nenda ka naesed omma meeste melewalla al teige asjade sees.“ Ewef. 5, 22—24.

Pisja. Wagga abbiellorahwa süddame luggu laulatamisses päwast surmani on se, et teine teise wasto ütlewad: „sinno rõõm on ka minno rõõm, sinno wallo minno wallo, sinno leib minno leib.“

Ja puhtaks abbiello sees,
Teist ärra püa süddames,
Reik roppust wotta wihtada
Ja ifka puhtast ellada.

Seitsmes käsik.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse rahha ehk warra ei wotta, egga kawwala kauba egga pettiise töga enneste pole ei kisku,

maid et meie temma warra ja peatoidist aitame kasvatada ja hoida.

I. 105) Mis tekitab Summal teitsmendamas käskus?

Et meie ei pea mitte warrastama.

106) Mis on wargus?

Se on, kui tegi omma liggimesse warra ehk rahha wõttab, kas jallaja ehk wäggise.

„Ei wargad, egga rifujad ei pea Summala riti pärrima.“ 1. Kor. 6, 10.

107) Mis on Summala ees ka wargus?

Kui tegi kawwala kauba ehk pettise tõga liggimesse rahha ehk warra ennese pole tiisub.

108) Mis on kawwal kaup?

Kui tegi kauba jures teist pettab. (1. Tesf. 4, 6.; 5. Mos. 25, 14).

109) Mis on pettis töö?

Kui tegi omma maksu, ehk omma wõlgo ei tahha maksta (Rom. 13, 7.; Law. 37, 21); kui tegi leitud asja ei anna kätte. (5. Mos. 22, 1—3); kui palgaliste ehk perre palka muido kinnipetakse. (Zak. 5, 4); kui palgalinne ehk perre ei te omma tööd wiisi pärrast, ehk kui nemmad omma holetusse läbbi omma leiwawannematele kahjo tewad. (Kol. 3, 22); kui tegi laiskusse pärrast kerjamisse peale heidab. (2. Tesf. 3, 10—12); kui tegi ülle liggimesse raia aeab (5. Mos. 27, 17); kui tegi wargaga ühhes nõuus on (Öppet. 29, 24), ja muud sellejarnast.

110) Mis aeab inimest warrastama?

Ahnus, laiskus, liigjominne ja omma ärravilla-
minne. Loe 1. Tim. 6, 9, 10 ja Öppet. 23, 20, 21.

* * *

II. 111) Mis käsib Jummal seitsmendamas
käsikus?

Et meie omma liggimesse warra ja peatoidust
peame aitma kaswatada ja hoida, se on, et
omma liggimest selle polest aitame, mis temma
warra kasjaks on, ja temmast ärrahoiame, mis
temma warra kahjaks on. (Wil. 2, 4.; 2. Mos.
34, 4. 5).

112) Mis on meie kohhus, meie omma warra
polest?

Meie peame kui „Jummala ma eapiddajad“,
(1. Beetr. 4, 10) „omma walle biggi sees“ (1. Mos.
3, 19) tööd tehhes, „ommaga rahhul“
(1. Tim. 6, 6) ja kokkohoitlikkud (Joan. 6, 12)
ollema, — et meil oleks isseennast ja ommaksid
toita (1. Tim. 5, 8) ja „sellele jaggada, kellel
pudo on“. (Ewes. 4, 28).

Ei ilmas ärra warrasta;

Liig kasso jägo nõudmatta,

So ommast aita liggimest,

Ja jagga andid heldest käest.

Rahheksas käsk.

Sinna ei pea mitte üllekohhut tunnistama omma liggimesse wasto.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse peale mitte kawwalaste ei walleta, — tedda mitte ei petta, — keelt ei pekja egga kurje kõnnesid temma peale ei tõsta, waid et meie temma eest kostame, — keik head temmast kõnneleme, — ja keik asjad heaks kåname.

I. 113) Mis kelab Jummal rahheksamas käskus?

Et meie ei pea mitte üllekohhut tunnistama omma liggimesse wasto.

114) Kus meie ei pea mitte üllekohhut tunnistama omma liggimesse wasto?

Ei kohtowannemate egga mu rahwa ees.

115) Kuidas tunnistakse üllekohhut kohto ees?

Kui liggimesse peale kawwalaste walle-
takse, se on:

1) kui kaebaja muido teise peale kaebab, 2) kui süallune omma süüd walleks aeab, 3) kui tunnistaja sedda tunnistab, mis ep olle tõssi, 4) kui kohtowõistja sõbrusse ehk waeno pärrast üllekohhut mõistab. (Õppet. 21, 28.; 17, 15.; 5. Moſ. 16, 19).

116) Kuidas tunnistakse üllekohhut liggimesse wasto mu rahwa ees?

Kui kegi liggimest pettab, keelt pekjab ehk kurje kõnnesid temma peale tõstab.

117) Mis petminne se on, mis Jummal kahhet-
samas käskus teiab?

Kui kegi liggimesse kahjuks sedda ülles-
annab, mis kellegile teada tarvis ei olle, kuidas
ärraandias Judas teggi Jesussega ja Telila Simsoniga.

Pisja. Kurja tööd, wargust, tapmist, mis kegi on
teinud, ehk nõuks on wõtnud teha, pead sa
üllesandma, kuidas Paulusse öpoeeg teggi (Apost.
23, 16—20). Se ep olle mitte: liggimest petma.

118) Mis se on: keelt peksuma ehk kurje kōn-
nesid liggimesse peale tõstma?

Se on, kui kegi hea melega liggimessest, temma
selja tagga, kurja rägib ja tedda nenda teiste
ees ärrateotab, kuidas Absalon teggi omma isaga.

„Ärge mõistke kohhut, et teie peale kohhut ei
mõisteta. Agga mis sa pinda nääd wenna sil-
mas, agga palki ommas silmas ei panne sa mitte
tähele! Oh sinna fallalik! kisku essite palk om-
mast filmast wälja ja siis selletad sinna pinda wälja-
kistuda omma wenna filmast. Matt. 7, 1, 3. 5.

119) Kas Jummal üksipäinis sedda walletamist
on keelnud, mis liggimesse au ärrarikkub?

Ei mitte! waid keik walletamist on temma keelnud.

„Pätke mahha walle, ja rägige töt iggawiks omma
liggimessega, sest et meie olleme teine teisega liik-
med.“ Ewes. 4, 25.

120) Kelle sarnane on wallelik inimenne?

Kurradi sarnane, kes isje „wallelik ja walle-
likko isja.“ Joan. 8, 44.

II. 121) Mis käsib Jummal lahkeksmaks kästus?

Et meie liggimesse eest peame kostma, — teit head temmast kõnnelema, — ja teit asjad heaks käändma.

122) Millal peame liggimesse eest kostma?

Kui temma peale muudo walletakse, kuid Jonatan kostis Daweti eest.

123) Millal peame liggimessest head kõnnelema?

Kui teised temmast muud ei tea räkida, kui kurja, siis on meie kohhus, ka sedda head räkida, mis temmast teame.

„Agga keigeennamiste piddage isjkestes ühtepuhko armastust, sest armastus kattab pattude hulga.“

1. Peetr. 4, 8.

124) Millal peame asja heaks käändma, egga ommeiti kurja ei sünni heaks kita?

Kurja ei sünni ialge heaks kita, agga kui assi ep olle selgeste teada, siis peame ikka ennerinne asja heaks kui kurjaks käändma.

„Armastus ussub teit, ta loda b teit.“ 1. Kor. 13, 7.

125) Mis on meie kohhus, omma eunese ausa nimme polest?

Meie peame sõnna ja teggude polest nenda ellama, et Jummal se läbbi saab auustud, ka selle eest ernast hoides, mis „näitab kurri ollewad“.

„Teie walgus paistko inimeste ees, et nemmad teie häid teggusid näwad, ja auustawad teie Issa, kes taewas on.“ Matt. 5, 16.

„Hoidke teige se eest, mis näitab kurri ollemad.“

1. Tess. 5, 22.

„Ünsad ollete teie, kui inimessed teid minno pär-
rast laimamad ja taggatsinawad, ja rägiwad keit-
suggu kurja teie peale, kui nemmad wälletawad.“

Matt. 5, 11.

Da ärva rägi kawwalast,

Ja karda waltet ütlemast,

Kes süta, sell' eest kosta sa,

Mis öige, sedda tunnista.

Lisfa. Et mitte kegi ennast selle walle mõttega ei
petta: ma ollen ennast keige awwalikko pattude
eest hoidnud, sepärrast, ollen Jumala kässo tähtia,
ehk luida „noormees“ Jesusse wasto ütles: „sedda
keit ollen ma pidanud ommast norest põlwest, —
mis mul weel waia on?“ (Matt. 19, 20), —
siis on Jumal weel 2 wimist kässo meile annud,
mis la sedda kurja juurt ehk hallikast ärwateel-
wad, kust keit awwalikkud pattud wälja tullemad:
— se on kurja himme ehk mailma armastust.
Sest luida essimenne käst sulle keige hea teggude
juurt näitab: Jumala armastust, nenda näit-
wad kaks wimist kässo sulle keige kurja teggude
juurt: mailma armastust. Nenda lähhawad siis
esimenne käst ja kaks wimist kässo selle asja
polest ühte, et sulle süddame polest õppetust and-
wad. „Sest innimenne näab, mis silma ees, agga
Jehowa näab, mis süddames.“ (1. Sam. 16, 7).

Ühheksas käst.

Sinna ei pea mitte himmustama omma
liggimesse kodda.

Mis se on?

Meie peame Jummalai kartma ja armastama, et meie omma liggimesse parrandust ehk kodda katvavalusfega ei püa, — egga õiguusse nimmel enneste pole ei kisku;

waid et meie tedda aitame, et temma sedda ennesel wõiks piddada.

Kümnnes Käsk.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse naest, sullast, ümmardajat, weiksid, egga muud, mis temma parralt on.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse naest, perret egga weiksid ärra ei awwatelle, egga wäggise ei wõtta;

waid et meie neid maenitseme, et nemmad paigale jäwad, ja tewad, mis nende kohus on.

1. 126) Mis kelab Jummal ühheksamast käskus?

Et meie mitte ei pea himmustama omma liggimesse kodda.

127) Ruhu kutsub liggimesse koea himmustamine wimaiks innimeist?

Et ta liggimesse parrandust ehk kodda katvavalusfega püab, kuidas Absalon omma isä aujärje, — ehk õiguusse nimmel ennese pole kiskub, kuidas Jesebel Naboti winamäe.

II. 128) Mis käsib Summal ühheksamas kästus
liggimesse toea ja pärranduse polest?

Et meie liggimest aitame, et temma sedda
ennesel woiks piddada.

I. 129) Mis kelab Summal künnemas kästus?

Et meie mitte ei pea himmustama omma liggi-
messe naest, sullast, ümmardajat, weiksid
egga muud, mis temma pärralt on.

130) Kuhu kutsub liggimesse perre eht lomade
himmustamine wimaks innimest?

Et ta neid ärraawatelleb eht wäggise
wõttab.

131) Mis ärraawatellemist leitakse kigeennamiste
rahwa scas?

Perre ärraawatellemist, surema palga eht
parrema põlwe tõutamiselega.

II. 132) Mis käsib Summal künnemas kästus
liggimesse perre polest?

Et meie neid maenitseme, et nemmad pai-
gale jäwad ja tewad, mis nende kohhus on.

Sul ärgo tulgo himmustust

Sest, mis on teise pärrandus,

Te liggimesel nenda hääd,

Kui iseennele teed.

Muud naesi ärra himmusta,

Ming woõra orje kinnita,

Et nemmad jäwad paigale,

Ja tööd ta tewad aufaste.

133) Kas Jummal neis lahhes wiimses kástus sedda himmustamist üüsi kelab, mis liggimesse omma peale läib?

Ei mitte! waid Jummal kelab keit kurja himmo eht mailma armastust ärra, kust keit awwalikkud pattud, sõnnade ja teggude polest wäljatullewad, otsego pahhast süddame jurest.

„Sest ma ei teadnud — kurja himmo patto ollewad, kui käst ep olleks öölnud: sinna ei pea mitte himmustama.“ Rom. 7, 7.

„Ärge armastage mitte mailma egga sedda, mis mailmas on. Kui tegi mailma armastab, selle sees ei olle mitte Issa armastust.“ 1. Joan. 2, 15.

„Jggauht kiusatakse, kui ta omma ennese himmust wetakse ja awwatelletakse. Pärrast, kui hinno ennast wasto sanud, siis toob temma patto ilmale,“ Jak. 1, 14. 15.

„Sest süddame seesse tullewad wälja kurjad mõtlemisfed: — tapmissed (5 käst), abbiellorikmissed, horajahhid (6 l.), wargussed (7 l.), walle-tunnistusfed, teutamissed (8 l.). Matt. 15, 19.“

134) Misjuggust süddant nõuab siis Jummal meie läest?

Üht süddant, mis puhhas ja pühha.

„Teie peate pühhad ollema, sest pühha ollen minna Jehowa, teie Jummal.“ 3. Mos. 19, 2.

„Õnsad, kes puhtad süddames. Sest nemmad peawad Jummalat näggema.“ Matt. 5, 8.

„Do mulle, Jummal, üks puhhas südda.“ Law. 51, 12.

Kümne kässo löppetuse sõna.

Mis ütleb nüüd Jummal teistist neistsünnatist
kästudest?

Temma ütleb nenda:

Minna Issand, sinno Jummal, ollen
pühha wihhaga Jummal, kes wannemate
pattud nuhtleb laste kätte, kolmandamast
ja neljandamast põlwest sadik, kes mind
wihkawad.

Agga neile, kes mind armastawad, ja
minno käsjud peawad, teen minna head
tuhhandest põlwest sadik.

Mis se on?

Jummal ähwardab nuhhelda teiki, kes need-
sünnatset käsjud ülleastuwad; sepärrast peame meie
temma wihha kartma, ja ei mitte nendesünnaste
kästude wasto teggema;

agga temma tõutab armo ja teik head teikile,
kes need käsjud peawad; sepärrast peame meie tedda
ka armastama, temma peale lootma, ja hea melega
temma kässo mõda teggema.

135) Mis ütleb Issand, sinno Jummal ennast
ollewad?"

„Pühha wihhaga Jummal“, se on, kes kurja
wihkab ja head armastab.

136) Kust tunneme, tedda „pühha wihhaga“
Jummalal ollewad?

Temma kangest ähwardamisest, ja temma
armolisest tõutusest.

137) Keddä ähwardab pühha wihhaga Jummal
nuhhelda?

„Keifi, kes tedda wihtawad“, ja „needsinnat-
sed käsjud ülle astuwad.“ (Kal. 6, 7. 8).

138) Mis peame temma ähwardamisest parrast
teggema?

„Meie peame temma wihta kartma ja ei mitte
nendefinnaste käsjud wasto teggema.“

139) Kellele tõutab temma „armo ja keit
head“?

„Meile, kes tedda armastawad ja temma
käsjud peawad.“

140) Mis peame temma tõutusest parrast
teggema?

„Meie peame tedda ka armastama, temma
peale lootma, ja hea melega temma käsjo
mõda teggema.“

141) Ollad sa siis, Jummalat kartes ja armastades,
temma käsjo mõda teinud?

Oh Jummal, olle mulle pattusele armolinne! ma
pean, kui tõlner, omma wasto rindo lües, tunnis-
tama: ma ep olle mitte Jummalat ülle keige
asjade, egga omma liggimest kui isseennast ar-
mastanud! Sedda kurja, mis Jummal kelab,

ollen ma teinud, ja sedda head, mis temma käsib, ollen ma tegematta jätnud. Ma ollen „mötte, sõnna ja teoga“ teif Jummal käsjud ülleastudes, selle sullase jarnane, kel 10,000 talenti wölgo omma isjandaga ja ei wöinud ialge ärramatsta. (Rom. 3, 8. 10. 23).

142) Wöid sa siis Jummal töutusse peale lota, mis temma omma kässo täitjale on töutanud?

Ei milgi kombel.

143) Mis olled sa Jummal kässo ülleastmisse pärrast teinud?

Kässo needmist, Jummal wihha ja nuhtlust, ihho ja hinge polest, aealikkult ja iggaweste.

„Ärranetud olgo, kes ei pea teif sellesinnatse kässo öppetusse sõnno, kes nende järrele ei te.“
5. Mos. 27, 26. (Saf. 2, 10).

„Sest surm on patto palk.“ Rom. 6, 23.

144) Agga mikspärrast ep olle sa siis Jummal kässo möda teinud?

Sellepärrast, et „käst on waimolik, — agga minna ollen lihhalik“. Rom. 7, 14.

145) Agga mikspärrast on siis Jummal omma kässo sulle annud, kui sa ei wöi sedda ommaft wäest piddada, egga selle läbbi õnsaks sada?

Sellepärrast, et kässo läbbi omma patto piddim tundma, ja nenda käst mo juhataja olleks

Kristusse jure, kes mind kässo needmisest on ärralunnastanud.

"Sest kässo läbbi tulles patto tuudminne."

Rom. 3, 20.

"Nenda on kästl meie juhhataja olnud Kristusse jure, et meie usso läbbi piddime õigeks sama."

Kal. 3, 24.

"Kristus on meid ärralunnastanud kässo needmisest, kui ta sai needmisets meie eest."

Kal. 3, 13.

146) Kust sa sedda õppid, et Kristus sind on ärralunnastanud?

Evangeliummist ehk armoõppetusest.

"Sest innimesse poeg on tulnud õnneks teggema, mis on ärrakaddunud." Matt. 18, 11.

147) Agga kuidas sa ossa saad teigest sest, mis Kristus sinno ärralunnastamisets on teinud?

Ussso läbbi, kuida teisest peatükist õppin. Apost. 16, 31.

Ma patto läbbi kaddunud,
Sa käsjust hullamõistetud
Müüd nõuan sind, oh Jesusest,
Kes peastid kässo needmisest.

Oh kallis armoõppetus
Mo keigeüllem rõmustus,
Muud abbimeest ei tea ma
Kui sind, mo Dnisteggia!

Teine peatük.

P ü h h a s t r i s t i u s s u s t .

148) Mis on pühha ristiusk?

Se on se õnsaksteggew õppetus, mis ristifoggodus Apostlide aecast jadis on uskunud.

149) Mitto asja tähendab süis se sõnna usk?

Kaks asja: 1) usso õppetust, 2) süüddame usso.

150) Mis se on süüddame usk?

Se on kindel lotus Jummal peale, kedda meie ei nä. Sesinnane usk ep olle mitte paljas töeks arwaminne egga paljas su tunnistamine (surnud usk), waid süüddamelik wastowõtminne, mis ussoõppetus meid õppetab (ella w usk).

„Usk on kindel lotus nende asjade peale, mis weel odetasse, ja nende asjade märkoandminne, mis ei nähta.“ Ebreä 11, 1.

„Õnsad on need, kes ei nä, ja süiski ussuwad.“ Joän. 20, 29.

„Sest kui süüna omma suga saad üllestunnistanud Isfandat Jesust, ja saad uskunud ommas süüddames, et Jummal tedda on surnuist ülles-

ärratanud, siis pead sa üsaks sama. Sest süda meega ustakse õiguseks, ja süda tunnistakse ühes õnnistuseks." Rom. 10, 9. 10.

"Sesinane rahvas tulleb minno liggi omma süga, ja auustab mind omma mõkade ga, agga nende südda on kaugel minnuist ärra." Matt. 15, 8.

151) Kelle süsse ussume meie ristirahvas pühha ristiusso järrel?

Jõsa, Poega ja pühha Waimo süsse.

Õnnistamise ja ristmise sõnnad. 4. Moos. 6, 24—26; Matt. 28, 19.

152) Üks süs ennam kui üks Jummal?

Üks ainus Jummal on, agga kolm temma aino ollemise sees, Jõsa, Poeg ja pühha Waim, „ja need kolm on üks". Sellepärrast nimmetame tedda kolmaino Jummalaks. (Jes. 45, 5.; 1. Joan. 5, 7).

153) Mitto õppetust on sellepärrast pühha ristiuskus?

Kolm õppetust.

Esimenne: Jummalast Jõsast, kes keik on lonud, — ehk Iomissest.

Teine: Jummalaga Poegast, kes meid on lunnastanud, — ehk ärralunnastamisest.

Kolmas: pühkast Waimust, kes meid pühhitseb, — ehk pühhitsemisest.

Üsja. „Jõsa jure" — jame „Poega läbbi"; agga Poega jure „pühha Waimo läbbi". Joan. 14, 6.; 1. Kor. 12, 3.

Esimesse õppetuse.

Lomiseft.

Minna ussun Jummal Jõsa, keigewägewama taewa ja ma Lõja sisse.

Mis se on?

I. Minna ussun, et Jummal mind ja keik lomad on lonud, mulle ihho ja hinge, silmad, kõrwad ja keik liikmed, mõistusse ja keik meled on annud, —

II. ja weel hoiab; ja pealegi rided, kingad, — sõmisse ja jomisse, — koea ja maea, — naese ja lapsse, — põllo, weiksed ja keik wilja, — keik ihho ja ello tarwidust ja toidust rohkeste ja iggapääto annab, —

III. ja keige hädda ja kurja eest hoiab ja kaitseb;

ja sedda keik teeb temma isjalikkust jummalikkust armust ja heldusseft, ja ei mitte sepärrast, et minna sedda wäärt ehk teninud ollen,

selle eest on minno kohhus tedda kita, tännada, tenida ja temma sõnna kuulda; se on tõeste tõssi.

I. Mailma lomiseft.

154) Kelle sisse ussud sinna esimesse õppetusse järrele?

..Jummal Jõsa, — keigewägewama taewa ja ma Lõja sisse“.

155) Mikspärrast nimmetad sa tedda: Issaks?

Sepärrast, et temma „meie Issanda Jesusse Kristusse issa“, — ja „Kristusse sees“ ka „meie Issa“ on. (Ewef. 3, 14. 15.; Kal. 3, 26).

156) Mikspärrast nimmetad sa tedda: „Reigewäg = gewamaks taewa ja ma Lojaks“?

Sepärrast, et temma taewa ja ma on Ionud — omma wäggewa sõnna läbbi — ei ühhestki asjast. (Ebrea 11, 3).

157) Kes on keigeüllemad Iomad?

Taewas inglid, ja ma peal innimesed.

A. Ingliseft.

158) Mis on inglid?

Pühhad ja õnsad waimud. (Matt. 25. 31; 18, 10).

159) Mis tewad inglid?

Nemmad kiitwad Jummalat — ja täitwad temma käsusi, kaitswad jummalakartlikeid, kandwad nende hinged taewa, ja rõmustawad pattuse pärrast, kes meelt parrandab.

„Sest Jehowa tahhab õnnad inglid sinno pärrast käsida, et nemmad sind peawad hoidma keige so tede peal. Rätte peal peawad nemmad sind kandma, et sa omma jalga kiwwi wasto ei tõuka.“ T. Paul 91, 11, 12. (103, 20.; Luf. 16, 22.; 15, 10).

Lisja. Inglise faitšminne: Lot, Daniel, kolm meest põllewas ahjus, Peetrus.

160) Dns keit inglid pühhats jänud?

Ei olle mitte. Muist on Jummalast ärra-
tagganenud, ja kurjaks waimuks sanud, kur-
rat nende pea. (Juda 6; Joan. 8, 44).

161) Mis on kurradi nõu ja tö?

Kuida Jummal armõ nõu on, pattusid õn-
saks teha, nenda on kurradi kurri nõu, neid
hukka sata. Sellepärrast püüb kurrat uskmatta
innimesi omma wörgo sees kinnipiddada, agga
usklikuid ueste wörgutada.

„Olge kassinad, walwage, sest teie waenlane, kurrat,
läib ümber, kui mõiraja lõukoer, ja otsib, kedda
temma wõiks ärraneelda. Selle wasto seiske
kindlaste uskus.“ 1. Peetr. 5, 8.

Eissa. Kurrat kiusas Ewat, Lawetit, Kristust, Peet-
rust, Judast, Ananiast.

* * *

B. Innimestest.

162) Kuidas löi Jummal esimesesed innimesed?

Adamat walmistas temma mullast ja puhhus
ellawat õhko temma ninnasje; agga Ewat walmis-
tas temma mehhe külje luust.

163) Kuidas süis Jummal sind on lonud?

Temma on ka „mulle“ annud (isä ja emma
läbbi) ihho ja hinge, silmad, kõrwad ja keit liikmed,
mõistusse ja keit meled“.

„Ma tännan sind, sepärrast et ma ni immelikkult
ollen tehtud.“ Law. l. 139, 14.

164) Mikspärrast nimmetad sa omma ihho liikmetest
isfeärranis filmad ja körwad?

Sepärrast, et need teistest liikmetest üllemad on.
Sest silma ja körwaga wöin Jummalä önsak-
teggewa sönna luggeda ja kuulda.

165) Agga mikspärrast nimmetad sa weel möistusse
isfeärranis?

Sepärrast, et möistus mo hinge film ja körw
on, mißga Jummalat wöin tunda.

166) Kelle näo järrele löi Jummalä inimesse?
„Omman näo järrele.“ (1. Mos. 1, 27).

167) Mis se on, et inimenne olli Jummalä näo
järrele lodud?

Se on, et inimenne olli Jummalä sarnane:
pühha ja önnis, surrematta ja keige ma
wallitseja. (Ewes. 4, 24; 1. Mos. 2, 17; 1, 26).

168) Kas Adam ja Ewa jäid omma lodud pühha ja
önfa pötwesse?

Ei jänud mitte, waid langsid patto sisse,
kurradi kinsaja healt kuuldes ja ärrakeeldud pu
wiljast sües. —

169) Kuibas olli siis nitud langenuid inimesse
luggu?

Ta olli omma Jummalä näo ärrakautanud: pat-
tuseks ja surrelikkuks sanud. „Sest surm

on patto palk". (Waimolif, aealif ja iggawenne surm. Rom. 3, 27). (Poe 1. Moſ. 3, 16 — 19).

„Kes patto teeb, se on patto sullane.“ „Kes patto teeb, se on kurradist.“ Joau, 8, 34.; 1. Joau. 3, 8.

170) Sa kuidas on nüüd keikide Adama laste luggu?

Neil ep olle ka ennam Jummalala näggo, waid Adama näggo, se on, nemmad on, kui Adam ka pattused ja surrelikkud sündimisest sadik.

„Sa Adam sünnitas ühhe lapse ennese sarnatseks — omma näo järrele.“ 1. Moſ. 5, 3.

„Mis lihhasst sündinud, se on lihha.“ Joau. 3, 6.

„Otskui ühhe inimese läbbi pat on mailma sisse tulnud, ja patto läbbi surm; uenda on ka surm keige inimeste sisse läbbiläinud, kelle ühhe sees nemmad keik on patto teinud.“ Rom. 5, 12.

171) Kuidas nimmetakse sedda patto, mis Adamast olleme pärrinud?

Pärrispattuks, se on, et meie, kes waimolikko asjade polest pimmedaks jänud, — himmukad ja ušsinad olleme kurja peale, agga wastased ja laisad, head tehha. Sest pärrispat on se kurri juur, kust keik pattud, (mõtte, sõnna ja teoga) wälja tullewad. 1. Kor. 2, 14.; Rom. 7, 18 — 20.

172) Kas meil „ärrakaddunud ja huffamöistetud“ pattustel on weel lotust, pattust, surmast ja kurradi wäest ärrapeastetud sada?

Jah on! tänno armolisse Jummalale, kes jubba paradisis töutas omma Poea läffitada, et

temma mao pead pididi rõhuma ja Jumala näo pattuste sees uendama. (1. Mos. 3, 15; 1. Joan. 3, 2).

173) Mis teeb Jummal selle armo nõu pärrast maailmaga ka weel pärrast lomitst?

Temma peab maailma ülles ja wallitseb temma üle.

II. Maailma üllespiddamisest.

174) Mis se on, et Jummal maailma ülles peab?

Se on, temma teeb, et taewas päike, kir ja tähhed, iggaüks omma lodud seadusse sisse jääb, ja et ma peal rohjud, puud, ellajad ja inimessed omma suggu järrele sigginewad. (Luw. I. 148, 6; 1. Mos. 1, 11. 12. 22. 28; 8, 22.)

175) Kuidas peab Jummal isseärranis sind innimest ülles?

„Temma annab mulle teit ihho ja ello tarwidust ja toidust“.

176) Mis annab Jummal sulle nimmelt ihho ja ello tarwidusset?

Kided ja kingad — kattets, sömisse ja jomisse — toidusset, kodda ja maea — peawarjuts, naese ja lapse — armsats seltsits, põllo, weitsed, ja teit wilja — tööts ja tallitamisset.

Lisja. Wata kuidas helde Issa ka langend innimeste eest murretseb! Mis aitaks kätte ilma toidusseta! mis toidus ilma peawarjota! mis

peawarri ilma armsa seltsita, mis armas selts,
kui tōta seisaks!

177) Kuidas annab sulle Jummal „keik ihho ja ello
tarwidust ja toidust“?

„Rohkeste ja iggapääw“. (1. Tim. 6, 17. Jer.
nutto. 3, 23).

III. Mailma wallitsemissest.

178) Mis se on et Jummal mailma ülle wallitseb?

Se on, et ükski asji mailmas kōggematta ei
sünni; ilma Jummal teadmatta ehk taht-
matta. Tuul ja merri, lind ja kalla ei wõi
Jummal wasto panna, agga innimenne wõib
Jummal wasto panna; siiski peab ikka wimaks
Jummal tahtminne sündima.

Pisfa. Punnane merri annab ennast lõhki. (2. Mos.
13). Tuul jääb wait. (Luf. 8). Karen toidab
Eliast. (1. Kun. 17). Kallad lähtwad nota. (Luf. 5).
— Jesust tappetakse ärra, agga temma surm on
mailma ello. —

„Keik, mis Jehowa tahhab, teeb temma taewas ja
ma peal.“ Law. I. 135, 6.

„Ei lange ükski warblane mahha ilma teie Is-
sata. Agga ka teie juukse karwad keik on ärra-
loetud.“ Matt. 10, 29. 30.

179) Kust tunned, et Jummal ka sinuo ülle
wallitseb?

„Sest, et „temma mind keige hädda ja kurja
eest hoiab ja kaitseb“.

180) Kuidas hoiab ja kaitseb sind Jummal teige hädda ja kurja eest?

Temma kelab hädda ja kurja mo peale tulle-
mast; — ehk, kui ta sedda mo peale panneb, siis
pörab temma sedda mo heaks.

„Keik tulleb heaks neile, kes Jummalat armasta-
wad.“ Rom. 8, 28.

Ütsa. Jummal rikkus Herodesse nõu, kes Jesust Pet-
lemmas tahtis tappa. — Josefiti müdi ärra, agga
temma tunnistas isse pärrast: „teie mõtlesite kül
mo wasto kurja, agga Jummal mõtles sedda
heaks.“ 1. Mos. 50, 20.

181) Agga miitpärrast lasseb Jummal hädda ja kurja
innimeste peale tulla?

Kurjadele nuhtlusseks, nenda kui Baraole,
waggadele usso läbbikatsumisseks ja kasoliis-
seks ristiks, nenda kui Jobile. (1. Petr. 1,
6. 7.; Ebreä 12, 11.; Matt. 16, 24).

182) Kui niitid so taewane Issa nenda sind illes-
peab ja sinno ülle wallitseb, — kas sünnib sul
omma ello eest murretjeda ehk häddas meelt
ärraheita?

Ei sünni mitte, waid ma pean iggal aeal kind-
laste omma taewa Issa peale lootma ja temma
tahtmisje alla ennast heitma, kes mind, omma last,
ialge mahha ei jätta.

„Heitke keik omma murret temma peale, sest ta murret-
seb teie eest.“ 1. Peetr. 5, 7. Loe Matt. 6, 25. 26.

„Agga nõudke esfite Jummalat riki ja temma õigust,
siis sedda keik peab teile pealegi antama.“ Matt. 6, 34.

183) Mikspärrast teeb Jummal, so Roja, üllespiddaja ja wallitseja sulle keif sedda head?

„Sedda keif teeb temma isfalikkust jummalikkust armust ja heldusfest, — ja ei mitte sepärrast, et minna sedda wäärt ehk teninud ollen.“ --

Sest minna ollen keif temma head anded kurbaste prukinud — ja keif temma pühhad käsjud ülleastunud.

Arakaddunud poeg tunnistas: „Issa, ma ollen patto teinud taewa wasto ja sinno ees, ja ei olle ennam wäärt, et mind so poeaks hütasse.“ Luk. 15, 21.

Jakob: „Mo Jummal! minna ei olle middagi keifide heateggemiste ja keige truusse wasto, mis sa omma sullasele olled teinud.“ 1. Mos. 32, 11.

184) Kuid nääid Jummal sedda keif sulle isfalikkust armust ja heldusfest teeb, mis on siis selle eest sinno kohhus?

„Tedda kita, tännada, tenida ja temma sõnna kuulda“.

185) Kuidas sa tedda pead kiitma ja tännama?

Süddamest, se on, ialgi ärraunnustades, kui palju temma mulle head on teinud.

„Mo hing! kida Behowat ja ärra unnusta mitte ärra, mis temma sulle head on teinud.“ Law. I. 103, 2.; 1. Nea r. 16, 34.

186) Kuidas pead sa tedda tenima ja temma sõnna kuulma?

Ma pean keif temma head anded („ihho ja hinge, filmad, kõrwad, ja keif liikmed, mõistusse ja

keif meled", ja keif, mis temma mulle weel
„pealegi“ annab) „temma auuks“ prukima
— ja „hea melega temma kasko möda
teggema“.

„Ehk teie söte ehk jote, ehk mis teie tete, jedda
tehke keif Jummalale auuks.“ 1. Kor. 10, 31.

187) Mis kinnitad sa selle lõppetusse sõnnaga: „se
on töeste tössi“?

Et minna jedda keif kindlaste ussun, mis omma
Loja ja Issa armust ja heldusest minno
wasto — ja mis ommast kohhust temma wasto
ollen tunnistanud.

188) Mis kelab sind omma kohhut täitmast?

Mo süddame hukkatuus ja pat. Agga tänno
Jummalale mo Issale, kes mind Jesusse Kristusse
läbbi mo hukkatuusest ja pattust on peastnud, kui-
das teisest õppetusest õppin.

Au kitus olgo Issale,
Mailma sure Lojale,
Kes lonud keif, ja jedda ka
Weel üllespeab armuga.

Au kitus olgo temmale,
Kes wallitseb ka targaste,
Ta peale lootke kindlaste,
Ja tedda kiitke, tenige.

Teine õppetus.

Ärralunnastamisest.

Minna ussun Jeesuse Kristusse Jum-
mala aino Poega, meie Jeesanda siise,
kes on sadud pühhas Waimust, ilmale
todud neitsiist Mariast, kannatanud Pont-
siusse Pilatusse al, risti lödud, surnud
ja mahhamaetud, —

allaläinud pörgohauda, kolmandamal
päwal jälle ülestõusnud surnuist, üles-
läinud taewa, istub Jummal omma kei-
gewäggewama Jeesa parremal käel, sealt
temma tulleb kohhut mõistma ellawatte
ja surnutte peale.

Mis se on?

Minna ussun, et Jeesus Kristus, tõssine Jum-
mal, kes ommast Jeesast iggawest sündinud, ning ka
tõssine inimenne, kes neitsiist Mariast ilmale todud,
minno Jeesand on, kes mind ärrakaddunud, ja
huffamõistetud innimest on peastnud ja lunnastanud
keigest pattust, surmast, ja kurradi wäest, ei mitte
kulla egga hõbbedaga, waid omma pühha kalli
werrega, ja omma ilmasüta kannatamisese ja sur-
maga;
sepärrast, et minna temma omma piddin ollema,
temma rikis temma al ellama, ja tedda tenima

iggawessese õigukses, waggadusese, ja õnnistusese, nenda kui temma on üllestõusnud surnuist, ellab ja wallitseb iggaweste, se on tõeste tõssi.

I. Kristusese kahhesuggusest ollemisest.

189) Kelle sisse ussub sinna teise õppetuse järrele?
„Jesuse Kristusese Jummalaa-aino Poega, meie Jõsanda sisse.“

190) Mis tähendab temma nimmi Jesus?

Ärrapeastiat ehk Õnnisteggiat

„Ja sinna pead temmale nimme pannema Jesus, sest temma peastab omma rahwa nende pattudest.“

Matt. 1, 21.

191) Mis tähendab temma nimmi: Kristus ehk Messias?

Wõitud meest (Latw. 2, 2). Sest temma on se Jummalast ettefulitud ja pühha Waimoga wõitud prohwet, üllempreester ja kuningas. (Apost. 10, 38).

192) Mis põhja peal seisab sinno usk, et Jesus Naatsarettist ettetõutud mailma Õnnisteggia on?

Selle põhja peal, et keik wanna seaduse ettefulutamisesed ja ettetähendamisesed — temma sees on tõeks läinud, kuidas Jesus isse ristia Joannelese ja Emmause jüngritele tunnistas. (Matt. 11, 2 — 5; Luk. 24, 25 — 27).

Liisai

Ettekulutamisfed.

- 1) Temma sugu: Abraam, Juda, Dawet. (1. Mos. 22, 18.; 49, 10.; 2. Sam. 7, 16).
- 2) Temma sündimine — neitsist; sündimise aeg ja koht. (Jes. 7, 14.; Tan. 9, 24—26.; Mika 5, 1).
- 3) Temma ollemine: Jummal ja innimenne. (Jes. 7, 14).
- 4) Temma amet: prohwet, üllempreester ja tunnigas. (5. Mos. 18, 18.; Law. I, 110, 4.; 1—3).
- 5) Temma kannatamine, surm ja woit. (Jes. 53).

Ettetähendamisfed.

- 1) Basatal; Basfmaddo; Ohwid, isjeärranis iggaaastane ärraleppitamise ohwer.
- 2) Izaak, Josef, Dawet, Salomo, Jonas.

193) Kes on Jesus Kristus?

„Jummala Poeg“. (Joan. 6, 69).

194) Eks sa olle ka Jummala laps?

Minna ollen armust wastowöetud Jummala laps (2. Kor. 6, 18). agga Kristus on „tõssine Jummal, kes ommast Isjast iggawest sündinud“, se on „Jummala ainofündinud Poeg“.

„Sesinnane (Kristus) on se tõssine Jummal ja se iggawenne ello.“ 1. Joan. 5, 20. (Law. I, 2, 7).

195) Mis tunnistad sa weel temma ollemisest?

Et temma ka „tõssine innimenne, kes neitsist Mariast ilmaile todud“, „siiski ilma pattota“.

„Agga kui aeg täis sai, läffitas Jummal omma Poega, et temma pididi naesest sündima.“ Gal. 4, 4.

„Temma on keifis kiusatud otsego meie, — siiski ilma pattota.“ Ebr. 4, 15.

196) Agga kuidas temma „ilma pattota“ võis olla, kui ta tõssifeks innimesefeks sai?

Temma on kül „neitsist Mariast ilmaile todud“, agga „jadud pühhas Waimust“.

„Pühha Waim peab so peale tulles, ja Keige-körgema wäggi so ülle warjama, sepärrast peab ka se pühha, mis sünnust sünnib, Jummal Poeks hütama.“ Luf. 1, 35.

197) Mitto ollemist on siis Kristusse sees ühendud?

Kaks! — Temma on „tössine Jummal ning ka tössine innimenne“. (Rom. 9, 5.; Kol. 2, 9).

198) Mikspärrast pididi Kristus, mailma Dünisteggia, tössine Jummal ning ka tössine innimenne ollema?

Sellepärrast et temma „wahhemees Jummal ja innimeeste wahhel“ pididi ollema. Tössine innimenne pididi temma ollema, muido ei olleks temma meie eest woinud kannatada egga surra. Agga temma pididi ka tössine Jummal ollema, muido ep olleks temma kannatamine ja surm meie eest ühtegi Jummal ees maksnud.

„Sest üks Jummal on, — üks wahhemees ka Jummal ja innimeeste wahhel, se innimenne Kristus Jesus, kes ennast isse on annud lunnastamisje hinnaks keifide eest.“ 1. Tim. 2, 5. 6.

„Üfski ei wõi omma wenda lunnastada, egga Jummalale lunnastamisje hinda temma eest

anda. Ja nende hingede lunnastamine on ni kal-
lis, et se peab mahhajäma iggaweste." Tatw. I.
48, 8. 9.

Oh inme assi kül on se:

Et Kristus, Jummal tösfine,

On armust innimesjeks jaand!

Ni wägga ta meid armastand.

II. Kristusse allandamisse ja üllen- damisse põlwest.

199) Kuidas nimmetakse sedda, et Kristus omma
jummalikko auu mahhajättes „sullase näo ennesele
wöttis“?

Temma allandamisse põlwest.

200) Kuidas nimmetakse sedda, et Jummal tedda jälle
pärrast selle jummalikko „auga auustas, mis
temmal olli, ennego mailm sai“?

Temma üllendamisse põlwest.

„Kristus allandas isfeennast ja wöttis sullase
näo ennesele, ja sai innimeste sarnatseks,
ja allandas isfeennast ja sai sannawõtlikkaks
surmani, pealegi risti surmani. — Sepärrast
on ka Jummal tedda wägga üllendanud, ja on
temmale annud ühhe nimme, mis ülle keige nimme
on, et Jესusse nimmel keif nende põlwed peawad
ennast nõtkutama, kes taewas, ja ma peal, ja ma
al on, ja keifide keel peab üllestunnistama, et Je-
sus Kristus on Jესand, Jummal Jესa auuks.“
Wil. 2, 7—11.

A. Kristusse allandamise põlvest.

201) Mis tunnistad sa temma allandamise põlvest?

- 1) Et ta „ilmale todud neitsist Mariast,
- 2) kannatanud Pontsiusse Pilatusse al,
- 3) ristilõdud,
- 4) surnud ja
- 5) mahhamaetud“.

202) Kuidas Kristus omma allandamise põlwe hakkas?

Temma sündis waesest emmast, alwas lautas ja sai „kääso alla“.

203) Mikspärrast tunnistad sa temma kannatamist warsti pärrast temma sündimist?

Sellepärrast, et keik temma ello siin allandamise põlwes muud ep olnud, kui kannatamine. Ta olli „keigealwem meeste seas“. Jes. 53, 3), — waene, ärrapõlgtud ja taggakujatud.

„Rebbastel on augud, ja lindudel pessad; agga innimesse Poel ep olle mitte, kuhho temma omma pead wõiks panna.“ Matt. 8, 20.

„Temma tulli omma sisse, ja omma ksed ei wõtnud tedda mitte wasto.“ Joan. 1, 11.

204) Kelle wallitusse al on temma omma keigeraskemat kannatamist kannatanud?

„Pontsiusse Pilatusse al“, kes sel aeal Roma keisri matwallitseja olli Judamaal.

205) Kuidas temma keif omma kannatamisjed on kannatanud?

Ilmasüta ja omma ennese tahtmisjega,
— kannatlik ja sõnnawõtlik surmani.

Pilatus, temma kohtomöistja, tunnistas: „minna ep olle sest innimesest ühtegi süüd leidnud, wata, polle ühtegi temma tehtud, mis surma wäärt on.“ Luf. 23, 14. 15.

„Minna jättan omma ello! Ükski ei wötta sedda minnult, waid ma jättan sedda isseennesest.“ Joan. 10, 17. 18.

„Ta polle mitte omma suud lahtiteinud, kui tal, mis wiakse ärratappa, ja kui lammas, mis suud finni-peab omma niitjate ees.“ Jes. 53, 7.

„Ta allandas isseennast ja sai sõnnawõtlikkuss surmani, pealegi ristisurmani.“ Wil. 2, 8.

206) Mis surma mõisteti temma peale?

Ristisurma, ärranedmisje pu peal.
(Kal. 3, 13).

207) Mis sõnnadest ristipu peal tunned sa temma üpris suurt ihho ja hinge waewa?

Neist kahhest: „Mul on janno!“ ja: „mo Zummal, mo Zummal, miß sa mind olled mahha-jätnud.“

208) Mikspärrast tunnistad sa weel pärrast temma ristilömist, et temma on „surnud“?

Sega tunnistau, et temma töeste patto palka, se on surma, ehk ihho ja hinge lahutamist, on maitõnud.

209) Mis parrast tunnistad ja weel wimaks, et tedda on „mahhamaetud“?

Sega tunnistan, et temma ihho ka jenna koha on pandud, kuhho minno ihho patto parrast pantakse. Agga ma römustan ühtlase, et temma omma hingamisje läbbi hauas minno hauda on pühhitfenud.

210) Agga kas temma kehha hauas on ka ärramäddaneist näinud, nenda kui sinno kehha kord ärramäddaneb?

Ei olle mitte! Sest nüüd olli temma allandamisje põlli otjas, ja temma üllendamisje põlli hakkamas. (Apost. 2, 27.; Joan. 17, 4. 5).

Waat Issand jättab melega

Keif auu järrele,

Ja wöttab ennast allanda,

Kui waene fullane.

Wisi! Nüüd on se pääw jo lõppenud zc.

* * *

B. Kristusse üllendamisje põlwest.

211) Mis tunnistad ja temma üllendamisje põlwest?

1) Et ta „allalainud pörgo hauda,

2) kolmandamal päwal jälle üllestõusnud surmuisi,

3) üllesläinud taewa,

4) istub Jummal, omma keigewäggewama Issa parremal kael,

5) sealt temma tulleb kohhut mõistma ellawate ja surnute peale.“

212) Mis se on: et Kristus on allaläinud pörgohauda " ?

Temma on jenna kohta läinud, kus surnute hinged on, ja ennast neile kui surma, kurradi ja pörgohaua ärravõitja ilmutanud.

"Kristus on kül lihha polest surmatud, agga ellawaks tehtud waimo polest. Ses waimus on temma ka ärraläinud, ja on armo kulutanud neile waimudele, kes wangis on." 1. Peetr. 3, 18. 19. (1. Kor. 15, 55. 57).

213) Kuidas on Kristus ennast ellawatele kui surma ärravõitja ilmutanud?

Temma on kolmandamal päwal ärrafelletud ihhoga surnuist üllestõusnud ja ennast 40. päwa omma jüngritele näitnud. (Apost. 1, 3).

214) Mis se on: et Kristus on "üllesläinud taewa" ?

Se on, et temma ka omma inuimesse ollemisse polest selle auu sisse on läinud, mis temmal kui Jummalal Boeal Issa jures olli, "ennego mailm sai." (Joan. 17, 5).

215) Mis se on: et temma nüüd taewas "istub Jummalal, omma feigewäggewama Issa parremal "fäel".

Se on, et temma, Issa farnane au ja wäe polest, wakkritsed ülle taewa ja ma.

"Minnule on antud feit melewald taewas ja ma peal." Matt. 28, 18. (Ewef. 1, 20—22).

216) Millal saab temma wäggi ja au keige maailma eest ilmsiks?

Kui „temma tulleb, kohhut mõistma ellawate ja furnute peale“.

„Sesinnane Jeesus, kes teist on üleswõetud taewa, se peab tullema selsammal kombel, kui teie tedda ollete näinud taewa ärraminnewad.“ Apost. 1, 11.

„Sesamma on se Jummalast seatud ellawate ja furnute kohtomõistja.“ Apost. 10, 42.

Sa ennast wägga allandand,
Sest Jessa sind on üllendand
Seal istud Jessa parral' käel,
Sealt tulled kohtuks pilwe peal.

III. Kristusse ärralunnastamisse tööst ja ommetist.

217) Miispärrast on Kristus ennast nenda allandand ja pärrast jälle Jummalast üllendud?

Sepärrast, et temma „minno Jssand“, ja „minna temma omma piddin ollema“, se on, minno ja keige mailma ärralunnastamisse pärrast.

„Seks on Kristus furnud ja üllestõusnud ja jälle ellawaks sanud, et temma ni hästi furnute kui ellawate ülle pididi Jssand ollema.“ Rom. 14, 9.

„Kristus on isseennast meie eest annud, et ta meid pididi ärralunnastama keigest üllekohtust, ja puhastama enne se le isserahwaks, mis ussin on hea töle.“ Tit. 2, 14.

218) Mis ammetid on Kristus sinno ja keige maailma ärralunnastamisese pärrast ennese peale wõtnud?

Omna prohwet, üllemapreestri ja kuninga ammeti. (Luf. 24, 19.; Ebreä 4, 14.; Joän. 18, 37).

A. Kristusese prohwet i ammetist.

219) Mis on Kristus, meie prohwet meie ärralunnastamisese teinud?

Temma on armoöppetust kulutanud ja sedda omna öppetust omna immetähtede ja omna pühha ello läbbi kinnitanud.

„Ja Jesus kulutas Summala rigi Ewangeliummit, ja ütles: aeg on kätte jõudnud ja Summala riik ou liggi tulnud. Pärrandage meelt, ja uskuge armoöppetust.“ Mark. 1, 14. 15.

„Minna ollen tee, ja tödde, ja ello. Ükski ei ja Issa jure muido, kui minno läbbi.“ Joän. 14, 6.

„Jesus ütles: minge ja kulutage Joannesesele, mis teie tulete ja näte. Pimmedad näwad jälle, ja jallotumad käiwad, piddalitöbbisi tehakse puhtaks, ja kurdid kuulwad, furnuid ärratakse ülles, ja waestele kulutakse armoöppetust.“ Matt. 11, 4. 5.

„Kristus on teie eest kannatanud, ja teile tähhe jätnud, et teie peate temma jälgi möda käima.“ 1. Peetr. 2, 21.

220) Kuidas peab Kristus omna prohwet i ammeti ka weel taewas ifka peale?

Temma seadis, taewa miinnes, öppetaja ammeti, ja lasseb öppetajate läbbi armoöppetust kulutada ja kinnitab sedda waimolikko

immetähtede läbbi kuuljate süddames. (Mark. 16, 15.; Luf. 10, 16.; 2. Kor. 5, 20).

B. Kristusse üllemapreestri ammetist.

221) Mis on Kristus meie üllempreester sinno ärralunnastamisjeks teinud?

„Temma on mind ärrakaddunud ja huffamöistatud innimest peastnud ja lunnastanud keigest pattust, surmast, ja kurradi wäest, ei mitte kulla egga hõbbedaga, waid omma pühha kalli werrega, ja omma ilmajüta kannatamisse ja surmaga.“ (Loo Ebreä 7, 26. 27.)

222) Mitspärrast nimmetad ja ennast „ärrakaddunud ja huffamöistetud“ innimesjeks?

Sepärrast, et ma patto läbbi ollen kurradi wäes, ja patto pärrast surm mo palk on. (1. Joan. 3, 8.; Rom. 6, 23).

223) Mis asjast on Kristus sind peastnud ja lunnastanud?

„Keigest pattust, surmast ja kurradi wäest“.

224) Kuidas on temma sind „keigest pattust“ peastnud ja lunnastanud?

Temma, minno käemees, on Jummalä kässö täieste täitnud, (Rom. 5, 19) ja minno patto süüd ja nuhtlust ennese peale wöttes, „isse ennast minno eest ohwriks ärraannud.“ (Ewef. 5, 2).

„Temma on meie illeastmiste parrast hawatud, ja keik meie illekohto parrast arrarõhhutud. Karistus olli temma peal, et meil pididi rahho ollema.“ Jes. 53, 5.

„Wata, se on Jummal tal kes mailma pattud arrakannab.“ Joan. 1, 29.

225) Kuidas tulleb siis Kristusse kässe täitminne ja ohwrisurm sulle heaks?

Omna kässotäitmisje ja ohwrisurma läbbi on temma mulle õigust ja pattudeandeksandmist saanud, mind kässjo needmisjest arralunnastanud, — ja nenda mind Jummalaga arraleppitanud.

„Sest otsego felle ühhe inimesse (Adama) sõnna-põlgamisse läbbi paljo on pattuseks sanud: — nenda sawad ka felle ühhe Kristusse sõnna-kulmisse läbbi paljo õigeks.“ Rom. 5, 19.

„Kristusse sees on meil lunnastaminne temma werre läbbi, se on pattude andeksandminne.“ Kol. 1, 14.

„Kristus on meid arralunnastanud kässjo needmisjest, kui ta sai needmisjeks meie eest. Sest kirjutud on: arranatud on iggäüks, kes pu külges poob.“ Gal. 3, 13.

„Sest Jummal olli Kristusse sees, ja leppitas mailma isseenefega arra, ja ei arwand neile mitte nende illeastmisst süüks.“ 2. Kor. 5, 19.

226) Agga kas Kristus sind üffipäinis patto süüst on peastnud?

Ei mitte, waid ka patto wallitsusse alt.

„Sest pat ei pea mitte teie ille wallitsema, sest teie ep olle mitte kässjo al, waid armo al.“ Rom. 6, 14. (Voe 1. Joan. 3, 5. 6.)

227) Kuidas on Kristus sind surmast peastnud ja lunnastanud?

Kui Kristusje surma läbbi patto süüst lahti ollen, siis ollen ka patto palgast lahti, se on waimolikko surma häddast ja aealikko surma kartuðsest ja iggawesje surma pinast. Nüüd on waimolik ello mo käes, ja iggawenne ello mo pärrandus.

„Kristus on surma ärrakautanud, ja ello walgette tonud.“ 2. Tim. 1, 10.

„Summal on Kristussega ellawaks teinud ka teid, kes teie ollite surnud pattude sees.“ Ewes. 2, 1.

„Kristus on mo ello ja surra mo kassjo.“ Wil. 1, 21.

„Surm on patto palk, agga iggawenne ello on Summala armoand Kristusse Besusse, meie Issanda sees.“ Rom. 6, 23.

228) Kuidas on Kristus sind kurradi wäest peastnud ja lunnastanud?

Kui ma Kristusse läbbi pattust ja surmast (se on kurradi teggudest) lahti ollen, — siis ollen ka kurradi wäest lahti. Lemmal ep olle nüüd enam õigust, egga wõimust mo ülle.

„Seks on Summala Poeg awalikkus sanud, et temma kurradi teud pididi ärrarikkuma.“ 1. Joan. 3, 8.

„Issa on meid ärrapeastnud pimmedusse wõimusest, ja omma armsa Poega kunningriki saatnud.“ Kol. 1, 13.

229) Misga on Kristus sind peastnud ja lunnastanud keigist pattust, surmast ja kurradi wäest?

„Ei mitte kulla egga hõbbedaga, waid omma pühha kalli werrega, ja omma ilma-

süta kannatamisest ja surmaga." (1. Peetr. 1, 18. 19.)

230) Mikspärrast nimmetad sa temma werd püh-
haks ja kalliks?

Sepärrast, et se Jummalala Poea werri on.
(Loe Ebrea 9, 12. 14.)

"Jesuse Kristusse, Jummalala Poea werri teeb meid
puhtaks keigest pattust." 1. Joan. 1, 7.

"Teie ollete kalli hinnaga ostetud." 1. Kor. 6, 20.

231) Mikspärrast nimmetad sa temma kannatamist ja
surma ilmasütaks?

Sepärrast, et temma mitte omma, waid
minno ja keigje mailma patto pärrast on
kannatanud ja surnud. (Loe Jes. 53, 4—6;
Joan. 1, 29).

232) Mis teeb Kristus, meie üllempreester ifka
weel meie eest Issa parremal kael?

Temma on meie „eestkostja Issa jures“.

„Minno lapsoksesed, sedda kirjotan ma teile, et teie
mitte ei pea patto teggema; ja kui kegi on patto
teinud, siis on meil eestkostja Issa jures, Jesus
Kristus, kes õige on.“ 1. Joan. 2, 1.

233) Kas sünnib meil, omma üllempreestri ohwri-
surma ja eestpalwe peale lotes, — weel melega
patto tehha?

Ei milgi kombel! „Sest kui meie melega
patto teme, pärrast sedda, kui meie tõe tundmist

olleme sanud, siis ei jä enam ohvrit ülle pat-
tude eest, waid üks hirmus kohto ja tullise
wihha ootminne, mis neid wastopanniaid peab
äraajoma". Ebrea 10, 26. 27.

Oh illempreester Jesus Krist,
Kes pattust, surmast, kurradist
Meid peastfid omma werrega.

Au, fitus sulle löpmatta.

D. Kristusse tunnuga ammetist.

234) Mis nõu pärrast on Kristus, sinno illem-
preester, sind teigest pattust, surmast ja kurradi wäest
peastnuud ja lunnastanuud?

„Sepärrast, et minna temma omma pidin olle-
ma, temma rikiš temma al ellama, ja tedda tenima
iggawesfes õigušfes, waggadusfes ja õnnistusfes.“
Sest temma on mo õige ja iggawenne tunnugaš,
siin armo= ja seäl aurikiš.

235) Mis se on, et sa „temma omma“ olled?

Se on, et minna ihho ja hingega, aealikkult ja
iggaweste „temma pärrast“ ollen ja temma taht-
misse alla emast heidan. (Tit. 2, 14. Rom. 14, 8. 9).

236) Et sa nüüd Kristusse, omma tunnuga omma
olled, mis on sellepolest sinno kohhus?

„Ma pean temma rikiš, temma al ellama
ja tedda tenima“, ja ei mitte enam kurradi
rikiš ellades, kurradit tenima.

„Kristus on keitide eest ärrasurnud, et need, kes ellawad, ei pea enam eimestele ellama, waid sellele, kes nende eest on ärrasurnud ja üllesärratud.“
2. Kor. 5, 15. (Loe Kol. 1, 12. 13).

237) Mis annab Kristus so kunningas sulle, kes sa temma rikis ellades tedda tenid?

Iggawest õigust, sest temma on mo õigus;
— iggawest waggadust, sest temma uendab mo sees Jummalala näo; — iggawest õnnistust, sest temma rikis ellada ja tedda tenida, on mo õnnistus.

„Kristus on meile Jummalast sanud tarkusses, ja õigussees, ja pühhitsemissees ja lunnastamissee.“ 1. Kor. 1, 30.

238) Ugga kuidas sa tedda wõid iggaweste tenida, sa pead jo furd surrema?

„Nenda kui temma on üllestõusnud surnuist, ellab ja wallitseb iggaweste“, nenda tõusen ka minna surnuist ülles ja ellan ja tenin tedda iggaweste. „Se on tõeste tõssi.“ (Kol. 3, 3. 4).

239) Kuidas saad sa ossa keigest sest, mis Kristus jinno ärralunnastamissee on teinud?

Ussju läbbi, mis pühha Waim annab, kuida kolmas õppetud õppetab.

Waat Kristus, meie Kunningas
Meid armust ärralunnastas,
Et temma ommad ollesjim,
Ja temma rikis ellakjim.



Kolmas õppetüs.

Pühhitsemisest.

- I. Minna ussun pühha Waimo sisse,
- II. üht pühha ristikoggodust, pühhade oõsafamist, pattude andeksandmist,
- III. lihha üllestõusmist ja iggawest ello.

Mis se on?

I. Minna ussun, et minna omnast melest ja wäest ei wõi mitte Jeesusse Kristusse, omma Isjanda sisse uskuda, egga temma jure sada, waid pühha Waim on mind Ewangeliiummi läbbi kutsunud, omma annetega walgustanud, ja õige usso sees pühhitzenud ja hoidnud;

II. nenda kui temma keige pühha ristikoggodusse ma peal kutsub, koggub, walgustab, pühhitseb ja Jeesusse Kristusse jures õige ja aino usso sees hoiab; sesamma ristikoggodusses temma minnule ja keikile usklikkudele iggapääw keik pattud rohkeste andeks annab

III. ja wiimsel päwal mind ja keik surnud üllestõarratab, ja minnule keige usklikkudega Kristusse sees iggawest ello annab, se on tõeste tõssi.

I. Pühha Waimo ormo tõõst minno süddames.

240) Kelle sisse ussud sinna kolmandama õppetusse järrele?

Pühha Waimo sisse, kes tõssine Jummal, nenda kui Isja ja Poeg. (Matt. 28, 19; Apsõst. 5, 3. 4).

241) Mikspärrast nimmetakse tedda pühha's
Waimuks?

Temma pühhitsemisse tö pärrast, mis temma
pattuste sees teeb Jummal ja jonna ja saakramenti
läbbi. —

242) Mis on temma pühhitsemisse tö?

Se on, et temma meid pattusid ussu läbbi
Jesuse Kristusse jure sada.

„Ütski ei wõi Jesust Issanda's nimmetada, kui
agga pühha Waimo läbbi.“ 1. Kor. 12, 3.

243) Mikspärrast ja ei wõi mitte ommast melest
egga wäest Jesuse Kristusse, omma Issanda sisse
uskuda, egga temma jure sada?

Sepärrast, et ma sündimissest waimo asjade
polest pimme ja surnud ollen, ja isseennast ei
wõi näggiaks egga ellawaks teha.

„Eihhalik innimenne ei ja mitte kätte, mis
Jummal waimo asjad on. Sest se on temmale
jälledussaks ja temma ei wõi neid mitte tunda,
sest neid peab waimolikkult ärramöistetama.“
1. Kor. 2, 14.

„Ütski ei wõi minno jure tulla, kui ei tõmba
tedda se Issa, kes mind on läkkitanud.“ Ioan. 6, 44.

244) Mis teeb siis pühha Waim, et sinna Jesuse
Kristusse, omma Issanda sisse, wöid uskuda, ja
temma jure sada?

„Temma on mind Ewangeliummi läbbi kutsu-
nud, omma annetega walgustanud, ja õige
ussu sees pühhitse nud ja hoidnud.“

A. Pühha Waimo kutsumisest.

245) Mis se on, et pühha Waim sind Ewangeliummi läbbi kutsuh?

Se on, temma pakkub mulle kui Jummalä sönnä kulen ehk loen, sedda önnistust, mis Kristus keige maailmale on walmistanud. (3000 meesi 1. nellipühhil; Morama=mees Apost. 8, 28.

„Tulge, sest keik on jo walmis.“ Suur öhto= sömaaeg. Luf. 14, 17, (2. Tess. 2, 14).

246) Kas keik wötwad sedda pühha Waimo kutsu mist wasto?

Ei wötta mitte. Surem hulk ei tahha mitte Kristusse jure tulla, jääb kurradi riki ja lähhäb sellepärrast iggaweste hukka.

„Agga teie ei tahha mitte minno jure tulla, et teie ello saaksite.“ Joan. 5, 40.

„Paljo on kutsutud, agga püsfut ärrawal= litsetud.“ Matt. 20, 16.

„Tänna, kui teie temma healt kulete, siis ärge tehke enneste süddamid mitte kowaks.“ Ebreä 3, 7.

* * *

B. Pühha Waimo walgustamisest.

247) Mis teeb pühha Waim, kui sa temma kutsu mist ollid wastowötuid?

„Temma walgustab mind omma annetega“, (Ewes. 5, 14) se on, temma annab mulle Jummalä kässö läbbi — melepärrandamist ehk pattustpöörmist, ja armoöppetusse läbbi usko.

248) Mis on meeleparrandamine ehk pattustpöörmine?

See on, et omma patto — tunnen, kahhetzen (wihkan) ja andeksandmist iggatsen.

Pattustpöörja Lawet ütles: „Summal olle mulle armolinne omma heldusse pärrast, kustuta mo ülleastumised omma rohke hallastusse pärrast. Pesse mind hästi mo üllekohtust, ja puhhasta mind mo pattust. Sest minna tunnen omma ülleastumissi, ja minno pat on mo ees allati. Sinno, sinno wasto üfspäini ollen ma patto teinud, ja sedda, mis so silma ees pahha, ollen ma teinud. Sepärrast olled sa öige, kui sinna rägid, sa olled puhhas, kui sa kohhut mõistad.“ Law. 51, 3—6.

Pattustpöörja ärrakaddunud poeg tunnistas: „Issa, ma ollen patto teinud taewa wasto ja sinno ees, ja ei olle ennam wäärt, et mind so poeats hütasse.“ Luf. 15, 21.

Pattustpöörja tõlner löi omma wasto rindo ja ütles: „oh Summal, olle mulle pattusele armolinne.“ Luf. 18, 13.

Peetrusse kahhetsemine olli „se kurwastus Summala pärrast õnnistusseks,“ agga Juda kahhetsemine olli „mailma kurwastus, mis surma sadab.“ (2. Kor. 7, 10).

249) Mis on usk?

See on, et Summala armoo Kristusse sees tunnen, — iggatsen ja wastowõttan. Se sinmane ellaw usk on kindel lotus, et Kristus, mailma Õnnisteggia, ka miuno Õnnisteggia on.

Usklik piddalitõbbine ütles Jesusse wasto: „Issand, kui sa tahhad, wõid sa mind puhtaks tehha.“ Matt. 8, 2.

Uflifiko naese wasto Simona koeas ütles Jeesus:
„Sinno ust on sind aitnud, minne rahhoga.“
Luk. 7, 50.

„Lootke täieste se armo peale, mis teile pakkutakse
Jeesuse Kristusse ilmutamise läbhi.“ 1. Peetr. 1, 13.
250) Mis teeb Jummal, kui sa pattust pörad ja
siiddamest Kristusse siisse usud?

Jummal mõistab mind — Kristusse pär-
rast — õigeks, se on, Jummal annab mulle
Kristusse pärrast mo pattud andeks, ja arwab
Kristusse õigust mulle õigusseks, nenda et
nüüd rõmoga woin kita:

Kristusse werri, õigus ka,
Se minno au kuub on, et ma
Ses kölban Jummalale nüüd,
Ja kui ma taewa lähhan siit.

„Teie ollete armust õnsaks sanud usso läbhi; ja
kedda ei mitte teie läest, Jummal and on se.“
Ewef. 2, 8.

„Kes wõib nende peale siid tösta, kes Jummal
arrawallitsetud on? Jummal on se, kes õigeks
teeb. Kes on, kes wõib hukkamõista? Kristus
on se, kes surnud, ja mis weel ennam, kes ka
ülesärratud.“ Rom. 8, 33. 34.

251) Mis kasso on sul pattusel, kedda Jummal on
õigeks mõistnud?

Minnul on nüüd rahho Jummalaga ja igga
weesse ello lotus.

„Et meie nüüd usjust olleme õigeks sanud, siis on
meil rahho Jummal jures meie Issanda Jeesuse
Kristusse läbhi.“ Rom. 5, 1. (Voe Rom. 8, 15—17).

252) Kuidas nimmetakse pühhas kirjas sedda innimest, kedda pühha Waim on kutsunud ja walgustanud, ja kedda Summal armust on õigeks mõistnud usfo läbbi?

Ümberpöörnud innimeseseks.

„Pöra mind ümber, siis pöran ma ümber.“

Jer. 31, 18.

„Teie ollite kui effiad lambad; agga nüüd ollete teie pöördud omma hinge karjatse ja üllewaatja pole.“

1. Peetr. 2, 25.

* * *

D. Pühha Waimo pühhitsemisest.

253) Kas ümberpöörnud innimesesl weel lubba on, endist laia patto teed läia?

„Ei milgi kombel. Kes meie olleme pattule ärrasurnud, kuidas peaksime meie weel selle sees ellama?“ Rom. 6, 2. — Nüüd käime kitsat teed, iggapäwases pühhitsemises, kedda armastades, „kes meid esite“, „pealegi risti surmani“ „on armastanud“.

„Teie ollite ennemuiste pimmedus, agga nüüd ollete teie walgus Issanda sees. Ellage kui walgusse lapsed.“ Ewes. 5, 8.

„Summala armastus on wäljawallatud meie süddame sisse pühha Waimo läbbi, kes meile on antud.“ Rom. 5, 5.

„Armastagem kedda, sest ta on meid esite armastanud.“ 1. Joan. 4, 19.

„Ma ollen Kristussega ristilöddud. Agga ma ellan, ei mitte ennam minna, waid Kristus ellab minno

sees, ja mis ma nüüd ellan lihhas, sedda ellan ma uskus Jummalä Poea sisse, kes mind on armastanud, ja isseennast minno eest ärraannud.“
Kal. 2, 20.

254) Kas sa ehk sedda pühhitsemisse teed wöid „omast melest ja wäest“ kääia?

Ei milgi kombel, waid pühha Waim, kes mind on kutsnud ja walgustanud „on mind (ka) öige usso sees pühhitse nud“. Sest öige usk on pühha ello juur. (1. Tess. 5, 23. 24).

255) Mis on siis pühhitseminne, sedda sa pead tagganöudma?

Se on, et minna, kui pühhast Waimust istutud wiljapu, ka head wilja kannan. Sest öige „usk on armastusse läbbi teggew“. Kal. 5, 6.

„Nende wiljast peate teie neid tundma. Kas winamarjo noppitakse kibbowitsust, ehk wigimarjo ohhakiist? Nenda igga hea pu kannab head wilja, agga pahha pu kannab pahha wilja.“ Matt. 7, 16. 17. (Kal. 5, 22).

256) Kes panneb selle wasto, et sa kui hea pu head wilja kannad?

Kurrat, mailm ja mo lihha.

257) Mis on so kohhus selle polest?

Et walwades ja palludes, nende wasto „head usso wöitlemist wöitlen“. 1. Tim. 6, 12.

„Walwage ja luggege, et teie kiusatusse sisse ei sa; waim on kül walmis, agga lihha on nödder.“
Matt. 26, 41.

„Sest keif, mis Jummalast on sündinud, võidab mailma ärra, ja meie usk, se on se võimus, mis mailma on ärra võitnud.“ 1. Joan. 5, 4.
„Wõtke ennesta peale keif Jummalast sõariistad, et teie võite seista kurradi karmalatte nõuude wasto.“ Ewef. 6, 11.

* * *

E. Pühha Waimo hoidmisest.

258) Agga eht võid sa „ommast melest ja wäest“ ennast hoida ärralangmisest eest õigest usust?

Ei wõi mitte, waid pühha Waim, kes mind õige usso sees on pühhitsenud, hoiab mind ka õige usso sees.

„Ma olen se peale julge, et se, kes teie sees on alganud sedda head tööd, sedda ka lõppetab Jeesuse Kristusse päwani.“ Wil. 1, 6. (1. Kor. 1, 8).

259) Kuidas hoiab pühha Waim sind õiges ussus?

Temma „juhhatab mind keige tõe sisse“, — karristab mind minno patto pärrast, ja „rõmustab mind keige willetsusse sees“. (Joan. 16, 13.; Jlm. 3, 19.; 2. Kor. 1, 4).

260) Kas võib inimenne sest armoseisusest jälle ärralangeda?

Kül võib! Kui temma pühha Waimo juhhatamisest, karristamisest ja rõmustamisest wasto panned, ja, walwamist ja luggemist üllejättes, jälle melega hakkab patto teggema, kuida Ananias.

„Ärge kurwastage mitte Jummalapühha Waimo, kellegateie ofsego pitseriga ollete kinnitud ärrastunnastamispe päwani.“ Ewef. 4, 30,

„Sest kui meie melega patto teme pärrast sedda, kui meie tõe tundmist olleme sanud, siis ei jä ennam ohwrit ülle pattude eest, waid üks hirmus kohto ja tullise wiha ootminne, mis neid wastopanniaid peab ärrastoma.“ Ebreä 10, 26. 27.

„Sepärrast, kes ennast arwab seiswad, se katsugo, et temma ei lange.“ 1. Kor. 10, 12.

„Ole ustaw surmani, siis tahhan ma sulle elko troni anda.“ Ilm. 2, 10.

Kristusse sisse uskuda

Ja temma jure sada ka

Ei wõi ma ommast melest, wäest,

Se talleb pühha Waimo käest.

Mind pühha Waim on kutsunud,

Mull' taewa rigi pakkunud,

Mind walgustab, et tunnen ma

Püüid omma patto, wiha ka,

Mind walgustab, et tunnen ma,

Jummalä armo, ihka ka,

Ja wastowöttan-ustoga,

Ta lapses heidan römoga.

Ta pühhitseb mind iggapä',

Et kitsat teed woin löndida,

Ta hoiab mind, et truike jään

Ja wimaks õnse taewa saan.

II. Pühha Waimo armo tööst risti- foggodusfes.

261) Kas pühha Waimo sedda armo tööd üksipäinis
sinno sees teeb?

Ei mitte minno sees üksipäinis, waid keige risti-
foggodusse sees ma peal, sedda „temma kutsub,
— foggub, — walgustab, pühhitseb, ja Jesusse
Kristusse jures õige ja aino usso sees hoiab“.

262) Mikspärrast tedda foggodusseks nim-
metakse?

Sepärrast, et pühha Waimo furradi läbbi „lajale
pillatud“ ja „eksiad lambad“ jälle ühheks
karjaks foggub ja „omma hinge karjatse“
jure sadab.

„Mo lammaste karri eksib keige mäggede peal, ja
keige ilmama peal on mo lammaste karri laiale
pillatud. — Nenda kui karjane omma karja ülles-
otfib, — nenda tahhan ma üllesotsida omma
karja, ja sedda ärrapeasta keikist paifust, kuhho temma
on laiale pillatud — ja neid fogguda made seeft,
ja neid wia nende male.“ (Esf. 34, 6. 12. 13.

„Sest teie ollite kui ekxiad lambad, agga nüüd ollite
teie pöördud omma hinge karjatse pole.“

1. Peetr 2, 25.

263) Kelle järrele nimmetakse tedda ristifoggo-
dusseks?

Kristusse järrele, kes temma Pea ja allus on.

„Kristus on omma ihho ehk foggodusse Pea.“

Kol. 1, 18.

„Sest teist allust ei wõi ükski seada, kui agga sedda, mis jo seatud on, se on Jeesust Kristust.“
1. Kor. 3, 11.

Lisfa. Ristifoggodust nimmetakse pühhas kirjas Jum-
mala karjaks. (1. Peetr. 5, 2); Jummalakoeks
ehk templiks, (1. Tim. 3, 15.; 1. Kor. 3, 16);
Kristusse ihuks, (1. Kor. 12, 27); Jeesanda pru-
diks (Jlm. 21, 2); usklikkude emmaks (Kol. 4, 26);
Jummala rahwaks, (1. Peetr. 2, 10).

264) Kelle järrele nimmetakse ristifoggodust
pühhaks?

Pühha Waimo järrel, kes 1) tedda nellipühhil
seadnud ja 2) omma pühhitsemisse tööd
temma sees teeb. — Jummalajonna ja saakra-
menti läbbi. (1. Kor. 3, 16).

265) Mikspärrast tunnistame: „üht ristifoggodust“,
ommeti nähakse mitto ristiussu seltsi ehk foggo-
dust ollwad?

Sega tunnistam omma usko, et teik usklik-
kud Jeesanda ees, „üks karri“ on, — ja omma
lotust, et ükskord ka nähtawalt „üks karri
ja üks karjane peab ollema.“ Joan. 10, 16.
(Loo. Ewef. 4, 5 — 6).

1. Lisfa. Ristifoggodusse on uskmatta ja usk-
likkud (surnud ja ellawad liikmed, paljad nimme-
landjad ja tösfised ristiinnimesjed) läbbiseggaminne,
küida umbroht ja nisse põllo peal. (Matt. 13,
24, 25). Et meie nüüd mitte ei wõi teada, kes
need usklikkud, ja paljaks neid on, nimmetakse
nende foggo näggematta foggodusseks, sest et
„Jeesand (ükski) neid tunneb, kes temma om-
maksed on.“ (2. Tim. 2, 19). Agga teikide

foggo, kes on ristitud, olgo uskmatta wõi usk-
likkud, nimmetakse nähtawaks foggodusseks, nenda,
et näggematta foggodus on nähtawa foggodusse sisse
warjule pandud, kuidas 7000 usklikko meest Elias
aeal, kedda Elias ei tunnud, agga Issand tundis neid.

2. **Issa.** Sellepärast ei sünni meil mitte ristifoggo-
dusse uskmatta liikmid usklikkudest, umbrohto nissust
ärralahutada. (Matt. 13, 28. 29). Sest Iss-
sanda hea ja armolinne tahtminne on, et peawad
ühte jäma, kummi temma isje wiimisel päwal
„neid ühhest ärralahutab.“ (Matt. 25, 32; 13, 30).
Sest selle waimolikko põllo peal wöib ka umb-
roht weel nissuks sada.

266) **Mis se on: „pühhade ossafaminne“?**

Se on, et keik usklikkud ehk pühhad on Issan-
daga, omma Peaga, ja isjekeskis, kui ühhe
ihho liikmed — ühhendud — ühhes ustus,
armastusjes ja lotusjes.

„Mis meie olleme näinud ja kuulnud, sedda tulutame
meie teile, et ka teie meiega peate ossa sama,
ja meie ossafaminne wöiks olla Issaga ja tem-
ma Poega Jesusse Kristussega.“ 1. Joan. 1, 3.
„Säge minno armastusse sisse.“ Joan. 15, 9.
„Sestsamast tunnewad keik, et teie minno jüngrid
ollete, kui teil armastus on isjekeskis.“
Joan. 13, 35.

267) **Mis wahhe on pühhade wahhel, kes ma peal
ja pühhade wahhel, kes taewas?**

Pühhad ma peal on weel pühha Waimo püh-
hitsemisse al; agga pühhad taewas on jubba
täieste pühhad; teised weel wöitlejad, teised
jubba wöido fronti kätte sanud.

„Ärra kardä mitte, sinna piffokenne karjoke,
sest teie Issa hea meel on, teile kunningriki
anda.“ Luf. 12, 32.

„Mailmas on teil ahhastus, agga olge julged, minna
ollen mailma ärrawöitnud.“ Joan. 16, 33.

„Wöitle head usfo wöitlemist, hakka iggawesssest ellust
finni.“ 1. Tim. 6, 12.

„Olle ustaw surmani, siis tahhan ma sulle ello
ironi anda.“ Ilm. 2, 10.

268) Mis koggodussest sinna olled?

Ewangeliummi = Lutterusse koggodussest.

269) Mikspärrast hoiad ja selle koggodusse pole?

Sellepärrast, et selle koggodusse sees Jummalä
sönnä selgeste ja puhtaste kulutakse ja saakra-
mentid Kristusse seadmist möda wäljajäggatakse

270) Agga kas meie Lutterusse ust ep olle üks uus
ust, mis önnis Lutterus peale 300 saa aasta eest
on ülleswötnud?

Ep olle meie ust mitte üks uus ust, waid se
wannä ust, mis „Apostlide ja prohwetide
raia peale üllesehhitud, kus Jesus Kristus isse
nurgakiwä on“. Ewef. 2, 20.

Lisä. Kui üks kaew, mis söaaal keissuggust rügga
täis on aetud, — mönne aea tagga jälle sest rügga
saab puhkastud; — egga ta siis, pärrast puhhas-
tamist ja ülleswötmist olle üks uus kaew, waid jääb
iffa wannaks kaewuks.

271) Mis on meie Lutterusse usfo kaks peä-
öppetust?

1) „Et inimenne öigetis saab usfo läbbi,
ilma käsjo teggusita.“ Rom. 3, 28.

2) et pühha kirri feige õppetudse ainus hal-
likas ja mõõt on.

272) Mis on ristikogodusse feige üllem war-
randus?

„Pattude andeksandmine“. Sellepärrast tun-
nistan: „Ses sammas ristikogodusse temma
minnule ja feikile usklikkudele iggapääw feik pattud
rohkeste andeks annab“.

273) Mikspärrast ep olle muial kui agga „ses-
sammas ristikogodusse“ pattude andeks-
andmist sada?

Sellepärrast, et ristikogodusse üksipäinis Kris-
tust tunnistakse, kelle pärrast pattud andeks
antakse, — ja üksipäinis ristikogodusse — Jum-
mala sõnna ja saakramenta on, mis läbbi
pattud andeks antakse. Matt. 26, 28.

274) Kellele annab pühha Waim pattud andeks?
„Keikile usklikkudele“. Sest usk on wai-
molik kääsi, mis jedda waimolikko warran-
dust wasto wõttab. (Apost. 10, 43).

275) Mikspärrast annab pühha Waim „igga-
pääw“ ja „rohkeste“ feik pattud usklikkudele
andeks?

„Sest et meie iggapääw — paljo patto
tame“ (5 palwe), ehk kül mitte ennam melega,
siiski teadmatta ja nõdrusse pärrast.

„Kui meie ei ütle ennesel patto ollewad, siis
pettame meie isseennast, ja töt ei olle mitte
meie sees. Kui meie omma patto tunnistame,

siis on temma ustaw ja öige, et ta meile pattu andeks annab, ja teeb meid puhtaks teigest ille kohtust.“ 1. Joan. 1, 8. 9.

„Kes mõistab keit efsitussed ärra? Meist sallajait pattudest mõista mind puhtaks.“ Taw. 19, 13.

„Ei ükski, kes temma sisse jääb, ei te patt (se on melega). 1. Joan. 3, 6.

Weel on laew mailma merrel:

Sinno pühha foggodus.

Tuul ja laened taggajärrel,

Suur on hädda, ahhastus.

Siiski olleme so sülles.

Wäggew Isfand, tõuse ülles,

Tuult ja laened ahwarda,

Omma rahwast lunnasta.

Wifil: Jesus surma ärrawõitja 2c.

III. Pühha Waimo armo tööst wiimsel päwal.

276) Mis on meie lotus siin armorikis?

Et kord auriki same. Sest minna ussun: „lihh üllestõusmist, ja iggawest ello“, se on, e „pühha Waim wiimsel päwal mind ja keit sur nud ülleärratab, ja minnule keige usklikkudego Kristuõse sees iggawest ello annab“.

277) Mis ih h u st saab, kui hing temmast surmas lahtub?

Ihho saab „jälle mullaks“. (1. Mos. 3, 19)

278) Agga mis luggu hingega?

Ustlikko hinge kantakse hingamisõse kohta, ja otab seal römoga omma üllestõusmist. Agga

uskmatta hinge heidetakse wallo kohta, ja otatakse hirmoga omma ülestõusmist.

„Õnjad on need surnud, kes Issandas surewad sest aegast. Tõest, ütleb Waim, et nemmad peawad hingama ommast waewast, ja nende teud käiwad ka nende kärele.“ Ilm. 14, 13.

„Innimestele on seatud, üksford surra, agga pärrast sedda kohhus.“ Ebra 9, 27.

Lissa. „Raatsarust kanti inglitest Abraami sülle.“ ja pattustypöörja rööwli wasto ütles Jeesus: „täna pead ja minnoga paradisis ollema.“ Agga „rikas olli pürgus sures wallus“ ja „Judas pididi omma ennese paika minnema.“

279) Mis se on: „liha ülestõusminne“?

Jeesus Kristus ärratab pühha Waimo wäes keikide ihhud hauast ülles ja ühendab igga ihho temma hingega.

„Tund tulles, millal keik, kes haudade sees on, peawad innimesse Boea healt kuulma ja wälja tulles, kes on head teinud, ello ülestõusmisseks; agga kes on pahha teinud, hukkamõistmisses ülestõusmisseks.“ Joan. 5, 28, 29.

280) Mis sugused sawad ülestõusnud ihhud ollema?

Usklikkude ihhud, mis „Kristusse ärraselletud ihho sarnatses“ mudetud, „peawad paistma kui päike“; agga uskmatta — ihhud „peawad keige lihale üks jälk asji ollema.“ (Wil. 3, 21.; Matt. 13, 43.; Jes. 66, 24).

Radduwas põlwes külwatakse ihho, hukkaminne matta põlweks ärratakse sedda ülles. Auuta

külmatakse, auu sees ärratakse üles; nõdrusse
külmatakse, wäes ärratakse üles. Vihhalikk
ihho külmatakse, waimolik ihho ärratakse üles.

1. Kor. 15, 42—44.

281) Mis põhja peale toetawad usklikud omma
lotust, et hauast ülestõuswad?

Kristusse ennese ülestõusmisest ja tõu
tusse peale,

„Minna ollen ülestõusminne ja ello. Kes minna
sisse ussub, se peab ellama, ehk temma kü
surreb.“ — „Ja minna tahhan tedda ülesärra
tada wiimisel päwal.“ Joan. 11, 25.; 6, 40.

282) Mis kasso on usklikudel, ülestõusmisest
lotusest?

„Et nemmad omma ihho, mis „pühha Waim
tempel on“, ja „Kristusse ärraselletud ihho jarna
seks peab sama“ — ei rojasta, — „sesinnat
aea kannatamisest“ kannatlikult kannata
wad, — ja rõmoga siit kurjast ilmast lahkuwa

„Et meil nüüd nisuggused tõutused on, minna ar
sad, siis tehkem ennast teigest lihha ja waim
rojusest puhtaks.“ 2. Kor. 7, 1.

„Sest minna arwan, et sellesinnatse aea kannata
misest ep olle ühtegi wäärt selle auu wasti
mis meile peab ilmutadama.“ Rom. 8, 18.

„Kristus on mo ello ja surra mo kasso. Ma hirm
mustan siit lahkuda ja Kristussega olla.“
Wil. 1, 21. 23.

283) Mis tulleb pärrast furnute ülestõusmisest?

Wiimne kohhus, „Sest meie peame te
awwalikkuts sama Kristusse kohtojärre ees,

iggawiks peab sedda möda sama, kui temma ihhus on teinud, olgo hea ehk kurri". 2. Kor. 5, 10.

284) Mis annab pühha Waim sulle keige uskliku-
dega wiimjel päwal?

„Iggawest ello“, se on se önnis põlli, kus ma keigest kurjast ärrapeastetud, — Issanda palle ees sedda iggawest rōmo maitfen, „mis film ei olle näinud, ja kõrwi ei olle kuulnud, ja innimesse süddamesse ei olle tõusnud“. (1. Kor. 2, 9).

„Siis ütteleb kuningas neile, kes temma parremal kael on: Tulge tenna, mo Issa önnistud, pärige sedda kuningriiki, mis teile on walmistud mailma asjutamisest.“ Matt. 25, 34.

„Ja Jummal tahhab ärrapühkida keik weepisfarad nende filmist, ja surma ei pea ennam ollema, egga leinamist, egga kiskendamist, egga waewa. Sest et esimesjed asjad on möda läinud.“ 3Im. 21, 4.

„Sest surm on patto palk, agga iggawenne ello on Jummal armoand Kristusse Jesusse, meie Issanda sees.“ Rom. 6, 23.

285) Kus on önsade iggawenne elloasse?

Ue Jerusalemma linnas, ue ma peal, mis kennam kui esimenne paradiis.

„Ja ma näggin uut taewast ja uut maad. Sest esimenne taewas ja esimenne ma olli möda läinud. Ja minna näggin selle pühha lüna, ue Jerusalemma Jummalast mahha tulleswad otsego pruut, ehhitud omma mehhele. Ja ma kuulsin sure heale taewast üttelewad: wata, Jummal tell

on inimeste jures, ja temma tahhab nende jures
fui telgi sees ellada, ja nemmad peavad temma
rahwas ollema, ja Jummal isse tahhab nendego
olla, nende Jummal." Ilm. 21, 1—3.

Jerusalem, sa taewa lin!

Kui sinno jure jõuaksin,

Ei tahha siis ma kaebada,

Et kõrbes kaua kõndida.

Sioni tütreid nutwad saggest süin,

Seal lõppenud keif risti waew ja piin.

Süis senna mä'le ruttagem,

Kus taewane Jerusalem!

Kui kennaist ehhitatud pruut,

Peigmehhel' annab rõmofuud!

Seal ellopude palmid meie käes,

Seal halleluja kuulda taewa wäes.

Wisil: Sa meie lotus Jesuke x.

286) Mis annab siis Issand uskmatta inimestele?

Iggawest surma, se on se hirmus põlli
kus nemmad, iggaweste „Issanda pallest ärra
heidetud“ — kurradi jures põrgus igga
west wallo tundwad, ihho ja hinge poleit.

„Süis ütleb temma ka neile, kes pahhemal kael on
Minge ärra minnust, teie ärranetud, igga
wesse tullesse, mis walmistud on kurradil
ja temma inglitele.“ „Sa needfynnatsjed lähhäwa
iggawesse wallusse, agga õiged iggawest
ellusse.“ Matt. 25, 41, 46.

„Nende us ei jurre mitte ärra, ja nende tulli ei
kustu mitte ärra.“ Jes. 66, 24.

287) Millal tulleb wiimne päaw?

„Sest päwast ja tunnist ei tea ükski, ei inglidki taewas,
fui agga minno Issa ükski.“ Matt. 24, 36.

„Sepärrast walwage, sest teie ei tea, mil tunnil teie
Issand tulleb.“ Matt. 24, 42.

288) Et niid Issand wiimset päwal kas iggawest
ello wõi iggawest surma meile annab, mis on
siis meie kohus siin armo aeal?

Sedda ütleb temma isje:

„Minge sisse kitsast wärrawast. Sest se wärraw
on lai ja se tee on suur, mis hukkatusse sisse
wiib, ja paljo on neid, kes sealt sisse lähkawad.
Sest se wärraw on kitsas, ja se tee on wae-
walinne, mis ello sisse wiib, ja pissut on
neid, kes sedda leidwad.“ „Nõudke ennest
önistust tagga kartusse ja wärristusfega.“
Matt. 7, 13. 14.; Wil. 2, 12.

289) Usfud sinna sedda keif tössise ollewad?

Jah! „se on töeste tössi“. „Sest ma tean,
sedda ma ollen uskunud, ja ollen se peale julge,
et ta wäggew on, minno tallele pandud warra
hoidma selle tullemisse päwani“. 2. Tim. 1, 12.
Halleluja! Amen!

Waat kui wiimne päaw on käes,
Tulleb Jesus jälle taewast,
Omna sure auu wäes,
Peastab omna rahwast waewast.
Siis keif rahwast ärratakse,
Jesu ette koggutakse.

Temma siis karjane
Lahhutab neid teine teisest;
Wõttab taewa römule
Neid, kes tedda uskunud töest.
Agga öelad ärraheidab
Ja neid pörgo ärraliitkab.

Gest, oh Isfand, walmista
Isse minno süddant armfast,
Et mind viges uskus sa
Veiad ikka seiswad kindlast,
Et ka viges uskus surren,
Sinno jure taewa tullen.

(Wisil: Armas Jesus awivita ic.).

Kolmas peatük.

Pühast Issameie palwest.

290) Mis on palwe?

Usklikko jüddame kõnne Jummalaga. (Lau. 19, 15).

291) Mis peab meid palwele kutsuma?

Jummala käsk ja tõutus.

„Palluge, — siis peab teile antama. Otsige, — siis peate leidma. Kopputage, — siis peab teile lahti tehtama. Sest iggäiks, kes pallub, se saab, ja kes otsib, se leiab, ja kes kopputab, sellele tehakse lahti.“ Matt. 7, 7. 8.

292) Kelle palwet on Jummal tõutanud kuulda?

Selle palwet, kes Jesuusse nimmel pallub, se on, kes kindlas uskus pallub, et Jummal temma palwet Jesuusse pärrast kuleb.

„Töest, töest, minna ütlen teile: mis teie ial Issalt pallute minno nimmel, sedda annab temma teile.“ Joan. 16, 23.

„Ja keik, mis teie ial palwes pallute, kui teie usfute, peate teie sama.“ Matt. 21, 22.

„Ja se on julgus, mis meil on temma pole, kui meie middagi pallume temma tahtmise järrele, siis kuleb temma meid.“ 1. Joan. 5, 14.

293) Mis asjo sünnib Jummalale käest pälluda?

Keisjuggust waimolikko ja ihholikko asjo, agga keigeesmalt waimolikko asjo. (Matt. 6, 33).

294) Kuidas peame waimolikko asja pärrast pälluma?

Kindlas lotusjes, et Jummal meile jedda annab, sest et se ikka temma auuks ja meie heaks on.

„Kui niid teie, kes teie kurjad olete, märkate häid andid anda omma lastele: kui paljo ennam annab taewane Issa pühha Waimo neile, kes tedda pälluvad.“ Lut. 11, 13.

295) Agga kuidas peame ihholikko ehk aealikko asja pärrast pälluma?

Ikka Jummalale hõleks jättes, kas temma meile jedda ka tahhab anda wõi mitte, sest et temma üks jedda teab, kas se temma auuks ja meie heaks on wõi mitte.

„Minno Issa! kui se wõib olla, siis mingo sesinnane karrikas minnust möda; ommeti mitte nenda, kui minna tahhan, waid kui sinna tahhad.“ Matt. 26, 39.

Jesus ütles Maria wasto: „Minno tund ep olle weel tulnud.“ Joan. 2, 4.

296) Mil aeal peame palwet teggema?

„Iggal aeal“, (Ewej. 6, 18); süski on hea, jedda ka isjesuggu aeal tehha: hommiko, õhto, söma aeal.

„Keik, mis teie ial tete, sõnna ehk tōga, sedda tehke keik Jēsfanda Jēsusse nimmel.“ Kol. 3, 17.; (1. Kor. 10, 31).

„Kui sa saad sõnud ja so kõht täis sanud, siis pead sa Jehowat omma Summalat kiitma.“ 5. Mos. 8, 10.

297) Kus paikās peame palwet teggema?

„Keiges paikās“. (1. Tim. 2, 8); jüstki on hea, sedda issefuggu paikades tehha: pühhas koeas foggodusjega, kōddo perrerahwaga, kambriš üffi olles. (Lut. 19, 46.; Matt. 18, 20; 6, 6).

298) Mis on ristirahwa keigeüllem palwe?

Jōsa meie palwe, mis Jōsand Jēsus isse meid on õppetanud palluma.

* * *

1. Esimesesed palwe sõnnad.

Jōsa meie, kes sa olled taewas.

Mis se on?

Summal tahhab meid se läbbi armolikkult kut-
suda, et meie peame uskma, tedda meie õige Jōsa
ja meid temma õiged lapsed ollewad;

et meie julgeste ja kindla lotusjega tedda peame
palluma, nenda kui armsjad lapsed omma armast
isja pallutwad.

299) Mis nimmega nimmetame sessiunatses pal-
wes Summalat?

Armsja isja nimmega.

300) Mikspärrast tahhab Jummal, et tedda
isfaks nimmetame?

„Jummal tahhab meid se läbbi armolikkult kut-
suda, et meie peame uskma, tedda (Kristus-
sees) meie õige Issa ja meid (uskju läbbi) temma
õiged lapsed ollewad.“

„Wadage, misuggust armastust Issa meile on au-
nud, et meid peab Jummal lasteks hütama.“

1. Joan. 3, 1.

„Sest teie ollete keif Jummal lapsed usko läbbi
Kristusse Jeesusse sees.“ Gal. 3, 26.

301) Et niid Jummal meie õige Issa, ja meie
temma õiged lapsed olleme, kuidas peame selle-
pärrast tedda palluma?

„Nenda kui armsad lapsed omma armast
isfa palluwad“, se on „julgeste (ilma kartmata)
ja kindla lotusega“ (ilma kaksipiddi mötlematta).

„Sest teie ep olle sanud sullase põlwe waimo, et
teie jälle peaksite kartma, waid teie ollete lapse
põlwe Waimo sanud, kelle läbbi meie kisseidame:
Abba, Issa!“ Rom. 8, 15.

„Agga ta pallugo uskus, ja ärge olgo mitte kahhe
wahhel. Sest kes kahhe wahhel on, se on merre
laenete sarnane, mis tulest aetakse, ja kaksipiddi
heidetakse. Sest sesamma innimenne ärge möttelgo,
et ta middagi Issanda käest saab.“ Gal. 1, 6. 7.
Voe Matt. 7, 9—11.

302) Mikspärrast pallume: „Issa meie“, ja et
mitte: miuno Issa!?

Sepärrast, et meie kui ühhe isfa lapsed ka
teine teise eest peame palwet teggema.

„Tehke palwed teine teise eest. Ühhe öige innimesse wäggen palwe maksab paljo.“ Jak. 5, 16.

303) Mikspärrast pallume: „kes ja olled taewas?”

Sega tulletame ennese mele, et, kuidas taewas kõrgem on kui ma, nenda ka taewane Issa paljo üllem isä on, kui üks mapealne isä, — keigewäggenam ja keigearmolissem, kes meie palwet iggal aeal wõib ja tahhab kuulda. (Pealegi tulletame ennese mele, et seal ka meie öige isäma on, kus meie öige isä on).

„Keik hea andminne ja keik täis and on illewelt, ja tulleb mahha walgusse Issast, kelle jures ei olle muutmist, egga wahhetamisse warjo.“
Jak. 1, 17.

Dh Issa taewa rigi sees!

Sa käsib meid keik süddamest

Kui wennaksed sind palluda,

Ja häddas appi kutsuda.

Dh! aita, et ei üksi keel

Waid palwet peaks hing ja meel.

Dmmal wiisil.

II. Seitse palwet.

Kolme eesimesse palwe sees pallume keigeüllemat asja: et Jumala pühha nimmi saaks pühhitsetud, temma õnnis riik tulleks, ja temma hea ja armolinne tahtminne sünniks. — Pärrast jedda mõtleme omma mitmesugguse hädda peale siin häddaorrus ja pallume iggapäwast leiba, wanna wõllade andeksandmist, hoidmist u e wõllade eest, ja wimaks ärrapeastmist keigest furjast.

* * *

*

Esimesenne palwe.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

Mis se on:

Jummala nimmi on kül isseenneses pühha; agga meie pallume seshinnatses palwes, et se ka meie jures saaks pühhitsetud.

Kuidas sünnib se?

Kui Jummala sõnna selgeste ja puhtaste õppetakse, ning meie ka pühhaaste kui Jummala lapsed sedda möda ellame; sedda aita meid, armas taewane Jõsa!

Agga kes teist wiisi õppetab, ja ellab, kui Jummala sõnna õppetab, se ei pühhitse mitte meie seas Jummala nimme; se eest hoia meid, armas taewane Jõsa!

304) Mis pallume esimeses palwes?

Et Jummala nimmi saaks pühhitsetud.

305) Kas Jummala nimmi ei olle pühha ka ilma meie palweta?

„On kül pühha isseenneses“. Law. 111,9.

306) Mis meie seshinnatses palwes siis pallume?

„Et temma nimmi ka meie jures saaks pühhitsetud“.

307) Kuidas saab Jummala nimmi meie jures pühhitsetud?

„Kui Jummala sõnna selgeste ja puhtaste õppetakse, ning meie ka pühhaaste kui Jummala lapsed

sedda möda ellame.“ Sest puhhas õppetus
on pühha ello põhhi.

„Kui teie minno sõnna sisse jäte, siis olete teie
tõeste minno jüngrid.“ Joan. 8, 31.

„Ses on minno Issa auustud, et teie paljo wilja
kannate, ja peate minno jüngrid ollema.“
Joan. 15, 8.

308) Kas jõuame „ommast melest ja wäest“ Jum-
mala sõnna selgeste ja puhtaste õppetada, ja pühhaste
sedda möda ka ellada?

Ei jõua mitte! sepärrast pallume: „Sedda aita
meid, armas taewane Issa“! —

309) Agga kes „ei pühhitse mitte meie seas
Jummala nimme“?

„Se, kes teist wisi õppetab, ja ellab, kui
Jummala sõnna õppetab“. (Kal. 1, 9.;
Rom. 2, 23).

310) Kas jõuame „ommast melest ja wäest“ —
ennast walleõppetusse ja kurja ello eest hoida?

Ei jõua mitte! sepärrast pallume: „selle eest
hoia meid, armas taewane Issa“!

So nimmi fago pühhititud,

So sõnna selgest õppetud,

Et meie pühhast ellame

So nimme auuks järgeste,

Et lauks walle õppetud,

Ja lõppeks rahwa rummalus.

Se laulosalm ja keik teised 3 peatükis wisi! : Oh Issa taewa rigi sees.

Teine palwe.

Tulgo meile sinno riik.

Mis se on?

„Jummala riik tulleb küll ilma meie palweta isseennest; agga meie pallume sessinnatses palwes, et se ka meie jure tulleks.

Kuida sünnib se?

Kui taewane Jõsa omma pühha Waimo meile annab, et meie temma sõnna temma pühha armo läbbi ussume, ja Jummala mele pärrast ellame siin aealikkult ja seal iggawest.

311) Mis pallume teises palwes?

Et Jummala (armo ja au) riik tulleks.

312) Kas siis Jummala riik ei tulle ilma meie palweta?

„Tulleb küll isseennest“. Matt. 3, 2.

313) Mis pallume siis sessinnatses palwes?

„Et Jummala riik ka meie jure tulleks“.
(Matt. 6, 33).

314) Kuidas tulleb Jummala riik meie jure?

„Kui taewane Jõsa omma pühha Waimo meile annab, et meie temma sõnna temma pühha armo läbbi ussume, ja Jummala mele pärrast ellame, siin aealikkult (armorikis) ja seal iggawest (aurikis). Ioan. 14, 26.

315) Agga kas sessinnatšes palwes sedda pallume, et
Jummala riik üksipäinis agga meie jure tulleks,
kes ristirahwas olleme?

Ei, waid et temma riik ka Juda-, Mohamedi-
ja pagganarahwa jure tulleks, et „üks karri ja
üks karjane“ olleks.

„Ja minnul on weel teised lambad, need ei olle
mitte sessinnatšest laudast, ja neid pean ma ka seie
toma, ja peab üks karri ja üks karjane olle-
ma.“ Joan. 10, 16.

„Leikust on palju, agga pissut töteggiaid.
Sepärrast palluge leikusse Isfandat, et temma
töteggiaid omma leikusse kallale wäljaaeaks.“
Matt. 9, 37. 38.

So riik se tulgo sinno käest
Meil nüüd ja pärrast iggawest,
Ka Waimo omma anniga
Las' meie jures ellada.
Reik pörgo wihha lämmata,
Ja koggodust nüüd önnista.

Kolmas palwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas,
nenda ka ma peal.

Mis se on?

Jummala hea armolinne tahtminne sünnib kül
ilma meie palweta; agga meie pallume sessinnatšes
palwes, et se ka meie jures sünniks.

Kuidas sünnib see?

Kui Jummal teie kurja nõu ja tahtmist rikkub ja kelab neid, kes meid ei tahha lasta Jummal nimme pühhitseda, egga temma riki meie jure tulla kui on kurradi, mailma ja meie lihha tahtminne; twaid finnitab ja hoiab meid kindlaste omma sõnna ja usku meie otsani, se on temma armolinne ja hea tahtminne.

316) Mis pallume kolmandamas palwes?

Et Jummal tahtminne sünniks (siin) ma peal nenda kui (seal) taewas (inglide ja pühhade jures)

317) Kas siis Jummal hea ja armolinne tahtminne ei sünni ka ilma meie palweta siin ma peal?

„Sünnib küll“. (Law. 135, 6; Jes. 14, 27).

318) Mis pallume siis sešsinnatses palwes?

„Et temma hea ja armolinne tahtminne meie jures sünniks“.

319) Mis on siis temma tahtminne meie kohta?

„Et meie temma sõnna ussume, temma mel pärrast ellame“, omma risti kannatlikult kanname, ja nenda, temma rikis ellades, temma nimme pühhitseme. — (1. Joan. 3, 23).

„Sest se on Jummal tahtminne, teie pühhitseminne.“ 1. Tess. 4, 3.

„Kui legi minno järrele tahhab tulla, se salgago isseennast ärra, ja wötto omma rist iggapääd enne se peale, ja käigo minno järrel.“ Luk. 9, 23. (1. Petr. 5, 6).

320) Kelle „kurri nõu ja tahtminne“ on „Jummala hea ja armolisfe tahtmisfe“ wasto?

„Kurradi, mailma ja meie lihha tahtminne“.

321) Mis on siis nende kolme kurri nõu ja tahtminne?

Kadde katwawal kurrat atwatelleja ja ähtwardaja mailm ja meie laisf ja kurja peale himmufas lihha „ei tahha meid lasta Jummala nimme pühhitseda egga temma riki meie jure tulla“.

„Agga teäartsed on need, kes sedda (sõnna) kuulwad; pärrast tulleb kurrat ja wõttab se sõnna nende süddamest ärra, et nemmad ei pea uskuma, egga õnsaks fama.“ Luf. 8, 12.

„Hädä mailmale pahhanduste pärrast. Sest pahhandusjed peawad tulles; agga hädä felle innimesefele, felle läbbi pahhandus tulleb.“ Matt. 18, 7.; (Öppet. 1, 10).

„Lihha himmustab Waimo wasto, ja Waim lihha wasto.“ „Lihha meel on waen Jummala wasto.“ Gal. 5, 17.; Rom. 8, 7.

322) Mis pallume nende kolme wasto Jummala käest?

Et „Jummal keik (nende) kurja nõu ja tahtmist rikkuks ja neid kelaks“.

Josep ütles wendade wasto: „Teie mötlesite küll mo wasto kurja, agga Jummal mötles sedda heaks.“ 1. Moj. 50, 20.

Barao kurri nõu ei läinud mitte forda, Jummal kelis sedda. 2. Moj. 14, 28.

323) Omma kolme waenlaste wasto pallume, et Jummal keif nende kurja nõu ja tahtmist rikkus ja neid kelaks; agga mis pallume sessinnatses palwes enne se kohta Jummal käest?

„Et Jummal meid kinnitaks ja hoiaks kindlaste ommas sõnnas ja uskus meie otsani“.

„Temma tahhab teid kinnitada otsani.“ 1.Kor.1,8.

So tahtminne siin ilma peal
Sündko kui taewas ülleweel,
Et sega rahhul olleme,
Mis meile sünnib ialge.
Keif kurja tahtmist kauta,
Mis piäb sinnust lahkuda.

Reljas palwe.

Meie iggapäwast leiba anna meile tännapäaw.

Mis se on:

Jummal annab iggapäwase leitwa kül ilma meie palweta keifile kurja innimestele; agga meie pallume sessinnatses palwes, et temma meile annaks sedda mõista, ja tännoga wastowõtta meie iggapäwase leitwa.

Mis on iggapäwane leib?

Keif, mis meie ihho toidusjeks ja üllespiddamisjeks tarwis lähhäb: sõminne, jominne, rided,

kingad, kodda, maea, pöld, weiksed, rahha, warra, waggera abbikasa, waggad lapsed, waggera perre, waggad ja truid üllemad, hea wallitsus, hea ilm, rahho, terwis, aus ello, head söbrad, truid nabred, ja muud nisuggused asjad.

324) Mis pallume neljandamas palwes?

Omna iggapäwast leiba, se on, „keik, mis meie ihho toidusfeks ja üllespidamisfeks (sijn aelikkus ellus) tarwis lähhäb“.

325) Agga kas Jummal ei anna „iggapäwase leiwa ilma meie palweta“?

„Annab küll keikile (ka) kurja inimestele“.
Matt. 5, 45.

326) Mis tarwis siis jedda weel sesfinnatses palwes palluda?

„Meie pallume sesfinnatses palwes, et temma meile annaks jedda mõista“, et temma meie helde leitwaandja on. Sest ommast käest ei saaks meie mitte üht ainust leitwapallockest egga weetilka.

„Keikide filmad ootwad sinno järrele, ja sinna annad neile nende roa ommal ael.“ Law. 145, 15.

327) Mis pallume weel sesfinnatses palwes?

„Et Jummal annaks tännoga wastowötta meie iggapäwase leitwa“. — Sest, „mis tännoga wastowöetaks“, ja „palwe läbbi pühhitsetaks“, (1. Tim. 4, 5) jedda prugitaks „Jummala auuks“ (1. Kor. 10, 31).

328) Mikspärrast pallume: „meie“ iggapäwast
leiba anna meile?

Sepärrast, et „omma palle higgi sees“ „om-
ma enneste leiba peame söma“, (mitte warras-
tud egga laisklemise leiba). (1. Mos. 3, 19.,
2. Tes. 3, 12).

329) Mikspärrast pallume: meie „iggapäwast“
leiba anna meile?

Sepärrast, et meie mitte ei pea rikkust ahnit-
sema, waid „peame ommaga rahhul ollema“.
Loe 1. Tim. 6, 6 — 10.

330) Mikspärrast pallume: meie iggapäwast leiba
anna meile „tänapääw“?

Sepärrast, et kül „hoomse ette“ sünnib tööd
teha, agga ei mitte „hoomse ette murret-
seda“. (Matt. 6. 34.; 1. Peetr. 5, 7).

Peatoidust anna heldeste,
Ja mis muud tarwis ihhule.
Meid hoia töwwe, tulle eest
Ja peasta nälja, waeno läest,
Et meie rahhul ellame,
Ja finno sõnna kuleme.

Wies palwe.

Ja anna meile andeks meie wõllad, kui
meie andeks anname omma wõlglastele.

Wis se on?

Meie pallume seshinnatjes palwes, (et taewane
Jõsa mitte ei tahhaks wadata meie pattude peale,

egga nende pärrast meie sedda keelda, mis meie pallume; sest meie ep olle sedda mitte wäärt, mis meie pallume, egga polle sedda ka mitte teninud; waid temma tahhaks meie sedda keik armust anda, sest et meie iggapääw paljo patto teme, ja selget nuhtlust tenime.

Süis tahhame meie ka süddamest andeks anda, ja heal meel head tehha neile, kes meie wasto eksiwad.

331) Mis pallume wiendamas palwes?

Et Jummal meie meie (patto) wöllad andeks annaks, se on, „et taewane Jõsa mitte ei tahhaks wadata meie pattude peale, egga nende pärrast meie sedda keelda, mis meie pallume“.

„Panne ommad filmad mo pattude eest warjule, ja fustuta ärra keik mo üllekohhus.“ Eaw. 51, 11.

332) Mis peale toetame omma lotust, et Jummal meie palwid tuleb?

Ei mitte „omma õigusse“ peale, waid Jummal armu peale Kristusse sees. „Sest meie ep olle sedda mitte wäärt, mis meie pallume, egga polle sedda ka mitte teninud, waid temma tahhaks meie sedda keik armust anda“.

„Meie ei heida mitte omma sure õigusse pärrast ommad allandlikud palwed so palle ette mahha, waid so wägga sure hallastusse pärrast.“ Ean. 9, 18.

333) Mikspärrast „ep olle meie sedda mitte wäärt egga teninud, mis meie pallume“?

Sepärrast, „et meie iggapääw paljo patto teme, ja selget nuhtlust tenime“.

„Kui sinna Jehowa! tahhaksid keik üllekohto meles piddada, kes siis jõuaks, Issand, so ees feista?“
Law. 130, 3.

334) Kui meie nüüd iggapääw paljo patto teme, mis peame siis ka iggapääw Jummalale käest palluma?

Et Jummal meile „iggapääw keik pattud rohkest andeks annaks“ (3. õppetus). Sest kuidas meie ihhule „iggapääwast leiba“ tarwis lähhäb, nenda hingele iggapääwast pattude andeksandmist ehk jallade pessemist, (wata Joan. 13, 10).

335) Mis töütame Jummalale, kes meile armust meie wõllad andeks annab?

„Siis tahhame meie ka süddamest andeks anda, — ja heal meel head tehha neile, kes meie wasto eksiwad“.

„Andke teine teisele andeks, nenda kui ka Jummal Kristusse sees teile on andeks annud.“
Ewef. 4, 32.

„Armastage omma wihamehhi, õnnistage neid, kes teid ärrawannuwad, tehke head neile, kes teid wihtawad, ja palluge nende eest, kes teile liga tewad, ja teid taggakiusawad, et teie wõiksite sada omma Issa lapsiks, kes taewas on.“ Matt. 5, 44. 45.

Lehwanus pallub omma tapjate eest. Apost. 7, 60.

336) Ugga kas Jummal annab pattud andeks, kui kegi tedda pallub, kes wiha kannab omma ligimesse peale?

Ei anna mitte! Misuggune leppitamatta süddamega palluja pallub isse ennese peale Jummalale wiha ja nuhtlust.

„Kui teie innimestele nende efsitusfi mitte andeks ei anna, siis ei anna ka teie Issa teie efsitusfi mitte andeks.“ Matt. 6, 15.

„Urge laske päwa loja miina omma wihhastamisfe ülle, ja ärge andke maad kurradile.“ Ewef. 4, 27.

1. Pisfa. Kui sul raske on, omma wölgasele andeks anda, siis mötle agga selle peale: et sinno wölgase wölg on ni piisuke kui tilk kaewo ämbri külges, agga sinno wöllad, mis sul Jummalaga, on ni sured kui keige mailma merred. — Mötle ka sullase peale, kel 10,000 talenti wölggo omma kunningaga, Matt. 18., — ja Kristusse wastusse peale: „70 kord 7.“

2. Pisfa. Mõnni pahhandab liggimesse meelt ja kannab weel pealegi wiha ommas süddames. Riisuggune ärgo üttelgo mitte: „ma tahhan omma wihhamehhele andeks anda,“ waid: „ma pean tedda andeks palluma.“ (Matt. 5, 23. 24).

Meil' anna andeks meie süüd,
Et need ei ial waewa meid;
Siis omma wihhameestele,
Heal meel andeks anname.
Ja te meid walmis kartma ka
Sind süddamest hea melega.

Kues palwe.

Ja ärra sada meid mitte kiusatusse süsse.

Mis se on?

Jummal ei kiusa küll keddagi, agga meie pallume kiusatuses palwes, et Jummal meid tahhaks hoida

ja üllespiddada, et kurrat, mailm ja meie lihha
meid ei petta, egga sada ebbausso, kaksipiddimötle-
missse, ja mönne mu sure patto ja häbbi sisse,
ja kui meid sega peaks kiusatama, et meie kum-
matagi wiimselt ärrawõidame ja wõimust jame.

337) Mis pallume kuendamas palwes?

Et Jummal meid ei sadaks kiusatusse sisse.

338) Kas siis Jummal meid kiusab?

„Jummal ei kiusa küll keddagi“ „kurjaga“,
waid „kurrat, mailm ja meie lihha“.

„Argo öölgo ükski, kedda kiusatakse: mind kiusatakse
Jummalast. Sest Jummal ei kiusa keddagi
kurjaga. Agga iggäiht kiusatakse, kui ta omma
enese himmust wetakse ja awwatelletakse.“
(3ak. 1, 13. 14).

„Mo poeg, kui pattused sind awwatawad, siis
ära wõtta mitte nende nõu.“ Öppet. 1, 10.

„Olge kassinad, walwage, sest teie waenlane, kurrat,
käib ümber kui mõiraja lõukoer, ja otsib, kedda
temma wõiks ärraneelda. Selle wasto seiske
kindlaste uskus.“ 1. Petr. 5, 8.

339) Agga kas Jummal ei kiusanud Abraamit, kui
temma käsks Isakit ohwerdada?

Se kiusaminne ep olnud „kurjaga“, waid
heaga. —

340) Mis pallume siis sessinnatses palwes nende kolme
kiusaja wasto, kes meid „kurjaga“ kiusawad?

„Et Jummal meid tahhaks hoida ja ülles-
piddada, et kurrat, mailm ja meie lihha — meid

ei petta, egga sada e bbaussjo, kassipiddimötlemisje, ja mönne mu sure patto ja häbbi sisse“.

(Ärrasalgaja Peetrus; ärraandja Judas).

341) Ja mis pallume, „kui meid fega peaks kiusatama“?

„Et meie kummatagi wiimselt ärrawöidame ja wöimust same“.

„Summal on ustaw, kes teid ei lasse kiusata, ennam kui teie sudate kanda, waid tahhab kiusatussega sedda otša tehha, et teie sudate kanda.“ 1. Kor. 10, 13.

342) Agga miš pärrast lasseb Summal kiusatust meie peale tulla?

Et meie usk saaks läbbikatsutud, kuida kulda tulles läbbikatsutakse. (1. Peetr. 1, 6. 7).

„Önnis se mees, kes kiusatust kannatab. Sest kui temma saab läbbikatsutud sanud, siis peab ta ellokroni sama, mis Issand on töutanud neile, kes tedda armastawad.“ 3ak. 1, 12.

343) Et nüüd siin kiusalikkus mailmas ellame, mis peame sellepärrast iggapääw teggema?

Walwama, — palluma — ja wöitlema.

„Walwage ja luggege, et teie kiusatusse sisse ei sa; waim on küll walmis, agga lihha on nöbder.“ Matt. 26, 41.

„Sepärrast wötke keif Summala šöariistad kätte, et teie wöite wastopanna kurjal päwal, ja wöite seisma jäda, kui teie keif sate ärrateinud.“ Ewef. 6, 13.

Meid ärra jätta abbita,
Kui kurrat hakkab kiusama,
Kui kurri rahwas ukkutab,
Ja meie lihha kihhutab;
Siis anna wõimust kõrwaste,
Et usso läbbi wõidame.

Seitsmes palwe.

Waid peasta meid ärra kurjast.

Mis se on?

Meie pallume seitsinnatses palwes kui ühhel hobil,
et taewane Jõsa meid tahhaks peasta keigesuggusest
ihho= ja hinge=, warrandusse= ja aukahjust,
ja wimaks, kui meie surma tunnike tulleb, õnna
otsa meile anda, ja armoga seitsinnatsesst hädda-
orrust ennese jure taewa wõtta.

344) Mis pallume seitsinnatses wiimses palwes?

Et Jummal meid peastaks keigest kurjast.

345) Kuidas peastab meid Jummal „keigesuggusest
ihho= ja hinge=, warrandusse= ja aukahjust?

Kui temma meie koorma meitelt ärrawõttab,
ehk meid uskus finnitab, et omma koorma
kannatlikko melega jõuame kanda. (Paulusse wai).

346) Mil tulleb meie täielinne ehk iggaweune
ärrapeastminne keigest kurjast?

„Wimaks, kui meie surma tunnike tulleb“.

347) Mis pallume omma surma tunnikesse kohta?

„Et taewane Issa meile tahhaks õnna otsa anda, ja armoga sestinnatsest hädda orrust ennese jure taewa wötta“.

Issa. Paljo haigid ja surrejaid ei pallu ennesele otsa, mitte sellepärrast, et neil himmo olleks „Kristusse jures olla“, waid agga sellepärrast, et ommast ihho wallust ja koormast lahti saakswad. Need haiged ja surrejad palluwad sega ennesele lühikesse aealikko wallo ja hädda eest — iggawest wallo ja pina pörgus. Nende kord olleks palluda: melepärrandamist ja usko. Sest üffi „need furnud on õnsad, kes Issandas surrewad“.

(Jlm. 14, 13).

Meid peästa keigest kurjast ka,
Et kurri aeg on ellada;
Meid hoia kurja surma eest,
Ja peästa wiimse hädda seest.
Oh! wötta meie hingekest,
So auu rifi iggawest.

III. Wiimsed palwe sõnnad.

Sest sinno pärralt on riik, ja wäggi ja au iggaweste, Amen.

Mis on Amen?

Se on, et minna pean kindlaste uskma, et taewane Issa meie palwed heldeste on wastowötanud ja kuulnud; sest et temma isse on meid käsfnud nenda palluda ja tõutanud, et temma meid tahhab kuulda.

Amen, Amen, se on: jah, jah, se peab tõeste nenda sündima.

348) Mis tähendavad need viimsed palve sõnad: „sest sinno pärralt on riik ja wäggi ja au iggaweste“?

Nende sõnadega kida me weel wimaks omma taewa Jõsa kes meie sedda keif wõib ja tahhab armust anda, mis meie nende seitseme palwe sees olleme pallunud.

349) Mis tähendab se lõppetusse sõna: „Amen“?

Selle sõnnaga kinnitame omma usso lotust, „et taewane Jõsa meie palwed heldeste on wastowõtnud ja kuulnud“.

350) Mis põhja peal seisab meie usso lotus, „et taewane Jõsa meie palwed heldeste on wastowõtnud ja kuulnud“?

Temma omma sõnna peal. „Sest et temma isse meid on käsknud nenda palluda, ja töütanud, et temma meid tahhab kuulda“.

351) Kui ja siis Jõsa meie ehk muud palwet — Jeesuse nimmel olled pallunud, mis ütleb siis taewane Jõsa so palwe peale?

Omna „Amen, Amen, se on: jah, jah, se peab tõeste nenda sündima,“ kuidas ja, mo armas laps, mind omma Jõsa olled pallunud, nenda kui Jeesus ütles sõapealikko wasto: „minne ja sülle sündko, nenda kui sinna olled uskunud.“
Matt. 8, 13.

Müüd üttelgem keif usfoga:
Amen, oh Issand armwita,
Et meie kindlast ussume,
Et meie palwet kuuldakse.
So söнна peale julgeste
Müüd Amen meie laulame.

Õppetus saakramentidest.

Jēsa meie palwes olled ja Jummalat ommaks Jēsaaks nimmetanud. Nūūd õppetakse find neljandamas peatūkkis, kuidas ja Jummalas lapses olled sanud ehk sūnnitud — pūhha ristmiseses. Wimas õppetakse find weel wiendamas peatūkkis, kuidas taewane Jēsa find, omma last sōdab ja jodab pūhha õhtosōmaaegas. Mōllemaid, ristmist ja õhtosōmaaega nimmetakse saakramentiks.

352) Mis on saakrament?

Se on Kristusse seadmine, kus meile nāhtawa mapealse asja al nāggematta taewalikko andet antakse.

353) Mitto asja tulled siis saakramenti jures tēhhele panna?

Kolm: 1) Kristusse seadmist, 2) nāhtawa asja ja 3) nāggematta asja.

354) Mis sūggused laks wanna seadusse Jummalas seadmisses pidid ne seadusse laks saakramenti ettetāhhendama?

Ūmberleitāminne pidid ristmiseses saakramenti ja pasatalle sōminne pūhha õhtosōmaaega saakramenti ettetāhhendama.

Neljas peatük.

Pühast ristmisse saakramentist.

1. Mis on ristminne?

Ristminne ep olle mitte paljas wessi, waid nisuggune wessi, mis Jummal kaskus on seatud, ja Jummal sönмага ühtepandud.

Mis Jummal sönna se on?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Matteuse ramato wiimses peatükis: Minge ja oppetage teik rahwast, ja ristige neid Jummal Issa, ja Poega, ja pühha Waimo nimmel. 28, 19.

355) Mis on nähtaw assi ristmiseses?

Wessi, misga kastetakse.

356) Agga kas ristminne on „paljas wessi“?

„Ep olle mitte paljas wessi, waid nisuggune wessi, mis Jummal kaskus on seatud, ja Jummal sönmagaga ühte pandud“.

357) Mis se on, et ristminne on nisuggune wessi, „mis Jummal kaskus on seatud“?

Se on, et Jummal on ristmist kasknud ehk seatnud.

358) Mis sõnnaga on Jummal ristmist käsknud ehk seadnud?

Selle sõnnaga: „minge ja õppetage keif rahwast ja ristige neid Jummal Jõsa, ja Boea ja pühha Waimo nimmel.“

Lisä. Siloatigi wessi ep olnud mitte teisem wessi, kui keif mu wessi. Agga kui Jeesus pimmeda wasto ütles: „minne ja pesse omma silmi Siloatikis,“ — siis ep olnud Siloatigi wessi „mitte (ennam) paljas wessi, waid nisuggune wessi, mis Jummal käskus olli seatud“.

359) Agga mis se on, et ristminne on nisuggune wessi, „mis Jummal sõnnaga on ühtepandud“?

Ristia ütleb, kolm kord lapse pea peale wet pannes: „minna ristin sind Jummal Jõsa, ja Boea ja pühha Waimo nimmel.“ Wata, se on Jummal sõnna, misga wessi on ühtepandud.

360) Mis on näggematta asfi ristmiseses?

Jõsa, Boea ja pühha Waimo ossasaminne. Sest Jõsa wõttab meid ristmiseses ommaks lapsiks wasto, Boeg ehitab meid omma õigussega, ja pühha Waim pühhitseb meid ommaks templiks. Gal. 3, 26. 27.; 1. Kor. 6, 19.

II. Mis annab ehk sadab ristminne?

Temma sadab pattude andeksandmist, peastab ärra surmast ja kurradist, ja annab iggawest õnnistust keifile, kes sedda ussukwad, mis Jummal sõnna ja tõutusjed kulutawad.

Misfuggused on need Jummalala sõnnad ja tõutused?

Kui meie Jõsand Jeesus Kristus ütleb, Markusse ramato wiimses peatükis: Kes ussub, ja kedda ristitakse, se peab õnsaks sama, agga kes ei ussu, tedda peab hukkamõistetama. 16, 16.

361) Mis se on, et „ristminne sadab pattude andeksandmist, peastab ärra surmast ja kurradist, ja annab iggawest õnnistust“?

Jõsand, kes meid on „peastnud ja lunnastanud keigest pattust, surmast ja kurradi wäest“ (wata 2 õppetüs) — on ka tõutanud, keif sedda armo iggauhhele ristmisse läbbi anda.

362) Misfuggune se tõutusse sõnna on?

Se: „kes ussub ja kedda ristitakse, se peab õnsaks sama“. Sest „õnsaks sada, mis se muido on, kui pattust, surmast ja kurradist ärrapeastetud, Kristusse riki sama ja temmaga iggaweste ellama,“ ütleb Lutterus.

363) Kellele sadab ja annab ristminne keif sedda armo ja õnnistust?

„Keifile, kes sedda ussuwad, mis Jummalala sõnna ja tõutus kulutab“.

364) Mis luggu siis sellega, „kes ei ussu“?

„Tedda peab hukkamõistetama“. Sest, kes uskmatta, on omma ristmisse armo ärrakautanud, ja peab iggaweste hukkaminne, kui temma mitte selsinnatsel armoaeal ümber ei pöra, kui ärrakaddunud poeg.

Pisja. Putterus ütleb, et usklikkul innimesjel temma ristminne sureks ussofinnituseks on, kui pat ja süddame tunnistus tedda waewab. Siis toetab temma ennast omma ristmisje peale, ja ütleb: kas ma ep olle ristitud? Agga ollen ma ristitud, siis on mul ka töutus antud, et pean õnsaks sama."

III. Kuidas wõib wessi ni furi asjo tehha?

Wessi ei te sedda töeste mitte, waid Jummalasõnna, mis weega, ja wee jures on, ja usk, mis seddasamma Jummalasõnna wee sees ussub;

sest ilma Jummalasõnnata on wessi paljas wessi, ja ei mitte ristminne; agga Jummalasõnnaga on ta üks ristminne, se on üks ello wessi täis armo, ja uesündimesse pesseminne pühha Waimo läbbi,

kuida pühha Paulus ütleb Tituse ramato kolmandamas peatükis: Jummal on meid õnsaks teinud uesündimisse pessemisje ja pühha Waimo uendamisse läbbi, tedda temma on wäljawallanud meie peale rohkestes Jesuse Kristuse meie Õnnisteggia läbbi, et meie temma armo läbbi õigeks tehtud, iggawesse ello pärriaks piddime sama lotuse järrele; se on üks tössine sõnna.

365) Kas wessi „ni furi asjo“ wõib tehha?

„Wessi ei te sedda töeste mitte“.

366) Mis teeb siis ristmisses „ni furi asjo“?

„Jummalasõnna, mis weega ja wee jures on“ (se on Jummalasõnna käsk ja töutus).

367) Kuidas võib siis seinnane Jummalala sõnna, mis weega ja wee jures on, ni suri asjo tehha?

Pühha Waim teeb sedda — Jummalala sõnna läbbi, mis weega ja wee jures on.

„Kui legi ei sünni weest ja Waimust, siis ei wõi temma mitte Jummalala riki sada. Mis lihhas süündinud, se on liha, ja mis Waimust süündinud, se on waim.“ Joan. 3, 5. 6.

368) Mis siis meie poolt tarwis lähhäb, et ni surist asjust ossa same?

„Ust, mis seddasamma Jummalala sõnna wee sees ussub“.

369) Kust saab siis ristminne omma suurt wägge, ni suri asjo tehha?

Jummalala sõnnast pühha Waimo läbbi.

370) Sest mis olleks „wessi ilma Jummalala sõnnata“?

„Paljas wessi, ja ei mitte ristminne“.

371) Agga mis on wessi „Jummalala sõnnaga“?

„Üks ristminne, se on üks ellowessi täis armo ja uesündimise pesseminne pühha Waimo läbbi“, „kuida pühha Paulus ütleb Titusje ramato kolmandamas peatükki“.

372) Mikspärrast nimmetakse ristmist „ello weeks täis armo“?

Sellepärrast, et Jummal meile armust ristmises waimolikko ja iggawest ello annab.

373) Mikspärrast nimmetakse ristmist „ue sündimise se pessemisfeks pühha waimo läbbi“?

Sellepärrast, et pühha Waim ristmisfes meid, kes olleme „lihha“, „lihhasi sündinud“, — ueste sünnitab ehk uendab Jummalalapsiks ja iggawesse ello pärriakä. (Joan. 3, 5. 6).

374) Kas siis keif, kes ristmisfes said ueste sünnitud Jummalalapsiks, ka weel Jummalalapsiks on jänud?

Ei olle mitte jänud! Sest need on ükspäimies Jummalalapsed, kes ristmisje seadust möda „ues ellus“ käiwad, kuidä nüüd neljandamalt weel öppetakse.

IV. Mis tähhendab nisuggune weeristiminne?

Se tähhendab, et wanna Adam (se on meie pattune südda) peab iggapäwase kahetsemisje ja pattustpöörmisje läbbi meie sees ärraupputud sama ja surrema, keige patto ja kurja himmudega,

ja iggapäaw jälle ettetullema ja üllestõusma se uus inimenne, kes õigusjes ja puhhastusjes Jummalalal ees peab iggaweste ellama.

Kus se on kirjotud?

Pühha Paulus ütleb ommas ramatus Roma rahwale kirjotud, kuendamäs peatükkis:

Meie olleme Kristusfega mahhamaetud ristmisje läbbi surma siisse,

et, otsego Kristus on üllesärratud surnuist Issa au läbbi, meie ka nenda peame ues ellus käima.

375) Kuidas sai wannal aeal hommikomaal ristitud?

Innimenne piddi allasti kolm kord wee alla minnema ja jälle weest üllestõuõma ja sai siis walge riega ehitud.

376) Mis tähendab nisuggune wee ristminne?

Kaks asja: „et wanna Adam meie fees peab ärraupputud sama ja surrema“, — „ja uus innimenne jälle ettetullema ja üllestõuõma“.

377) Mis on „wanna Adam meie fees“?

„Se on meie pattune südda“ ehk „wanna innimenne“, kedda meie, kui Adama lapsed, Adamast olleme pärrinud. Sest „mis lihhasst sündinud, se on lihha.“ Joan. 3, 6.

378) Mis asja polest peab wanna Adam meie fees ärraupputud sama ja surrema?

„Keige patto ja kurja himmudega“.

„Kes Kristusse pärralt on, need on omma lihha risti lõnud ihhaldamistega ja himmudega.“ Gal. 5, 24.

379) Mis läbbi „peab wanna Adam meie fees ärraupputud sama ja surrema“?

„Iggapäwase kahhetsemisse ja pattustpöörmissse läbbi“.

380) Mikspärrast peame „iggapäwase kahhetsemisse ja pattustpöörmissse läbbi“ omma wanna Adamat ärraupputama ja surretama?

Sellepärrast, et meie wanna Adam, ni kaua kui siin ma peal ellame, ialgi üõna ärra ei surre,

ja pea jälle wõimust wõttab, kui meie tedda iggapääw ei surreta, nenda kui umbroht taimede seas ka wõimust wõttab, kui tedda mitte wälja ei kiista. (Rom. 6, 12).

381) Mis peab „iggapääw jälle ettetullema ja üllestõusma“ meie sees“?

„Uus inimenne“, se on „weest ja Waimust sündinud“ „uus südda“. (Ewes. 4, 24.; Efej. 36, 26).

382) Mikspärrast peab uus inimenne „iggapääw“ jälle ettetullema ja üllestõusma?

Sellepärrast, et temma pääw päwalt „täie maks“ jaaks ehk kaswaks, kui pühha Waimo taim. (1. Tess. 4, 1.; 2. Peetr. 3, 18).

383) Mis sees peab uus inimenne ellama?
„Õigusjes ja puhhastusjes“.

384) Mis se on, et temma „õigusjes“ peab ellama?

Se on, et temma Kristusje õigusjega, kui aukuega ennast iggapääw uskus peab ehhitama.

385) Mis se on, et temma „puhhastusjes“ peab ellama?

Se on, et temma seddasinnast onnma õigusje ja aukube mitte melega ehk teadwa pattoga ei pea rojastama, waid pühhitsemist peab tagganõudma.

386) Kelle ees temma nenda õigusjes ja puhhastusjes peab ellama?

„Jumala ees“, ja ei mitte filmakirjaks inimeste eest.

387) Kui kauaks temma õigusses ja puhhastusses Jummalala ees peab ellama?

„Iggaveeste“.

388) Kust same sedda wägge, et omma wanna Adamat wõime surretada, ja et uus innimenne wõiks üllestõusta?

Pühhast ristmisest. Sest ristmisest olleme Kristusse surma ja üllestõusmise osalisest sanud, nenda kui pühha Paulus ütleb ommas ramaus Roma rahwale kirjutud, kuendamas peatükis.

389) Mis ütleb Paulus meie wanna Adama surretamise kohta?

Et „meie Kristusjega olleme mahhamaetud ristmisest läbbi surma sisse“.

390) Mis ütleb Paulus meie ue innimesest üllestõusmise kohta?

„Et, ofsego Kristus on üllesärratud surnuist Jõsaa läbbi, meie ka nenda peame ues ellus käima“.

Õisja. Pühha kirri ütleb selle innimesest kohta, kes mitte omma ristmisest seadust möda, waid omma „lihha järrele“ ellab: „Koer lähhäb jälle omma ofse kallale, ja pestud emmis lähhäb porri sisse pöörlema.“ 2. Peetr. 2, 22.

391) Mitkspärrast peawad lapsed ristitud sama?

Sellepärrast, et ka „nisugguste pärrast Jummalala riik on,“ (Mark. 10, 14), agga Jummalala rigi uskese Jõsand isest ristmist on seadnud. (Joan. 3, 5). Pealegi tähhendab wanna

seadusse ümberleikamine ue seadusse ristniste ette. (Kol. 2, 11. 12).

392) Mis on wadderite kohhus?

Nemmad tunnistawad lapse asemel ristiusko kolmaino Jummalas sisse, ja töutawad selle eest hoolt kanda, et laps selle usso sees saaks ülleskaswatud.

393) Mis tähendab luggejalaste wastawõtmine?

Luggejalapsed tunnistawad atwalikkult omma usko kolmaino Jummalas sisse, ja töutawad selle usso sees keif omma elloaeg ka ellada. — Selle tunnistusse ja töutusse peale sawad nemmad ossa ka sest teisest saakramentist, mis Kristus omma ihho liikmetele on seadnud.

Ma ollen alles wäetike
So pühha ristniste sanud,
Sa olled omma rigisse
Mind taimeks istutanud,
Et pididin uest sündima
Ja sinno sisse kaswama,
Kui lige sinno külges.

Oh wötta mind nüüd ärrata,
Sa armas Jeesus isse,
Et keigest pattust pöraks ma
Ja ussiks sinno sisse,
Siis ollen foga ühhendud
Ja töest uest sündinud
Ja pärrin sinno riki.

Wifil: Au kitus olgo iggawest re.

Wies peatük.

Pühhast altari saakramentist.

I. Mis on altari saakrament?

Se on meie Issanda Jesusse Kristusse tõssine ihho ja werri, leitwa ja wina al meile ristirahwale jua ja jua, Kristussest ennesest seatud.

Kus se on kirjotud?

Nenda kirjotawad pühhad ewangelistid: Matteus, Markus, Lukas ja pühha Paulus:

Meie Issand Jesus Kristus sel ösel, mil tedda ärraanti, wöttis leiwa, tänna, murdis ja andis omma jüngritele ja ütles: wõtke, söge, se on minno ihho, mis teie eest antakse, sedda tehke minno mällestusseks.

Selsammal kombel wöttis temma ka karrika pärrast öhtosõmaaega, tänna ja andis omma jüngritele ja ütles: wõtke, joge keik sealt seest, sesinnane karrikas on uus seadus minno werre sees, mis teie ja mitme eest ärrawallatakse pattude andeksandmisseks; sedda tehke, ni mittoford, fui teie sest jote, minno mällestusseks.

Elisa. Altari saakramentiks nimmetakse tedda sellepärast, et tedda wannast aeast jadis ennamiste altari pealt jaggatakse; ohtosõmaaeaks sellepärast, et Kristus sedda õhto aeal seadnud; Jõsanda lauaks sellepärast, et Jõsand isse meid omma armoandidega sõdab ja jodab.

394) Kes on altari saakramenti seadnud?

„Meie Jõsand Jesus Kristus“.

395) Mil aeal on temma sedda seadnud?

„Sel õsel, mil tedda ärraanti“, pärrast sedda, kui temma omma jüngritega sai wanna seadusse pasatalle sõnud.

396) Kellele on temma sedda seadnud?

„Meile ristirahwale“.

397) Mis on nähtaw asfi altari saakramentis?

Leib ja wiin, kuida on kirjotud: „temma wõttis leiba“, „selsammal kombel wõttis temma ka karrika“, mis winaga täidetud.

398) Mis on näggematta asfi altari saakramentis?

„Meie Jõsanda Jesusse Kristusse tõõsine ihho ja werri“, sest temma ütles: „se on minno ihho,“ ja „se on minno werri,“ (ja ei mitte paljas tähhendamine).

399) Mis tähhendab temma sõnna: „sesinnane karrikas on uus seadus minno werre sees?“

Kuida wanna seadus ohwri lomade werre läbbi sai seatud, nenda on uus seadus Kristusse,

Jummala talle werre läbbi seatud. (Loe 2. Mos. 24, 8 ja Ebreä 9, 11 — 22).

400) Mis se on, et „leiva ja wina al“ Kristusse tössist ihho ja werd söme ja jome?

Se on, et nähtawa leiva ja wina sües ja jues, ka ühtlase Kristusse näggematta (ärraselle- tud) ihhust ja werrest ossa same, mis leiva ja winaga ühhendud.

„Se önnistud karrikas, mis meie önnistame, eks se ei olle Kristusse werrest ossasamine? Se leib, mis meie murrame, eks se ei olle Kris- tusse ihhust ossasamine? 1. Kor. 10, 16.

401) Kuidas saab nähtaw leib ja wiin Kristusse näggematta ihho ja werrega ühhendud?

Jesanda sönna läbbi (käst ja töutus) misga leiba ja wina önnistakse. Segipärrast jääb önnistud leib ja wiin ikka leiwaks ja winaks, ja ei sa mitte Kristusse ihhust ja werrest üm- bermudetud.

402) Mis tähendab Kristusse sönna: „sedda tehke minno mällestusfeks?“

Se on, et meie ristirahwas temma surma peame mällestama ja kulutama, mis läbbi temma meid waimolikkust ja iggawessest wangipölwest on peastnud, nenda kui wanna sea- dusse rahwas, pasatalle sües, pididi sedda mäl- lestama ja kulutama, et Jehowa neid ihho- likkust wangipölwest olli peastnud.

„Sest ni mittokord, kui teie ial sedda leiba söte, ja sest karrikast jote, siis kulutage Issanda surma, fenni kui temma tulleb.“ 1. Kor. 11, 26.

II. Mis kasso on meil sestfuggusest sömissest ja jomissest?

Sedda näitwad meile needsinnatsed Kristusse sönnad: mis teie eest ärraantakse ja ärrawallatakse pattude andeksandmissesk; se on, et meile saakramenti sees pattude andeksandmist, ello ja õnnistust nende sönnade läbbi antakse; sest kus pattude andeksandminne on, seal on ka ello ja õnnistus.

403) Misfuggused Kristusse sönnad näitwad meile, „mis kasso meil sestfuggusest sömissest ja jomissest on“?

„Needsinnatsed Kristusse sönnad: mis teie eest ärraantakse ja ärrawallatakse pattude andeksandmissesk.“

404) Mis „antakse meile siis nende sönnade läbbi saakramenti sees“?

„Pattude andeksandmist, ello ja õnnistust.“

405) Agga needsinnatsed Kristusse sönnad kulutawad meile üfipäinis pattude andeksandmist; — kuidas siis altari saakramenti kassuks ka ello ja õnnistust wõib nimmetada?

„Kus pattude andeksandminne on, — seal on ka ello ja õnnistus“. Sest kuidas pat sadab surma ja hukkatust, nenda sadab pattude andeksandminne ello ja õnnistust.

„Agga nüüd, et teie ollete pattust lahti ja Jumala orjaks sanud, on teil omma kasso, et teie pühhaks fate, ja se ots on iggawenne ello.“
Rom. 6, 22.

406) Mis ello se on, mis meile altari saakramenti sees antakse?

Waimolik ja iggawenne ello. Sest meid omma ihho ja werrega sötes ja jotes, ühhendab ennast Kristus meiega, nenda et temma meie sees ellab ja meie temma sees. Selle ühhendamisse sees on meil rahho ja iggawesse ello lotus.

„Töest, töest, minna ütlen teile: kui teie ei sö mitte innimesse Poea lihha, egga jo temma werd, siis ei olle ello teie sees. Kes minno lihha sööb, ja minno werd joob, se jääb minno sisse, ja minna temma sisse.“ — „Kes minno lihha sööb, ja minno werd joob, sel on iggawenne ello: ja minna ärratan tedda ülles wiimisel päwal.“
Joan. 6, 53. 56. 54.

407) Agga kas meid altari saakramentis üksipäinis Kristussega ühhendakse?

Ei mitte üksipäinis temmaga, waid ka keitide temma ihho liikmetega ehk usklikkudega.
(1. Kor. 10, 17).

408) Agga eks sa olle jubba ristmisses pattude andeksandmist, ello ja õnnistust sanud?

Kül ollen sedda keik jubba ristmisses sanud, agga et minna surmani pattuseks jään ja „iggapäätw paljo patto“ teen, siis kinnitab Jssand altari saakramentis ikka jälle ueste minno usko omma

armo sisse, ja toidab mind omma last, et uus inimenne mo sees kaswaks ja täiemaks saaks. Sest temma isse ütleb: „minno lihha on tõest üks roog, ja minno werri on tõest üks jomaaeg.“ Joan. 6, 55.

III. Kuida wõib ihholik söminne ja jominne nisuggusid furi asjo tehha?

Söminne ja jominne ei te sedda tõeste mitte, waid need Kristusse sõnnad: mis teie eest ärrantakse ja ärrawallatakse pattude andeksandmisfeks;

need sõnnad on ihholikko sömisje ja jomisje jures kui üllem asji saakramentis, ja kes neidsammu sõmmo ussub, sel on, mis nemmad tunnistawad, pattude andeksandminne.

409) Kas „ihholik söminne ja jominne“ nisuggusid furi asjo wõib tehha?

„Söminne ja jominne ei te sedda tõeste mitte“.

410) Mis teeb siis „nisuggusid furi asjo“?

„Need Kristusse sõnnad: mis teie eest ärrantakse ja ärrawallatakse pattude andeksandmisfeks.“

411) Mis tulleb siis neist Kristusse sõnnadest arwata?

Et need sõnnad ihholikko sömisje ja jomisje jures „kui üllem asji saakramentis on“.

412) Agga mis meie poolt tarwis lähhäb, et ni furist asjust ossa same?

Alinoüksi usko. Sest „kes neidsammo sõmmo ussub (et Kristusse ihho ja werri ka temma

eeft on ärraantud ja ärravallatud) sel on, mis nemmad tunnistawad: pattude andeksandminne“.

413) Agga mis siis need sawad, kes uskmatta õhtofömaaeale tulleswad?

Need sawad leiba ja wina al ka Kristusse töösist ihho ja werd, agga ei mitte pattudeandeksandmisefeks, waid nuhtlusfeks. (1. Kor. 11, 27. 28).

IV. Kes wöttab aufaste sesinnatse saakramenti wasto?

Paastuda ja ihho polest ennast walmistada, on üks kaunis wäljaspidine kombe; agga se on öiete ja hästi walmistud, kellel usk on nendesinnaste Kristusse sõnnade peale: mis teie eest ärrantakse ja ärravallatakse pattude andeksandmisefeks; agga kes neidsinnatsid sõnno ei ussu, ehk katšipiddi mötleb, se ep olle mitte wäärt, egga hästi walmistud, sest se sõnna: teie eest, tahhab selgid usklikku süddamid.

414) Kes wöttab sesinnatse saakramenti aufaste wasto?

Se kes „öiete ja hästi walmistud“ on selle wasto.

415) Kas se on jubba „öiete ja hästi walmistud“ selle wasto, kes sõmatta, puhtaks pestud ja puhta rietega tulles?

Ei olle se weel mitte öiete ja hästi walmistud. Sest „paastuda ja ihho polest ennast walmistada

on üks kaunis (agga paljas) wäljaspidine kombe" ja walmistamine, „agga Jõsand näeb, mis süddames". 1. Sam. 16, 7.

416) Kes on siis „öiete ja hästi walmistud" felle wasto?

„Se, kellel usk on nendesinnaste Kristusse sõnade peale: mis teie eest ärraantakse ja ärrawallatakse pattude andeksandmisjeks".

417) Agga kes „ep olle mitte wäart egga hästi walmistud"?

„Se, kes neidsinnatsid sõnno ei ussu, ehk neist kaksipiddi mötleb".

„Agga kes kaksipiddi mötleb, kui ta sööb, se on huffamöistatud, sest et se ei tulle ussust. Agga keif, mis ussust ei tulle, se on pat." Rom. 14, 23.

418) Mis kahjo on sellel, kes nenda „kõlwatumal wiisil" armolauale tulleb?

„Se sööb ja joob isseennesele nuhtlust, sest et temma ei te wahhet Jõsanda ihho wahhel". 1. Kor. 11, 29.

„Kes ial sedda leiba sööb, ehk Jõsanda karrifa seest joob kõlwatumal wiisil, sel on Jõsanda ihhust ja werrest süüd." 1. Kor. 11, 27.

Eisja. „Kõlwatumal wiisil" ja „isseennesele nuhtlust" sõwad ja jowad keif need, 1) kes sellepärast armolauale tullewad, et jälle omma korra saaksid ärrapiddada; 2) kes kül pattude andeksandmist tahtwad, agga mitte omma pattud ei tahha mahhajätta; 3) keif haiged innimesed, kes sellepärast Jummalä armo himmustawad, et nähha

saaksid, mis wahhet siis Jummal nendega teeb, kas ärrakorristab või jälle terweks teeb.

419) Sest mis sugusid süddamid tahhab se sõnna: „teie eest“?

„Selgid usklikku süddamid“, se on süddamid, mis kindlaste usjuwad, et Kristusse ihho nende eest on ärraantud, ja Kristusse werri nende eest on ärrawallatud.

420) Agga kust ja arro saad, kas sul selge usklik südda on?

Kui omma süddant Jummal sõnna järrele läbbikatjun, kas 1) onmad pattud tõeste tunnen, tahhetjen ja wihtan, 2) kas kindlaste ussun et Kristusse ihho ja werri ka minno eest on ärraantud ja ärrawallatud; 3) kas mul tõssi nõu on, mitte ennam melega patto tehha, waid pühha Waimo abbiga ues ellus käia.

„Agga innimenne katfugo isseennast läbbi, ja nenda sögo temma sest leiwast, ja jogo se karrifa seest.“ 1. Kor. 11, 28.

„Õnsad, kes kurwad, sest nemmad peawad sama römustud. Õnsad, kes waimus waesed, sest nende pärralt on taewariik. Õnsad, kellel nälg ja janno on õigusse järrele, sest nemmad peawad täis sama.“ Matt. 5, 3, 4. 6.

421) Mis on so kohhus nende wasto, kes sinno wasto on ekfinud?

Meile pean süddamest andeks andma.

„Kui teie innimestele nende ekfitusfi mitte andeks ei anna, siis ei anna ka teie Issa teie ekfitusfi mitte andeks.“ Matt. 6, 15.

422) Mis on so kohhus nende wasto, kelle wasto isse olled ekfinud?

Neid pean süddamest andeks palluma.

„Sepärrast, kui sinna omma ande altari peale tood, ja seal so mele tulles, et sinno wennal middagi on sinno wasto, siis jätta senna omma anne altari ette, ja minne ja leppi enne omma wennaga ärra, ja siis tulle ja to omma anne.“ Matt. 5. 23. 24.

423) Mis on isseärranis so kohhus nende wasto, kelle omma sa olled warrastanud ehk pettise töga ennese pole kiskunud?

Sedda pean takssuma, kuidas Sakkeus teggi.

424) Mis on so kohhus, kui nenda „öiete ja hästi walmistud“, Issanda armolaua olled käinud?

Ma pean Jummalat süddamest tännama temma sure armo eest, ja siis nenda temma abbiga ellama, et tõe polest iggapäaw wöin tunnistada:

„Ma ellan, ei mitte enam minna, waid Kristus ellab minno sees, ja mis ma nüüd ellan lihhas, sedda ellan ma ustus Jummalas Poeta sisse, kes mind on armastanud, ja isseennast minno eest ärra-annud.“ (Kal. 2, 20). Halleluja! —

Jesuse nimmel: Amen!

So surma tahhan mällestada,

Sa pasatal, mo Jesufe!

So surma wöttan fulutada,

Kui lähhan armolauale.

Mo pattudest nüüd puhhasta

Mind omma kalli werrega.

So ihho ja so werri tulgo
Mo ihho ja mo hingesse,
Ja mulle taewa manna's olgo,
Et ma ei surre ilma'ske.
Oh omma ihho, werrega
Niiüd enna'st moga iihhenda.

Siis kaswan hopis sinno si'sse,
Kui lige kofko peaga,
Ja wima's ärratad sa isse
Mind ülles ue ihhoga.
So ihho ja so werre wäest
Saan minna taewariki töest.

Wifil: Kes Jummalat ni lasseb tehha se.

Õppetud

melewallast, pattud andeks anda
ja kinnitada.

Mis on pattude andeksandmisese ja kinnitamise
melewald?

Pattude andeksandmisese ja kinnitamise melewald
on se wõimus, mis meie Issand Jeesus Kristus ma
peal armoõppetuse kulutamiseses on seadnud neile
pattustele, kes pattust pöörwad — pattud andeks
anda, ja neile, kes pattust ei pöra, — pattud kinni-
tada, nenda kui Kristusese sõnnad tunnistawad.

Kuida siis Issand Kristus ütleb?

Temma ütleb nenda Joannesese ramatus (20,
21 — 23): „Nenda kui Issa mind on läkkitanud,
nenda läkkitan minna teid ka. Wõtke pühha Wai-
mo; kellele teie ial pattud andeks annate, neile on
need andeks antud, kellele teie ial pattud kinnitate,
neile on need kinnitud.“

Mis kasjo sadab se melewald?

Sedda tunnistawad meile need sõnnad: „Kellele
teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks
antud; se on, et pattud andeks antakse usklikele
Jeesuse Kristusese nimmel, kes sedda omma surma

ja werre läbbi on saatnud, et usk finnitakse ja südda julgust ja rahho tunneb. Sest kui pattud on andeks antud, siis südda usko läbbi rahho tunneb.

Kuida wöib inimenne pattud andeks anda?

Inimenne ei wöi pattud andeks anda isse-ennesest ehk ommast wäest, waid ammeti polest ja Issanda Jesusse Kristusse kässo peale, nenda kui need sönnad tunnistawad: „Wötke pühha Waimo; kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud.“ Sest otsego inimesse Boeal ma peal meelwald on, pattud andeks anda, nenda on temma sedda meelwalda Ewangeliummi ehk armo-öppetusse kulutamisse ammetile annud, kui temma ütleb: „nenda kui Issa mind on läkkitanud, nenda läkkitan minna teid ka.“ Joan. 20, 21 ja Luk. 10, 16: „kes teid kuleb, se kuleb mind.“

Kellele peab pattud andeks antama?

Neile, kes omma patto hädda töeste tundwad, kahhetsewad, allandlikko ja usklikko süddamega ülles-tunnistawad, ja Jesusse Kristusse pärrast armo ja römustamist ihhaldawad; sest nenda ütleb Issand Jesus aliwatud wasto: „olle rahhul, minno poeg, sinno pattud on sulle andeks antud“ (Matt. 9, 2), ja patto kahhetsewa naese wasto: „sinno pattud on sulle andeks antud, sinno usk on sind aitnud, minne rahhoga.“ Luk. 7, 48 ja 8, 48.

Kellele peab pattud finnitama?

Keikile, kes pattust ei pöra, egga ussu, waid kes melega patto sisse jäwad ellama ja keik head

maenitsust põlgvad, nenda kui meie Jõsand Jeesus Kristus õppetab, Matt. 18, 115: „Kui sinno wend sinno wasto eksib, siis minne, ja nomi tedda sinno ja temma keskes ükspäinõs; kui temma sind kuleb, siis olled sinna omma wenna käsüks sanud. Agga kui temma sind ei kule, siis wõtta weel üks ehk kaks ennesega, et keik asji kahhe ehk kolme tunnistaja juus seisaks; agga kui temma neid ei kule, siis anna koggodussele teada; agga kui temma koggodussti ei kule, siis olgo ta sinno melest kui paggan ja tõlner.“

Missuggused pattud peab üllestunnistama?

Jummala ees peab innimenne ennast keigipiddi pattuseks tunnistama, ka nende pattude polest, misga temma teadmatta eksinud, nenda kui meie Jõsa-meie palwes teme; agga õppetaja ees tulleswad need pattud üllestunnistada, mis meie teame ja ommas süddames tunneme.

Missuggused pattud need on?

Siin pead sinna omma ello ja kombid läbbikatsuma Jummalala künne kässo järrele, olgo sa isä ehk emma, poeg ehk tüttar, isäand ehk emmand, perremees ehk perrenaene, sullane ehk ümmardaja; kas sa olled olnud sõnnakuulmatta, kas sa kellelegi olled kurja teinud sõnna ehk tõga, kas sa olled warrastanud, holeto ehk wihhane olnud, ebbausko piddanud, roppus ellus ellanud ja walletanud, ja kahjo teinud.

Koddo õppetuis,

ehk mõnningad pühha kirja tunnistusjed keigesugguste innimeste maenitusseks üllespandud, kuida nemmad peawad omma ammeti üllespidama, ja mis nende kohhus on teha.

Piiskoppide ehk üllewaatjate ja õppetajate kohhus.

Koggodusse üllewaatja peab ollema laitmatta, ühhe naese mees, kassin, mõistlik, puhtaste ehhitud, woõraсте wastowõtja, kes kõlbab õppetama, ei mitte jodik, ei mitte taplik, ei mitte roppo kasso püüdja, waid kes järrele annab, ei mitte riakas, ei mitte rahha peale ahne, kes omma maearahwa ülle hästi watab, kes ommad lapsed peab sõnnakuulmisses keige tõõsise wisiga: (sest kui kegi omma ennese maearahwa ülle ei märka üllewaatja olla, kuida wõib temma Jummalala koggodusse eest hoolt kanda)? — ei mitte sesuggune, kes usko hilja wastowõtnud.

1. Tim. 3, 2 — 6.

Kes finnipeab sest usatawast sõnnast minno õppetusse järrele, et ta wõiks wäggetw olla, ni hästi maenitsema terwe õppetusse läbbi, kui ka neid, kes wastoräkiad on, nomima. Tit. 1, 9.

Kuuljate kohhus omma õppetajate wasto.

Menda on ka Jõsand seadnud neile, kes armoõppetust fulutawad, et nemmad armoõppetussest peawad ellama. 1. Kor. 9, 14.

Redda õppetakse sõnnaga, se jaggago keik head sellele, kes tedda õppetab. Urge efsige mitte, Jummal ei anna ennast mitte pilkada. Kal. 6, 6. 7.

Neid wannemaid, kes omma ammeti hästi ülespidavad, peab kahewõrra auustusse wäärt petama, keigeennamiste neid, kes tööd tewad sõnnas ja õppetuses. Sest kirri ütleb: Sinna ei pea mitte härja suud kinnisidduma, kes pahmast tallab, ja: tõteggia on omma palga wäärt. 1. Tim. 5, 17. 18. Luf. 10, 7.

Meie pallume teid, et teie wõttate niisuggusiks, kui nemmad on, neid piddada, kes teie seas tööd teggewad, ja teie üllewaatjad on Jhsanda sees, ja teid maenitsewad; ja et teie wõttate neid üllewägga armsaks piddada, nende tö pärrast. Piddage rahho isfesteis. 1. Tess. 5, 12. 13.

Kuulge ommad juhhatajad ja wõtke nende sõnna, sest nemmad waltawad teie hingede eest, nenda kui need, kes wastust peawad andma, et nemmad sedda rõmoga tewad, ja ei mitte õhkades; sest teil polle sest mitte kašo. Ebrea 13, 17.

Ilmalikko üllemate kohhus.

Agga hing heitko üllemate alla, kellel keigeüllem melewald on. Sest üllemad ep olle muido kui Jummalast. Agga kes üllemad on, need on Jummalast seatud. Kes nüüd üllemate wasto panneb, se panneb Jummalala seadmisse wasto: agga kes wastopannewad, need saatwad isfeenneeste peale nuhtlust. Sest ta ei kannna modõka ilmaasjata; sest

temma on Jummalale tener, kättemaksja, nuhhelda
sedda, kes kurja teeb. Rom. 13, 1. 2. 4.

Allamate kohhus üllemate wasto.

Andke keisrile, mis keisri kohhus, ja Jummalale,
mis Jummalale kohhus on. Matt. 22, 21.

Sepärrast on tarwis, et teie allahaidate, ei mitte
ükspäimis nuhtlusse, waid ka jüddame tunnistusse
pärrast. Sepärrast makske ka maksjo; sest nemmad
on Jummalale fullased, kes otse se eest murret kand-
wad. Siis tasfuge nüüd keisrile, mis teie kohhus on:
maksjo, kellele maksjo, tollirahha, kellele tollirahha,
kartust, kellele kartust, auu, kellele auu tulleb anda.
Rom. 13, 5. 6. 7.

Sellepärrast maenitsen minna keigeesste, et peab
tehtama pallumisssi, palkwesid, pallumisssi teiste eest,
ja tännamisssi keikide inimeste eest, kuningate ja
keikide eest, kellel keigeüllem melewald on, et meie
rahholist ja waikest ello wöiksime ellada keige jum-
malakartusse ja ausa ello sees. Sest se on hea
ja armas Jummalale, meie õnnisteggia melest.
1. Tim. 2, 1. 2. 3.

Tulleta nende mele, et nemmad würestide, ja
üllemate wasto allandlikud on, nende sõnna wõt-
wad, ja keige hea teule walmiss on. Tit. 3, 1.

Heitke keige inimeste seadmisse alla, Issanda
pärrast, olgo kuningaga kui üllema alla, ehk pea-
likutte, kui nende alla, kes temmast on läkkitud,
kurjateggiattele kül nuhtlusseks, agga heateggiattele
kitusseks. 1. Peetr. 2, 13. 14.

Abbiellorahwa kohhus.

Teie mehhed, ellage omma naestega targaste, ja tehke naesterahwale kui nõdrema astjale auu, nenda kui neile, kes ka armoello pärriad on, et teie palwesid ärra ei keelta. 1. Peetr. 3, 7.

Mehhed, armastage ommad naesed, ja ärge sage wihhafeks nende wasto. Kol. 3, 19.

Naesed, kuulge omma meeste sõnna, kui Jõsanda sõnna, nenda kui Sara Abraami sõnna wöttis kuulda, ja hüidis tedda isfandaks, kelle lapsiks teie ollete sanud, kui teie head tete ja ühtegi hirmo ei kardada. Ewef. 5, 22.; 1. Peetr. 3, 1. 6.

Lastewannemate kohhus.

Jõsad, ärge ärritage mitte omma lapsi wihhale, et nemmad meelt ärra ei heida, waid kaswatage neid karristamisfes ja Jõsanda maenitsemisfes. Ewef. 6, 4.; Kol. 3, 21.

Laste kohhus.

Lapsed, kuulge omma wannemate sõnna Jõsanda sees, sest se on õige. Muusta omma isä ja emma: (se on esimenne käsõsõnna tõutusfega): et sinno käsõ wõiks hästi käia, ja sinna wõiksid kaua ellada ma peal. Ewef. 6, 1. 2. 3.

Perrewannemate kohhus.

Jõsandad, tehke sedda jullastele, mis õige ja kohhus on, ja jätke ahwardamist mahha, ja teadke, et ka teil ennestel Jõsand taewas on, ja temma

ei pea ennam luggu ühhest kui teisest. Ewef. 6, 9.
Kol. 4, 1.

Sullaste, ümmardajate, päiliste ja teoliste kohhus.

Teie sullased, kuulge nende sõnna, kes teie isandad on lihha polest, kartusse ja wärristusjega, omma süddame waggadusse, nenda kui Kristusse sõnna; ei mitte silmakirjaks tenides, kui need, kes innimeeste mele pärrast püüdwad olla, waid kui Kristusse sullased, kes Jummal tahtmist süddamest tewad, kes heal meel Isandat teniwad, ja mitte innimeesti, ja teadke, mis heal kegi ial saab teinud, et temma sedda saab tasjutud Isanda käest, olgo sullane ehk wabbat innimenne. Ewef. 6, 5. 6. 7. 8.; Kol. 3, 22.

More rahwa kohhus.

Teie nored, olge wannemate wasto allandlikkud, agga keik olge teine teise wasto allandlikkud, ja ehhitage ennast seestpidi allandlikko melega; sest Jummal panneb sureliste wasto, agga allandlikkuile annab temma omma armo. Siis allandage ennast nüüd Jummal wäggetwa käe alla, et temma teid wõiks üllendada õigel aeal. 1. Peetr. 5, 5. 6.

Tesknaeste kohhus.

Kes õige lesknaene on, ja üksi järrele jänud, se lodab Jummal peale, ja jääb kindlaste pallumiste ja palwete siöse ööd ja päwad: agga kes lihha himmus ellab, se on ellawalt furnud. 1. Tim. 5, 5. 6.

Iggauhhe ristiinnimesse kohhus.

Sinna pead omma liggimest armastama kui isheenmast. Sellesinmatse sõmma sisse on keik käsjud ühtepandud. Rom. 13, 9.

Tehte pallumisji keikide innimeste eest. 1. Tim. 2, 1.

Kui iggaüks teeb omma tööd,
Siis on keik asjad maeas hääd.

Liisja. Keik muud tükkid, kui on: hommiko =, õhto =, ja sõma = palwed n. n. e., sawad üllespandud, kui sedda uut katekismust teistkorda trükkitakse. Ni kauaks wöid ja neid tükkisi wannast katekismussest öppida ja öppetada.

Anfekiillas Sörwemaal, 3. Jüulo päwal 1863.

Au olgo Jummalale kõrges! Amen!



